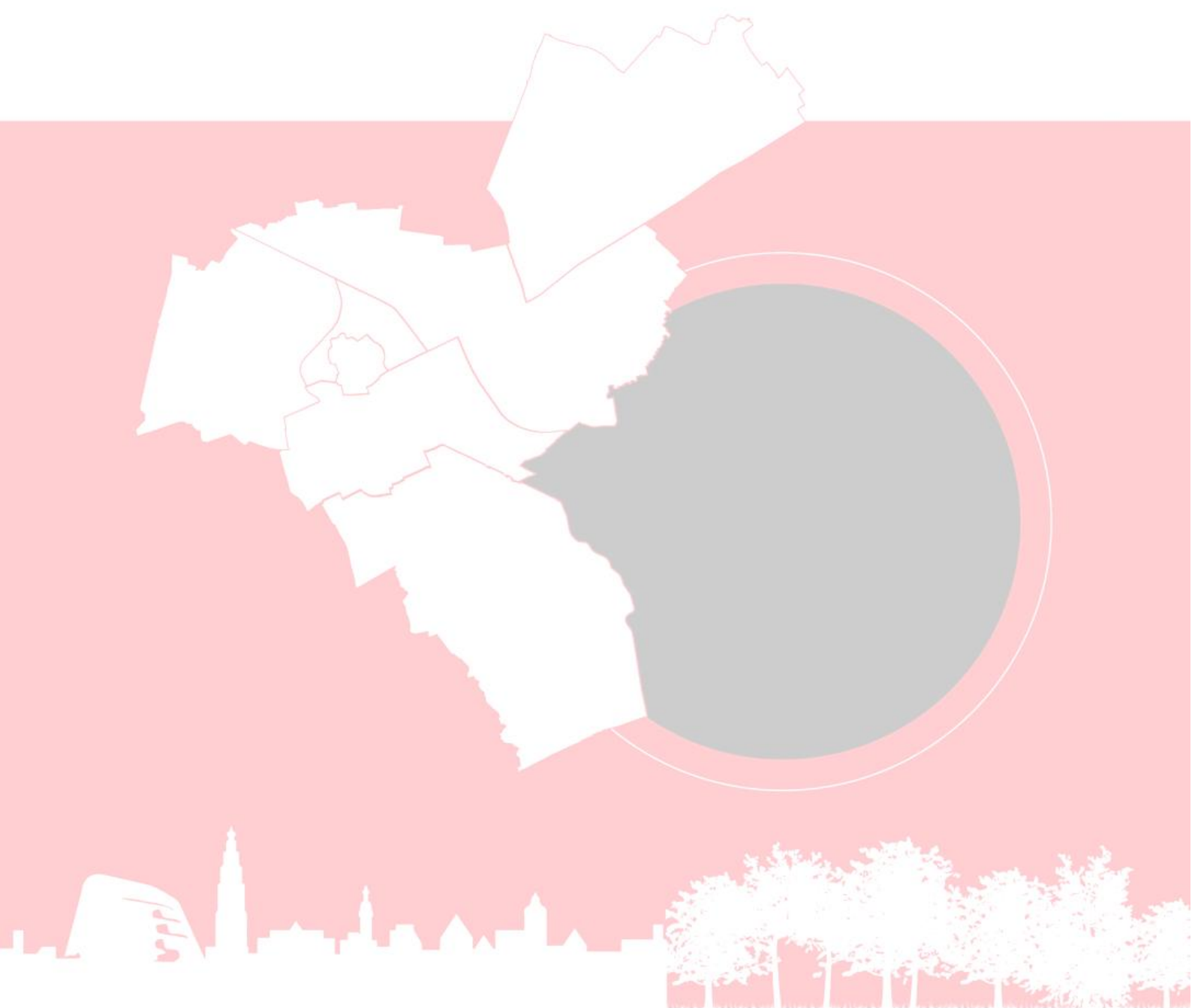

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

Plan-mer-beoordeling 'De Nieuwe Held' Groningen

Plan-mer-beoordeling 'De Nieuwe Held' Groningen

13 februari 2026
Projectnummer P003527

Opdrachtgever
Gemeente Groningen

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
1.3	Mer-beoordelingsplicht	4
1.4	Procedurele aspecten	4
1.5	Inhoudelijke eisen aan de mer-beoordeling	5
1.6	Leeswijzer	5
2	Beschrijving van het project	6
2.1	Ligging en huidig gebruik van het plangebied	6
2.2	Voornemen	7
2.2.1	Stedenbouwkundige hoofdlijnen	7
2.2.2	Programma	8
2.3	Fasering	11
2.4	Toets aan geldende planologische regeling	12
3	Mogelijke milieueffecten van het project	15
3.1	Kenmerken van het project.	15
3.2	Kenmerken van de effecten en van de gebieden die kunnen worden beïnvloed	16
3.2.1	Landschap, archeologie en erfgoed	17
3.2.2	Bodem en water	22
3.2.3	Ecologie	25
3.2.4	Milieu en veiligheid	31
3.2.5	Spuitzones	40
3.2.6	Mobiliteit	41
3.2.7	Kabels en leidingen	42
4	Conclusie	44
5	Bronvermelding	45
	Bijlagen	46
	Bijlage 1 – Uitvoerbaarheidstoets De Nieuwe Held	47

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

“De Nieuwe Held” (voorheen ‘De Held III’) wordt het sluitstuk van de VINEX wijk ‘De Helden’ samen met ‘Gravenburg’ en ‘De Held I’. Deze grotere uitbreidingen aan de noordwestkant van de stad Groningen, inclusief ‘Reitdiep’, zijn al vanaf 1996 vastgelegd in de gemeentelijke structuurvisie ‘Stad van Straks’ en hebben sindsdien altijd van zowel de gemeentelijke als regionale visies deel uitgemaakt. Voor “De Nieuwe Held” bestaat al sinds 2006 een bestemmingsplan dat wonen mogelijk maakt. Het laatste bestemmingsplan ‘De Held III’ is op 27 november 2009 onherroepelijk geworden.

De feitelijke realisatie van “De Nieuwe Held” heeft nog niet plaatsgevonden. In de loop van 2018 hebben de gemeente en de Groninger projecten CV (de ontwikkelende partijen met grondpositie) gezamenlijk besloten een doorstart te maken. Het denken over hoe een leefbare, gezonde, complete stad te maken is sinds het oorspronkelijke plan voor ‘De Held’ behoorlijk veranderd. Daarmee veranderde de opgave voor “De Nieuwe Held”: zoals van 100% vrije sector en geen sociale woningbouw naar 20% goedkope huur/koop en 30% sociale huur, met méér voorzieningen inclusief sport en supermarkt en met hogere eisen aan klimaat en duurzaamheid. De gemeente en de Groninger projecten CV hebben eerst met bureau CULD gewerkt aan een stedenbouwkundige visie, waarin de uitgangspunten voor het nieuwe plan zijn vastgelegd. Deze zijn vervolgens uitgewerkt in een gebiedsvisie.

Het nieuwe plan past niet (volledig) in de regels zoals die zijn opgenomen in het bestemmingsplan uit 2009. Daarom is het doorlopen van een ruimtelijke procedure nodig. Voor de ontwikkeling wordt eerst een omgevingsprogramma opgesteld, met daaropvolgende deelplannen (met een bijbehorend stedenbouwkundig kader) dat als kader dient voor de te verlenen omgevingsvergunningen voor (buitenplanse) omgevingsplan activiteiten (hierna: BOPA's en OPA's) per fase (zie paragraaf 2.3). Het omgevingsprogramma is kaderstellend voor de inrichting van het gebied. Omdat het gaat om een stedelijk ontwikkelingsproject is voor het omgevingsprogramma een milieueffectrapportage-beoordeling (hierna plan-mer-beoordeling) opgesteld (zie ook paragraaf 1.3). Dit document vormt de plan-mer-beoordeling.

1.2 Doel

In een mer-beoordeling wordt beoordeeld of een activiteit of ontwikkeling aanzienlijke milieueffecten kan hebben en, als dat het geval is, waarvoor bij de voorbereiding van dat besluit een milieueffectrapport (MER¹) moet worden gemaakt. De conclusie van deze mer-beoordeling geeft hierover duidelijkheid.

¹ Het is gebruikelijk om ‘mer’ met kleine letters te schrijven als het gaat om de mer-procedure en mer-beoordelingen. ‘MER’ met hoofdletters wordt gebruikt voor het rapport dat volgt uit een wettelijke plicht.

1.3 Mer-beoordelingsplicht

De activiteit waarvoor het omgevingsprogramma kaderstellend is, valt onder onderdeel J11 van bijlage V van het Omgevingsbesluit. Onderdeel J11 betreft: *'stedelijk ontwikkelingsproject met inbegrip van de bouw van winkelcentra en de aanleg van parkeerterreinen'*.

Voor onderdeel J11 gelden geen drempelwaarden; daarom is beoordeeld of op basis van de aard en omvang van het plan een mer-beoordeling aan de orde is. Hoewel het plangebied grotendeels al juridisch planologisch bestemd is als woongebied in het gemeentelijk omgevingsplan en er slechts beperkt sprake is van nieuw ruimtebeslag of functiewijziging, wijkt het beoogde programma inhoudelijk op onderdelen af van eerdere plannen. Op basis daarvan is de ontwikkeling alsnog als stedelijk ontwikkelingsproject aangemerkt.

De gemeente Groningen heeft een totale oppervlakte van 19.796 hectare (197,96 km²). Het gebied "De Nieuwe Held" omvat circa 98 hectare (0,98 km²) en beslaat daarmee ongeveer 0,495% van het totale gemeentelijke grondgebied. Hiermee valt het binnen de in jurisprudentie gehanteerde ondergrens van 1% voor de kwalificatie als een klein gebied.

Het bevoegd gezag heeft beoordeeld dat de voorgenomen ontwikkeling betrekking heeft op een juridisch-planologische aanpassing binnen een grotendeels bestaand juridisch kader, waarin al de mogelijkheid bestaat om woningen en voorzieningen te realiseren. Omdat de wijziging minder dan 1% van het gemeentelijke grondgebied betreft en sprake is van een beperkte planologische aanpassing, volstaat een plan-mer-beoordeling. Een directe plan-mer-plicht is daarom niet aan de orde.

Zoals gezegd in paragraaf 1.1 wordt voor de ontwikkeling eerst een omgevingsprogramma opgesteld, met daarop volgende deelplannen (met een bijbehorend stedenbouwkundig kader) die als kader dient voor de te verlenen omgevingsvergunningen voor BOPA's en OPA's per fase. Deze plan-mer-beoordeling vormt de input voor eventuele vervolg (project-)mer-beoordelingen die nodig kunnen zijn voor vervolgbesluiten.

1.4 Procedurele aspecten

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen is bevoegd gezag voor het vaststellen van het omgevingsprogramma. Het bevoegd gezag beoordeelt de effecten van het omgevingsprogramma om te bepalen of een plan-milieueffectrapportage moet worden doorlopen. Voor die beslissing raadpleegt het bevoegd gezag ook andere bestuursorganen en wettelijke adviseurs.

Als het plan aanzienlijke effecten voor het milieu kan hebben, volgt een plan-milieueffectrapportage. Als het plan geen aanzienlijke effecten voor het milieu kan hebben, volgt geen plan-milieueffectrapportage. Dan wordt ook geen plan-milieueffectrapport gemaakt. Deze beoordeling motiveert het bevoegd gezag in het omgevingsprogramma. Dit is geen separaat besluit.

1.5 Inhoudelijke eisen aan de mer-beoordeling

In de beoordeling worden de milieueffecten van het voornemen beschreven. Deze beoordeling is vormvrij, maar er zijn wel eisen aan de inhoud. Op grond van artikel 16.36, lid 5 van de Omgevingswet, moet het bevoegd gezag rekening houden met de criteria van bijlage II bij de smb-richtlijn. In bijlage II van de smb-richtlijn staan de twee hoofdcriteria waarmee rekening moet worden gehouden bij het beoordelen van de mogelijke aanzienlijke milieueffecten:

- de kenmerken van het plan of programma;
- de kenmerken van de effecten en van de gebieden die kunnen worden beïnvloed.

De twee hoofdcriteria zijn in bijlage II bij de smb-richtlijn aangevuld met subcriteria. De hoofd- en subcriteria worden voor dit plan verder toegelicht en uitgewerkt in hoofdstuk 3.

1.6 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk volgt hoofdstuk 2 met de beschrijving van het voornemen. In dit hoofdstuk wordt de ligging van het plangebied, het voornemen en de wijziging ten opzichte van de geldende planologische regeling beschreven. Hoofdstuk 3 bevat de toetsing aan de twee hoofdcriteria zoals beschreven in de vorige paragraaf, en gaat in op de kenmerken van het programma en op de effecten van het programma. Daarna volgt de conclusie in hoofdstuk 4.

2 Beschrijving van het project

2.1 Ligging en huidig gebruik van het plangebied

“De Nieuwe Held” ligt aan de noordwestelijke rand van Groningen, gelegen aan de zuidkant van de noordwestelijke invalsroute naar de stad, de Friesestraatweg (N355), vanuit de omgeving. Het gebied ligt tussen de wijk Gravenburg aan de oostkant, en de wijk ‘Held I’ aan de westkant. Aan de zuidkant liggen agrarische gronden.

Het gebied zelf bestaat voornamelijk uit agrarisch grasland en wordt op twee plaatsen doorkruist, door de Leegeweg en door het Aquamarijnpad. Verder zijn drie voormalige boerderijen (Friesestraatweg 422 en Leegeweg 3 en Leegeweg 6) onderdeel van het plangebied. Tot slot is ook het schoolgebouw aan de Maresiusstraat, inclusief de omliggende gronden onderdeel van het plangebied.

Fig. 1. Luchtfoto planlocatie

2.2 Voornemen

2.2.1 Stedenbouwkundige hoofdlijnen

De gebiedsvisie is opgesteld aan de hand van een aantal hoofdlijnen:

1. **Groen en landschap als plandrager:** Groen en landschap vormen op alle schaalniveaus de kernkwaliteit van het plan “De Nieuwe Held”. Op het hoogste schaalniveau is dat een groene, landschappelijke contramal, die alle woonbuurten in “De Nieuwe Held” omgeeft.
2. **Wierden:** “De Nieuwe Held” krijgt overzichtelijke woonbuurten, vormgegeven als ‘wierden’ rondom een groen hart. Elke wierde ligt iets hoger dan de contramal en is als ensemble herkenbaar. Door hun beperkte omvang krijgen bewoners een duidelijk adres en wordt massaliteit voorkomen. Zo ontstaan sociale buurtschappen met ruimte voor ontmoeting.
3. **Centrum voor omliggende wijken:** “De Nieuwe Held” krijgt een wijkcentrum, óók voor omliggende wijken. Het centrum zorgt voor verbinding, krijgt een kadeplein, een supermarkt, ondersteunende winkels en horeca en zorgvoorzieningen.
4. **Complete wijk, inclusief sport, voorzieningen:** “De Nieuwe Held” wordt een gemengde wijk, met meer dan alleen wonen. De wijk krijgt winkelveorzieningen, twee basisscholen, een nieuw complex van sportvelden, zorgvoorzieningen en een buurtcentrum. Ook komt er in de wijk ruimte voor atelierwoningen en/of werk aan huis.
5. **Voetganger en fietser centraal:** “De Nieuwe Held” is ontworpen voor de fietser en voetganger: woonstraten zijn ingericht als leefstraten, met minimale verharding. Parkeren gebeurt op de eigen kavel, in parkeerhavens aan buurtentrees of op andere minder gevoelige plekken in de buurt. Buurten zijn onderling en via de contramal voor fietsers en voetgangers optimaal verbonden en er komen meer en betere fietsverbindingen richting Vinkhuizen, Reitdiephaven, Hoogkerk en de binnenstad.
6. **Boulevard een verbindend onderdeel:** Door “De Nieuwe Held” loopt een boulevard die de wijk met omliggende buurten, de N355 en Vinkhuizen, verbindt. Voor de fiets, auto en OV. De boulevard is een verbindend planelement, met rijke boomstructuur, groene bermen en woningen die erop zijn georiënteerd. In het centrum is de boulevard smaller, intiemer en meer stedelijk.

Fig. 2. Plan op hoofdlijnen (bron: Gebiedsvisie, gemeente Groningen)

2.2.2 Programma

VOORZIENINGEN SPORT ONDERWIJS

In "De Nieuwe Held" is ruimte voor voorzieningen, óók voor omliggende wijken:

- Buurtwinkelcentrum met moderne supermarkt en ondersteunende functies (zoals een vers speciaalzaak, bloemist, gezondheidscentrum, dienstverlening), totaal ca 4.000 m² BVO.

- Omnisport complex (4 wedstrijdvelden, multifunctioneel clubgebouw, kleedkamers) voor de westflank. Ambitie van gemeente voor deze complexen is: overzichtelijk, velden rondom centraal gebouw, goede aansluiting LV routes en bij voorkeur openbaar toegankelijk. Een clubgebouw heeft bij voorkeur ook een buurtfunctie en is gecombineerd met kinderopvang.
- Tweede school, die samenwerkt met de bestaande school in 'Reitdiep', voor zowel 'De Held' als omliggende wijken. Opgave betreft een permanente brede school (.1750 m² gebouw) met extra tijdelijke piekruimte (920 – 1.720 m²), kinderopvang (500 m²) en buitenruimte (600 m²).

Daarnaast is in het centrum ook ruimte voor flexibele bebouwing met bijvoorbeeld werken aan huis en ook in landschappelijke wierden zijn kleinschalige voorzieningen of bedrijvigheid mogelijk.

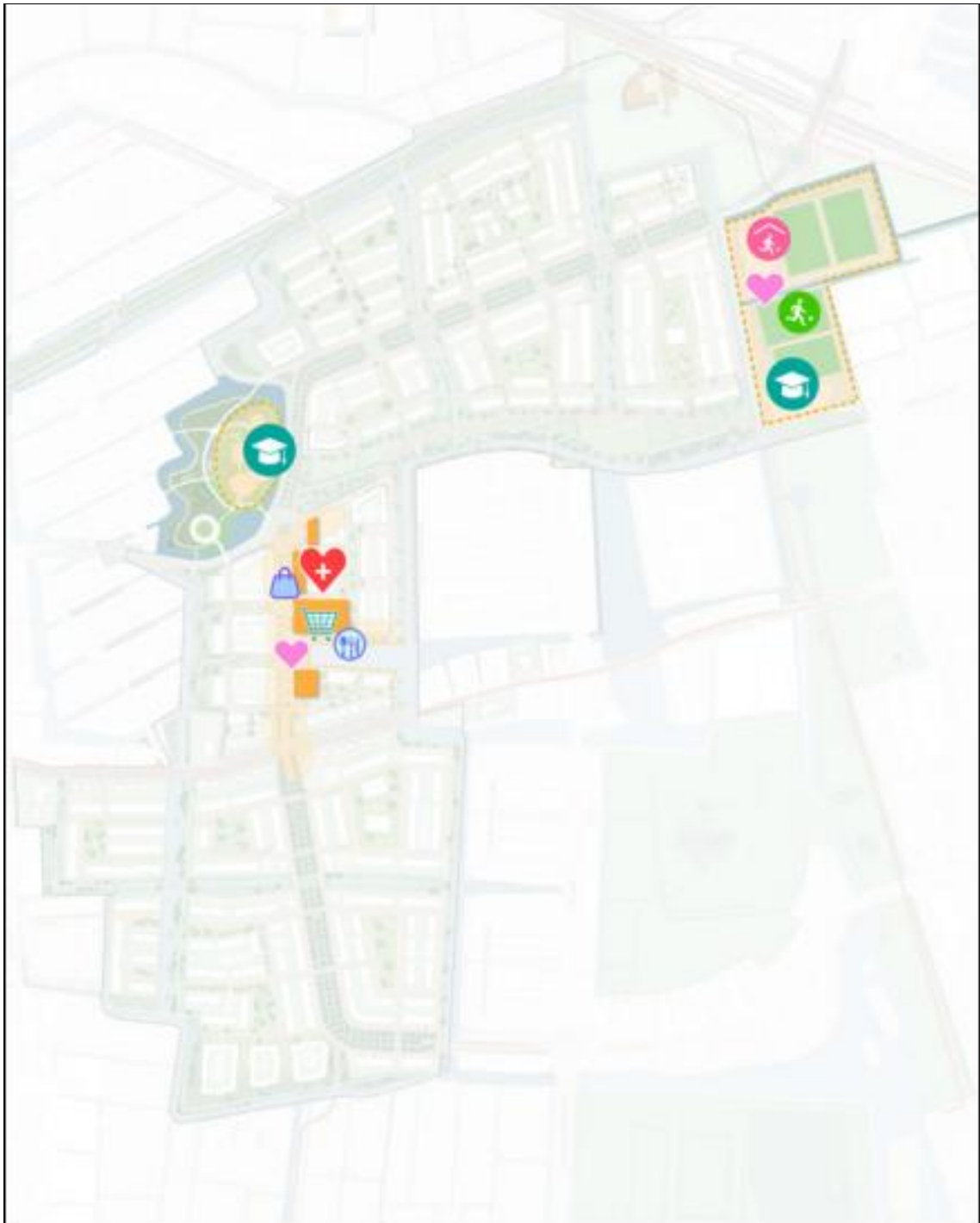

Fig. 3. Locaties voorzieningen (bron: Gebiedsvisie, gemeente Groningen)

WONEN

“De Nieuwe Held” bedient mensen die door willen stromen vanuit omliggende wijken in de noordwestkant van de stad. De wijk wordt primair gezien als kansrijk voor gezinnen, maar biedt ook plaats aan andere vormen van huishoudens. In “De Nieuwe Held” wordt een substantieel aandeel betaalbare woningen gerealiseerd. De wijk biedt een meer landelijk segment aan de westzijde van

Groningen. Het programma is complementair aan meer stedelijke ontwikkelingen zoals 'Suikerzijde', 'Reitdiepzone' en 'Stadshavens'.

Er wordt gekoerst op realisatie van maximaal 1.850 woningen in "De Nieuwe Held", met daarbij de volgende uitgangspunten:

- minimaal 50% betaalbare woningen (20% goedkope huur/koop, 30% sociale huur);
- 50% vrije sector, waarvan vrijstaand minimaal 10%;
- tenminste 15% van het programma in appartementen (waaronder een klein deel benedenbovenwoningen (ook wel Bebo's genoemd));
- ruimte voor niches: gemeenschappelijk wonen/wooncoöperatie/woonwerk, conform de woonvisie.

2.3 Fasering

Zoals aangegeven in paragraaf 1.1 van dit document, wordt voor de gehele ontwikkeling van "De Nieuwe Held" een omgevingsprogramma opgesteld, dat als kader dient voor de te verlenen omgevingsvergunningen voor buitenplanse omgevingsplan activiteiten. De ontwikkeling van de nieuwe woonwijk zal gefaseerd (door middel van deelplannen) plaatsvinden. Per fase zullen hiervoor de benodigde toestemmingen worden aangevraagd, zoals een omgevingsvergunning voor een BOPA of OPA of wijziging omgevingsplan, en andere toestemmingen.

Vooruitlopend op de realisatie en benodigde vergunningen zijn sommige onderzoeken al gedetailleerder uitgevoerd voor bepaalde delen die onder de eerste fase van de ontwikkeling vallen, dan voor de rest van het gebied. Op onderstaande afbeelding is de globale begrenzing van de eerste fase weergegeven. De eerste fase omvat wierde 5, 6 en 7 en de hoofdontsluiting Reitdiepplein – Kliefdiep. De tweede fase omvat waarschijnlijk wierde 1 t/m 4, dit zijn de meest noordelijk gelegen wieren.

Fig. 4. Begrenzing eerste fase – wierde 5, 6 en 7 (bron: gemeente Groningen)

2.4 Toets aan geldende planologische regeling

Zoals in de aanleiding (paragraaf 1.1) is beschreven, past het nieuwe plan voor “De Nieuwe Held” niet (volledig) in de regels van het bestemmingsplan ‘De Held III’ uit 2009. In het omgevingsprogramma wordt hier nader op ingegaan. De belangrijkste strijdigheden zijn:

- De begrenzingen van de gronden met functies Woongebied, Groen, Water, Dienstverlening, Gemengd en Verkeer komen deels niet meer overeen met het nieuwe stedenbouwkundig plan;
- De basishoogte in het vigerend bestemmingsplan is 11 meter. Op drie plekken mocht een ‘bebouwingsaccent’ worden gerealiseerd. Die drie plekken zijn vervallen. Op andere plekken is in het nieuwe plan voor “De Nieuwe Held” hogere bebouwing dan 11 meter opgenomen.
- In het geldende bestemmingsplan is een zekere flexibiliteit opgenomen ten aanzien van het programma. Ten aanzien van woningen was de inzet van het bestemmingsplan het realiseren

van een woonwijk voor circa 1.600 woningen met overwegend rijenwoningen, twee-onder-één kap woningen en vrijstaande vrijstaand-geschakelde woningen. Er wordt nu uitgegaan van een programma van maximaal 1.850 woningen.

- Ten aanzien van voorzieningen was in het bestemmingsplan een vlak 'Dienstverlening' in het noorden nabij de N355 opgenomen. Daarnaast was een vlak 'Gemengd' opgenomen ter plaatse van de bestaande boerderij (Leegeweg 3) waar nu bedrijvigheid plaatsvindt. In het nieuwe plan zijn deze beide locaties ook opgenomen. Maar daarnaast zijn nog twee locaties voor voorzieningen opgenomen, zie onderstaande figuur. Centraal in het plangebied is een buurtwinkelcentrum met supermarkt en ondersteunende functies opgenomen, in totaal circa 4.000 m² BVO. Aan de noordwestzijde van de wijk is het gebied uitgebreid door agrarische gronden toe te voegen. Hier is een programma met een omnisport complex (velden, clubgebouw en kleedkamers) en een tweede school opgenomen. Opgave betreft een permanente brede school (1750 m² gebouw) met extra tijdelijke piekruimte (920 – 1.720 m²), kinderopvang (500 m²) en buitenruimte (600 m²).

Fig. 5. Beoogde locaties voorzieningen (bron: gemeente Groningen)

3 Mogelijke milieueffecten van het project

In dit hoofdstuk worden de mogelijke milieueffecten van het project beschreven aan de hand van de twee hoofdcriteria en bijbehorende criteria. Bij elk criterium wordt geconcludeerd of er sprake is van mogelijk aanzienlijke milieueffecten, in dat geval is een MER nodig.

3.1 Kenmerken van het project.

Criterium	Toetsing	Noodzaak mer-procedure
De mate waarin het plan of programma een kader is voor de ligging, aard, omvang en gebruiksvoorwaarden voor projecten en andere activiteiten. En voor de toewijzing van hulpbronnen.	Het omgevingsprogramma vormt een kader voor de omgevingsvergunningen die (gefaseerd) verleend moeten worden voor het voornemen. In paragraaf 1.3 is hierop ingegaan en is aangegeven dat dit geen aanleiding geeft voor een mer-procedure gezien het voornemen, maar wel voor een plan-mer-beoordeling zoals nu voorligt.	Nee
De mate waarin het plan of programma andere plannen en programma's beïnvloedt, inclusief de plannen die deel zijn van een hiërarchisch geheel.	De ontwikkeling van "De Nieuwe Held" vindt plaats in afstemming met projecten in de directe context van het plangebied, zoals de aanpak van de N355 en het Reitdiepplein, doorfietsroutes en middenspanningsstations. Omdat deze andere plannen en programma's geen betrekking hebben op woningbouw maar op (energie)infrastructuur, is er geen sprake van effecten die samenlopen of invloed hebben op andere plannen en programma's. Enige uitzondering hierop is het thema verkeer, en daarom zijn in het verkeersmodel de verschillende ontwikkelingen meegenomen en is dit verkeersmodel ook als input gebruikt voor andere onderzoeken die voor "De Nieuwe Held" zijn uitgevoerd. Uit het model blijkt dat er geen sprake is van cumulatie van effecten of knelpunten waardoor een mer-procedure nodig zou zijn.	Nee
De relevantie van het plan of programma voor de integratie van milieuoverwegingen, vooral met het oog op de bevordering van duurzame ontwikkeling.	Het voornemen betreft woningbouw (deels al planologisch geregeld) en de realisatie van bijbehorende voorzieningen zoals een school, een wijkcentrum en een sportcomplex. In het	Nee

Criterium	Toetsing	Noodzaak mer-procedure
	stedenbouwkundig ontwerp zijn milieuthema's zoveel mogelijk geïntegreerd, zoals bijvoorbeeld het toepassen van groen en water, waardoor er een toekomstbestendige invulling van het gebied voorligt.	
Milieuproblemen die relevant zijn voor het plan of programma.	Er is geen sprake van milieuproblemen die relevant zijn voor het omgevingsprogramma. Wel gelden er enkele aandachtspunten voor het voornemen door milieueffecten vanuit de omgeving op het gebied, bijvoorbeeld ten aanzien van geur, geluid en magneetvelden (zie paragraaf 3.2 van dit hoofdstuk). Dit zijn aandachtspunten waarmee in het voornemen rekening is gehouden.	Nee

Tabel 1. Kenmerken van het project

3.2 Kenmerken van de effecten en van de gebieden die kunnen worden beïnvloed

Het potentiële effect van het voornemen kan worden veroorzaakt door veel verschillende milieuthema's. Om die reden wordt in deze paragraaf per milieuthema een beschrijving van het effect opgenomen. Hierbij wordt ingegaan op de criteria die voor dat betreffende milieuthema relevant zijn. Het gaat om de volgende criteria:

- de waarschijnlijkheid, duur, frequentie en omkeerbaarheid van de effecten;
- de cumulatieve aard van de effecten;
- de grensoverschrijdende aard van de effecten;
- de risico's voor de menselijke gezondheid of het milieu (bijvoorbeeld door ongevallen);
- de orde van grootte en het ruimtelijk bereik van de effecten (geografisch gebied en omvang van de bevolking die getroffen kan worden);
- de waarde en kwetsbaarheid van het gebied dat kan worden beïnvloed, gelet op:
 - bijzondere natuurlijke kenmerken of cultureel erfgoed;
 - de overschrijding van de milieukwaliteitsnormen of van grenswaarden;
 - intensief grondgebruik;
 - de effecten op gebieden en landschappen die door een lidstaat, door de gemeenschap; dan wel in internationaal verband als beschermd gebied zijn erkend.

3.2.1 Landschap, archeologie en erfgoed

Landschap

In de gebiedsvisie is rekening gehouden met het bestaande cultuurlandschap én de context in de stedelijke omgeving. De verkavelingsrichting vormt in grote delen van het gebied het vertrekpunt voor de stedenbouwkundige opzet. In het wijkpark worden bestaande sloten behouden en opgenomen in het parkontwerp. Langs de Leegeweg wordt een specifiek bebouwingstype met kleine korrel en lage goot voorgesteld, om de nieuwbouw te laten passen bij de oude bebouwing langs deze weg. Ook wordt voorgesteld het originele profiel van de weg – met sloten en groene bermen- terug te brengen. Dat vraagt een zorgvuldige afweging in relatie tot de ambities om deze weg een 'GOW 30' functie te geven: gebiedsontsluitingsweg 30 km/h, met fietsstroken. Dit vraagt aandacht bij de uitwerking van het wegprofiel.

De gebiedsvisie 'De Nieuwe Held' is in december 2025 voorgelegd aan de CRK (Commissie Ruimtelijke Kwaliteit). De CRK heeft geadviseerd om zoveel mogelijk het bestaande reliëf van het landschap te behouden en de oude lopen van de Hunze rivier herkenbaar te maken. Ter plaatse van de woningen is het behouden van het bestaande reliëf niet mogelijk vanwege de vanuit het klimaat benodigde ophoging en drooglegging. In het wijkpark is dit een uitgangspunt voor de uitwerking.

De CRK heeft tevens geadviseerd om aan het lint langs de Leegeweg minder te bouwen en zo de bestaande boerenerven meer in het zicht te leggen. Dit is niet mogelijk in relatie tot de vastgestelde woningbouwopgave.

Tot slot ligt het plangebied op basis van de Provinciale Omgevingsverordening binnen bestaand stedelijk gebied en is de ontwikkeling van het gebied als woongebied al in verschillende gemeentelijke beleidsstukken opgenomen. Er is in die zin beleidsmatig al de keuze gemaakt om de uitstraling en beleving van het landschap in dit gebied anders te maken, passend bij het stedelijk gebied. Omdat er bij de uitwerking van het plan in de gebiedsvisie rekening is gehouden met het bestaande landschap én de context in de stedelijke omgeving, worden potentiële negatieve effecten op dit punt zoveel mogelijk voorkomen.

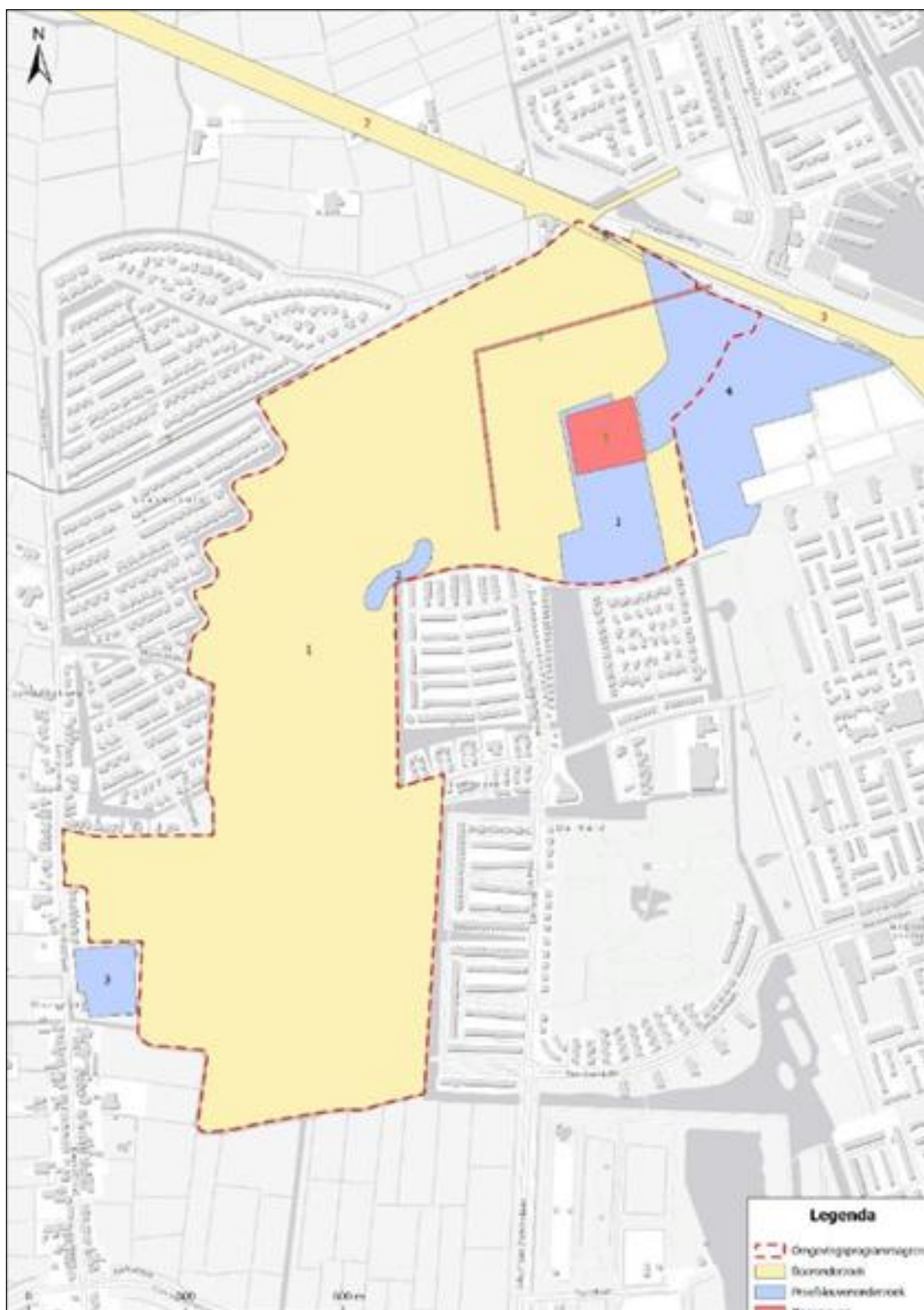

Fig. 7. Kaart met percelen met archeologische verwachtingswaarden (bron: gemeente Groningen)

Archeologisch onderzoek is de afgelopen jaren in stappen conform de Archeologische Monumentenzorg Cyclus (AMZ) uitgevoerd.

Te beginnen met booronderzoeken (in geel op de kaart). In 2001 is een eerste booronderzoek uitgevoerd binnen het grootste deel van het gebied van 'De Nieuwe Held'. In 2024 is het nog niet onderzocht oostelijke deel van 'De Nieuwe Held' bekeken. Hiermee is het gehele gebied onderzocht door middel van boringen. Op basis van de resultaten is het grootste deel van het gebied vrijgegeven voor ontwikkeling. Het overige deel diende door middel van proefsleuvenonderzoek te worden onderzocht (in blauw op de kaart).

In 2025 heeft RAAP proefsleuvenonderzoek gedaan in-gebied 4. Het onderzoek is afgerond in januari 2026 (de Wit 2026). Dit onderzoek heeft vier vindplaatsen uitgewezen, en duidt contouren voor nader onderzoek.

Tenslotte is op één locatie een opgraving uitgevoerd (in rood op de kaart). In 2010 is opgegraven ter plaatse van de zogenoemde vindplaats 'De Held III' (zie Stadse Fratsen, 2010). Het gaat hier om een middeleeuwse (11e -12e eeuwse) verhoogde boerderijplaats, bestaand uit twee podia. Op de meest zuidelijk is een groot gedeelte van een 19^e eeuwse inventaris aangetroffen, onder meer bestaand uit veel leer (schoenen en laarzen).

De huidige stand van zaken is dat zich in 'De Nieuwe Held' twee archeologische monumenten bevinden (groen 1-2) en vijf vindplaatsen (geel 1-5), zie onderstaande figuur. Voor de vijf vindplaatsen geldt dat deze door planaanpassing in-situ of door opgraving ex-situ dienen te worden behouden.

- Vindplaats 1 betreft een (tot nog toe onbekende) nederzetting uit de late ijzertijd – vroeg Romeinse tijd, van groot archeologisch belang. Op deze locatie zijn (mogelijke) ophooglagen, een betredingshorizont, (paal)kuilen, greppels, een waterkuil en een waterput gevonden. Er wordt geadviseerd de contouren via aanvullend onderzoek nader te bepalen en de vindplaats mogelijk aan te wijzen als gemeentelijk archeologisch monument. Het plan voor 'De Nieuwe Held' anticipeert hierop door de positie van de basisschool aan te passen op dit monument.
- Vindplaats 2 kan als periferie van de nederzetting uit de Romeinse tijd onder de N355 worden beschouwd. Er is terpaardewerk, dierlijk bot en delen van de verkaveling uit de late ijzertijd en/of Romeinse tijd gevonden. De vindplaats maakt deel uit van het plangebied/project N355/Reitdiepplein en valt buiten het plangebied voor 'De Nieuwe Held'.
- Vindplaats 3 maakt deel uit van de *off-site* van de boerderijplaats 't Hooihuis of het betreft een nog onbekende laatmiddeleeuwse vindplaats; er zijn sloten en kuilen met (vooral) laatmiddeleeuws vondstmateriaal gevonden. Dit betreffen gronden ter plaatse van het toekomstig woongebied, onderdeel van het plan voor 'De Nieuwe Held'. Planaanpassing is daar niet mogelijk, daarom zal deze vindplaats moeten worden opgegraven.
- Vindplaats 4 maakt deel uit van de *off-site* van de boerderijplaats De Held III die in 2010 is opgegraven óf het betreft hier vondsten en sporen die te maken hebben met een nog onbekende laatmiddeleeuwse vindplaats. Planaanpassing is ter plaatse van vindplaats 4

eventueel alleen mogelijk ter plaatse van de parkeerplaats. Het overige deel zal opgegraven moeten worden.

- Vindplaats 5 betreft een middeleeuwse boerderijplaats en moet worden opgegraven.

Fig. 8. Kaart met archeologische monumenten en vindplaatsen (bron: gemeente Groningen)

Voor de vier vindplaatsen uit het onderzoek van RAAP wordt behoud in situ geadviseerd. Indien behoud in situ door planaanpassing of terreinophoging niet mogelijk is, wordt geadviseerd de archeologische resten binnen deze vier locaties ex situ te behouden. Dit betekent dat de resten door middel van een archeologische opgraving veilig worden gesteld.

Er zal in elk geval nader onderzoek plaatsvinden ter plaatse van vindplaats 1 (bepalen contouren) en ten westen van vindplaats 3, en mogelijk wordt vindplaats 1 op basis hiervan aangewezen als archeologisch monument. Daarnaast wordt vindplaats 5, onderdeel van het MUG onderzoek uit 2017, opgegraven.

DEEL UITBREIDING TEN BEHOEVE VAN SPORTCOMPLEX EN SCHOOL

Het plangebied voor “De Nieuwe Held” is met de nieuwe gebiedsvisie uitgebreid ten opzichte van het bestemmingsplan uit 2009, aan de noordoostkant. Op deze agrarische gronden is zoals gezegd een sportcomplex en school gepland. Dit deel van het gebied heeft in het geldende bestemmingsplan, namelijk het bestemmingsplan Reitdiep 2012 geconsolideerde versie, geen archeologische

verwachtingswaarde. Op dit deel geldt geen onderzoeksverplichting. Het voornemen leidt niet tot potentiële negatieve effecten ten aanzien van archeologie in dit deel van het plangebied.

Cultuurhistorie

In het plangebied is op twee plaatsen bebouwing met (bouw)historische waarde aanwezig.

1. De oude boerderij Leegeweg 6, direct ten zuiden van de aansluiting van de Leegeweg op de Kerkstraat, heeft een karakterbepalende uitstraling. De bouwkundige staat van de boerderij is slecht. Hoewel behoud wenselijk is, is het pand niet als bouwkundig gemeentelijk monument voorgedragen. Herontwikkeling wordt mogelijk gemaakt. Daarbij zal bijzondere aandacht moeten worden besteed aan de unieke kwaliteiten van de plek. De locatie bevat onderdelen die gedocumenteerd dienen te worden. De boerderij is aangewezen als gemeentelijk archeologisch monument.
2. Friesestraatweg 422 (ook wel Hooijhuis genoemd) is aangewezen als gemeentelijk bouwkundig (én archeologisch) monument. Het gaat hier om een boerderij, bestaande uit een hoofdschuur en naastgelegen woongedeelte op een oude, gaaf bewaard gebleven, gedeeltelijk omgrachte boerenplaats, met een waardevolle erfbeplanting en oprit. Het pand is momenteel in gebruik als bedrijfsruimte. Het zal een dienstverleningsbestemming krijgen met mogelijkheid voor een bedrijfswoning en uitbreidingsmogelijkheid.

De boerderij aan de Leegeweg 3 heeft sinds de laatste verbouwing geen bouwhistorische waarde meer.

De genoemde cultuurhistorisch waardevolle bebouwing blijft in het plan behouden. Verder zijn er geen cultuurhistorische waarden in het gebied aanwezig, behalve de waarden die ook al onder het onderwerp landschap zijn benoemd, zoals de verkaveling. Deze waarden blijven zoveel mogelijk behouden door de keuzes die in de gebiedsvisie zijn gemaakt. Het voornemen heeft geen potentieel negatief effect op de cultuurhistorie in het gebied wat kan leiden tot een MER-plicht voor het plan.

3.2.2 Bodem en water

Bodemkwaliteit

Met het voornemen wordt nieuwe bebouwing gerealiseerd waarin mensen langer dan 2 uur per dag verblijven, namelijk woningen, een school en andere wijkvoorzieningen. Bodemonderzoek is daarmee noodzakelijk voor de ruimtelijke procedure om na te gaan of de huidige bodemkwaliteit past bij de toekomstige functie van de gronden. In het kader van deze plan-mer-beoordeling is het ook van belang te weten wat de bodemkwaliteit is én of er eventuele effecten op de bodemkwaliteit kunnen optreden.

In 2002 is een integraal bodemonderzoek uitgevoerd in het gebied. Daaruit volgt dat in de grond niet tot maximaal lichte verontreinigingen zijn geconstateerd. Uitzondering daarop vormen een aantal op de locatie aanwezige dammen waarin puinhoudend materiaal waaronder asbest is aangetoond. Het grondwater is overwegend niet tot licht verontreinigd. Plaatselijk komt arseen sterk verhoogd voor. Dat is niet ongevoel voor kleigebieden in Noord-Nederland. De verhoogde arseenconcentraties kennen een natuurlijke oorsprong en worden derhalve niet als een verontreiniging gezien.

Met de beoogde ontwikkeling worden geen bodemvervuilende activiteiten mogelijk gemaakt. Wel worden er bodemgevoelige functies /activiteiten mogelijk gemaakt. Voor de opvolgende besluiten zoals omgevingsvergunningen voor BOPA's, is derhalve (nader) bodemonderzoek nodig en als blijkt dat sanerende maatregelen nodig zijn om de beoogde functies / activiteiten mogelijk te maken dienen deze te worden uitgevoerd. Dit betekent dat er mogelijk verbetering van de bodemkwaliteit optreedt als gevolg van de realisatie van het plan. Omdat er geen bodembedreigende activiteiten zullen plaatsvinden, is andersom geen sprake van bodemverontreiniging door het voornemen.

Voor het voornemen is voldoende inzichtelijk gemaakt dat toekomstige planvorming niet leidt tot negatieve effecten, en waar nodig zal leiden tot een positief effect (verbetering) van de bodemkwaliteit. De borging daarvan is geregeld in de opvolgende besluiten die nodig zijn voor de realisatie van het voornemen.

Water

WATERHUISHOUDING IN HET PLANGEBIED

Als gevolg van de plannen zal het een en ander wijzigen in de waterhuishouding van het gebied. Zo zal de verharding in het gebied toenemen en zullen watergangen aangepast worden in het kader van waterafvoer en waterberging.

In januari 2023 is door ingenieursbureau Antea een advies over een klimaatbestendige inrichting van "De Nieuwe Held" uitgebracht. Er is over twee situaties geadviseerd, vanuit de inrichting van het gebied als woongebied en als centrumgebied. Uit dit advies is een aantal aandachtspunten gekomen:

- Aandacht voor het zo weinig mogelijk verharden, reeds in het ontwerpstadium, ter voorkoming van 'zinloze verharding'.
- De 'sponswerking' van het gebied vindt plaats door het vasthouden van hemelwater daar waar het samenvalt met voorzieningen voor waterberging/infiltratie op de kavels en in het groen in de vorm van de wadi.
- Breng ook gebruik van regenwater onder de aandacht bij de ontwerpers, ontwikkelaars en bouwers.
- De voorwaarde van het vasthouden van 30 mm op particulier terrein heeft impact, is reëel en inpasbaar, het is een goede keuze en wordt voorgesteld als uitgangspunt voor "De Nieuwe Held".
- Een deel van de waterberging vindt in de buurten plaats, in het beoogde groen. Tevens is het advies de parkeerplaatsen zo veel als mogelijk waterverwerkend en groen te maken, zowel vanuit het oogpunt van voorkoming van wateroverlast als de andere klimaatthema's: hittestress en droogtestress. Bovendien geeft de gemeente hiermee het goede voorbeeld in de openbare ruimte.
- Het restant van het overtollige water kan worden afgevoerd naar het oppervlaktewater in de contramal. Met een aandeel wateroppervlak van 30% in de contramal (dit is 9% van het totale plangebied) wordt voldaan aan de criteria van de gemeente en het waterschap.

Met deze punten is in de verdere uitwerking naar het stedenbouwkundig ontwerp zoveel mogelijk rekening gehouden, aansluitend bij het gemeentelijk beleid over onder andere waterberging en hemelwater.

Antea heeft in 2025 een waterhuishoudkundig plan opgesteld. Dit plan bevat een integraal schetsontwerp voor de verwerking van afvalwater, hemelwater, grondwater, oppervlaktewater en drinkwaterbesparing en wordt per deelplan nader uitgewerkt.

In het waterhuishoudkundig plan is een toets opgenomen aan alle relevante beleidskaders van gemeente en waterschap. Voor hemelwater is aangesloten bij de eis van het waterschap met een maatgevende bui van 90 mm/uur in plaats van de 111 mm/uur die is opgenomen in de gemeentelijke beleidsnota 'Klimaatadaptief'. Het hemelwaterbergingssysteem gaat uit van een gemiddelde berging van circa 20 mm op private kavels, ongeacht de kavelgrootte. Deze benadering is een interpretatie van de regels uit de hemelwaterverordening die zijn opgenomen in het omgevingsplan en wordt per deelplan vertaald naar concrete eisen voor private kavels en ontwikkelende partijen.

Uit het onderzoek blijkt dat, door middel van het ontwerp en het nemen van maatregelen, een passende waterhuishouding gerealiseerd kan worden in het gebied waarbij knelpunten worden voorkomen, ook in de toekomst. In het onderzoek is rekening gehouden met de gemeentelijke ambitie voor de woonwijk als een duurzame en klimaatbestendige woonwijk.

De aanbevelingen die in het onderzoek van Antea naar voren komen, zijn in het ontwerp zoveel mogelijk meegenomen, bijvoorbeeld bij het ontwerp van het wijkpark. Keuzes voor maatregelen zoals het hanteren van een bergingsondergrens, worden in het vervolgtraject gemaakt. Er zal per deelplan onderzocht worden hoeveel waterberging noodzakelijk is en in hoeverre dit op de percelen gaat plaatsvinden.

Verder is in het plangebied voldoende ruimte om mitigerende maatregelen op te nemen en de waterhuishouding in te richten. Er worden dan ook op dit punt geen negatieve effecten verwacht.

WATER EN BODEM STUREND

Kijkend naar de hoogtekaart en de bodemkaart ligt het ontwikkelen van een woonwijk op deze plek niet voor de hand. Het bestaande maaiveld ligt grofweg op -0.60 mNAP en daarmee slechts ca. 0.30 m boven het boezempeil van -0.93 mNAP.

De Maatgevende Hoogwaterstand is voor dit boezemonderdeel (3^e Schil Electraboezem Zuid-De Poffert) door de provincie Groningen vastgesteld op -0.25 mNAP. Deze hoogte is bepalend voor de kruinhoogte van de regionale kering langs dit boezemonderdeel. Aan de zuidzijde van het plangebied bestaat de bodem uit veen.

Zonder technische ingrepen en aanpassingen is woningbouw niet mogelijk. Echter, de keuze om hier de stad Groningen verder uit te breiden is enkele decennia geleden al gemaakt. Dit was lang voordat het principe 'water en bodem sturend' een algemeen uitgangspunt voor gebiedsontwikkeling werd.

Er ligt nu daarom een ontwerp van de wijk en het watersysteem dat zo goed mogelijk rekening houdt met water en bodem.

Het zuidelijke deel waar de bodem uit veen bestaat zal niet bebouwd worden. Om voldoende ontwatering en drooglegging te verkrijgen zal het maaiveld worden opgehoogd. Deze ophoging zorgt er tevens voor dat het plangebied niet zal inunderen als de regionale kering van de 3^e Schil van Electraboezem zal bezwijken. De weg- en vloerpeilen bevinden zich royaal boven deze waarde.

Het plangebied is in de huidige situatie een bemalen peilgebied (polder). Deze situatie verandert niet. Wel zal het noordelijke deel worden afgekoppeld van de Jonge Held en worden toegevoegd aan polder De Helden. Gemaal De Jonge held slaat uit op het Aduarderdiep en gemaal De Helden op het Hoendiep.

Zowel het Aduarderdiep als het Hoendiep zijn onderdeel van de 3^e Schil van de Electraboezem.

Binnen het plan is het principe van 'water en bodem sturend' omarmd. De inrichting van het gebied in relatie tot het watersysteem houdt rekening met het voorkómen van wateroverlast. Door hanteren van het 'wierdenprincipe' voor de woonvelden wordt wateroverlast en inundatie bij hevige neerslag voorkomen. In tijden van langdurige droogte is aanvoer van oppervlaktewater naar het plangebied mogelijk.

3.2.3 Ecologie

In 2021 is door Altenburg & Wymenga een ecologische quickscan uitgevoerd om te bepalen hoe het voornemen zich verhoudt tot de ecologische wet- en regelgeving. In oktober 2025 is dit onderzoek geactualiseerd en is nader soortenonderzoek uitgevoerd. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies.

Gebiedsbescherming

NATURA 2000

Het plangebied ligt niet in of nabij Natura 2000-gebieden. De plannen veroorzaken geen negatieve effecten op de natuurwaarden waarvoor Natura 2000-gebieden in de ruimere omgeving zijn aangewezen. Mogelijk kan het voornemen wel effect hebben op verder liggende Natura 2000-gebieden vanwege stikstofemissie (zie hieronder onder kopje 'stikstof').

NATUURNETWERK NEDERLAND

Het plangebied en de directe omgeving maken geen onderdeel uit van het NNN. Door de werkzaamheden ontstaat geen conflict met de natuurwetgeving ten aanzien van NNN-gebieden.

BOS- EN NATUURGEBIED BUITEN NNN

Op een afstand van ongeveer 500 meter ten oosten van het plangebied ligt Overig bos- en natuurgebied buiten NNN. Gezien de afstand en de aanwezigheid van een tussenliggende woonwijk is het onwaarschijnlijk dat de beoogde ingrepen direct van invloed zijn op Overig bos- en natuurgebied buiten NNN. De beoogde werkzaamheden veroorzaken daardoor geen conflict met de regelgeving ten aanzien van deze vormen van gebiedsbescherming.

GANZENRUST- EN FOERAGEERGEBIED

Het plangebied is geen onderdeel van gebieden die door de provincie zijn aangewezen als Ganzenfoerageergebieden. Het dichtstbijzijnde Ganzenfoerageergebied is gelegen op een afstand van ongeveer 7 km ten zuidwesten van het plangebied. Gezien de grote afstand zijn er geen negatieve effecten van de werkzaamheden te verwachten op deze gebieden.

LEEFGEBIED WEIDVOGELS

In totaal gaat door de plannen een oppervlakte van 56,8 ha aan Leefgebied weidevogels verloren of wordt extra verstoord. Hierdoor ontstaat een conflict met de regelgeving vastgelegd in de Omgevingsverordening Provincie Groningen.

Het leefgebied wordt gecompenseerd buiten het plangebied van "De Nieuwe Held", in de omgeving van Dorkwerd. Hierover vindt afstemming plaats met de provincie Groningen. Elk vervolgbesluit, zoals een BOPA, die betrekking heeft op de gebiedsaanduiding leefgebied weidevogels, moet voor advies en instemming naar de provincie gestuurd worden.

Fig. 9. Leefgebied weidevogels zoals opgenomen in Omgevingsverordening provincie Groningen (bron: Regels op de kaart)

GEMEENTELIJKE ECOLOGISCHE STRUCTUUR GRONINGEN

Het meest westelijk deel van het plangebied maakt onderdeel uit van de Gemeentelijke Ecologische Structuur (GES) van de gemeente Groningen. Door uitvoering van de plannen zal dit gebied niet worden aangetast, maar worden geïncorporeerd in de nieuwe woonwijk. De robuuste groen-blaue structuur in het plan sluit één op één aan bij de GES. De gebiedsvisie bevat meer van de functie groen, dan het vigerend bestemmingsplan. En het groen ligt op de locaties waar ook de GES (bestaand en te ontwikkelen) is geduid. Daarnaast vallen twee de knelpunten uit de GES aan de N355 niet binnen het plangebied van De Nieuwe Held, maar worden ze wel verbonden aan de te realiseren ecologische verbindingen, onder andere vanaf het Roegebos, de volkstuinen en de Eelderbaan richting het noorden. De te realiseren groenstructuur draagt daarmee bij aan de beleidsambities uit de GES.

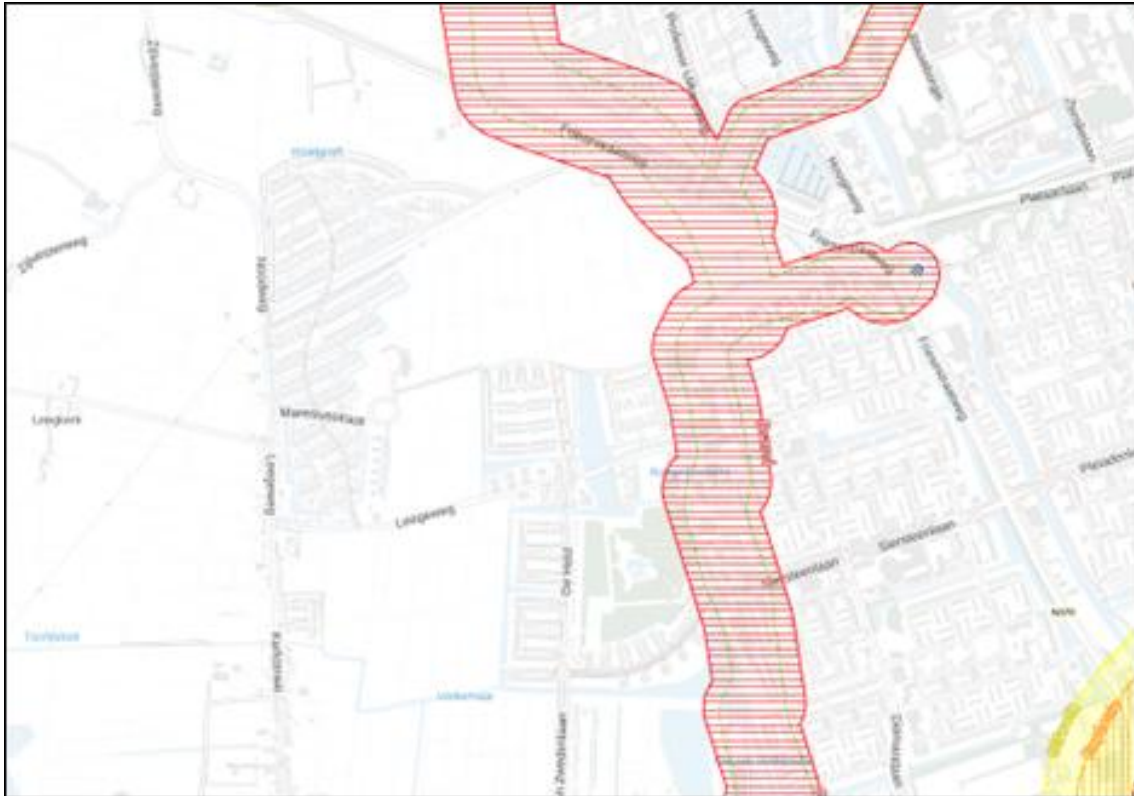

Fig. 10. Kaart Gemeentelijke Ecologische Structuur (bron: gemeente Groningen)

Stikstof

Het omgevingsprogramma is geen vergunningplichtig besluit in de zin van de Wet natuurbescherming, maar moet wel aannemelijk maken dat de uitvoering van “De Nieuwe Held” binnen de stikstofkaders kan plaatsvinden. De project specifieke beoordeling volgt bij de vergunningverlening per (B)OPA. Voor het project is wel de referentiesituatie, de voorgenomen ontwikkeling en de strategie om tot een juridisch houdbare uitvoering te komen ten aanzien van stikstof, onderzocht.

In de regio zijn met name de Natura 2000-gebieden Liefthinsbroek, Zuidlaardermeergebied en Drentsche Aa relevant in relatie tot stikstofgevoelige habitattypen en kritische depositiewaarden (hierna: KDW's). De huidige deposities zijn hoog, maar de gebiedsontwikkeling draagt - gelet op aard en omvang - beperkt bij in de gebruiksfase.

De belangrijkste effecten in de aanlegfase en gebruiksfase zijn:

- Aanlegfase: tijdelijke emissies door bouwverkeer en materieel. Deze worden geminimaliseerd via inzet van elektrisch/emissiearm materieel, slimmere logistiek en gefaseerde uitvoering.
- Gebruiksfase: beperkte additionele verkeersbewegingen. De mobiliteitsstrategie (fiets/OV gericht, autoluwe opzet en deelmobiliteit) houdt de bijdrage laag.

Om te beoordelen of het omgevingsprogramma uitvoerbaar is met het oog op de stikstofdepositie die zal ontstaan als gevolg van de uitvoering van het omgevingsprogramma, is onderzocht of de stikstofdepositiebijdrage significante gevolgen kan hebben voor de Natura 2000-gebieden. Dit is

onderzocht in de vorm van een uitvoerbaarheidstoets. De rapportage van de uitvoerbaarheidstoets is als bijlage I bij deze plan-mer-beoordeling gevoegd.

Uit de toets blijkt dat de tijdelijke depositiebijdrage van maximaal 0,03 mol N/ha op de Natura 2000-gebieden Drentsche Aa-gebied, Bakkeveense Duinen, Norgerholt en Fochteloërveen tijdens de bouw van de woonwijk en een permanente depositiebijdrage van maximaal 0,02 mol N/ha per jaar op deze Natura 2000-gebieden in de gebruiksfase niet leidt tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstelling van dit Natura 2000-gebied. Dat betekent dat het omgevingsprogramma uitvoerbaar is met oog op de gevolgen voor de omliggende Natura 2000-gebieden.

Het programma legt geen stikstofruimte vast en vervangt geen natuurvergunning. Bij concrete deelplannen volgt een project specifieke AERIUS-berekening en - indien nodig - een passende beoordeling met mitigerende maatregelen en/of salderen.

Samengevat zijn er voor dit omgevingsprogrammaniveau geen aanwijzingen dat stikstof een onoverkomelijke belemmering vormt. De combinatie van emissiearm bouwen, duurzame mobiliteit en een zuinig energieconcept én de beoordeling van de extra depositiebijdrage door het project in de uitvoerbaarheidstoets, maakt de uitvoering niet evident onuitvoerbaar. De juridische borging vindt plaats per (B)OPA. Het thema stikstof vormt geen aanleiding voor een MER-plicht.

Soortenbescherming

In het plangebied 'De Nieuwe Held' zijn meerdere beschermde soorten aangetroffen:

- diverse soorten weidevogels;
- broedvogels;
- haas;
- diverse soorten vleermuizen;
- poelkikker.

Voor het planvoornemen is een vergunning voor een flora- en fauna-activiteit nodig ten aanzien van weidevogels, poelkikker en haas. Essentiële vliegroutes van vleermuizen moeten in het ontwerp worden geïntegreerd.

WEIDEVOGELS

Door de plannen zal er sprake zijn van een direct verlies aan habitat van weidevogels (jaarrond beschermde nestplaatsen). Daarnaast zal hierdoor het zuidelijke deel van Polder de Held extra verstoord worden door te realiseren woningen, daar waar nu relatieve stilte en rust heerst. De plannen zorgen daarnaast voor verstoring van een kleine 57 hectare 'Leefgebied Weidevogels' zoals opgenomen in de POV. Dit betreft 31 hectare binnen de plangrens: het zuidelijk deel van het plangebied. Daarnaast ondervinden weidevogels op een kleine 26 hectare ten zuiden van 'De Nieuwe Held' *extra verstoring* door de aanleg van 'De Nieuwe Held'. Het gaat hier om weidevogels in polder 'oude Held', ten zuiden van het plangebied.

Er zal dus leefgebied voor weidevogels gecompenseerd moeten worden voor zowel het areaalverlies aan 'Leefgebied Weidevogels' en verder leefgebied van weidevogels, aanwezig buiten de begrenzing van het Leefgebied Weidevogels. Het gaat hier om de weidevogels die voorkomen ten noorden van het Leefgebied Weidevogels. Deze compensatieopgave overlapt deels.

Het verlies aan weidevogelleefgebied wordt gecompenseerd buiten het plangebied, in de omgeving van Dorkwerd. Afspraken over de realisatie daarvan zijn vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen gemeente en provincie Groningen. De al aanwezige compensatie bij Dorkwerd is voldoende voor in elk geval de eerste drie woonbuurten, het stadsdeelpark, de hoofdontsluiting tot aan de Maresiusstraat en de bouw van een projectbureau/ketenpark bij de Maresiusstraat. Voor de rest van de gebiedsontwikkeling is aanvullende aankoop en weidevogelvriendelijke inrichting in voorbereiding.

HAAS

Bij de realisering van de plannen verdwijnt een oppervlakte van 110 ha aan leefgebied voor haas. Daarnaast zal het zuidelijk aangrenzende gelegen deel minder aantrekkelijk worden voor deze soort door de aanwezigheid van woningen. Hierdoor zal het leefgebied van deze soort worden aangetast en zal leefgebied voor de haas gecompenseerd moeten worden. Voor in elk geval de eerste drie woonbuurten, het stadsdeelpark, de hoofdontsluiting tot aan de Maresiusstraat en de bouw van een projectbureau/ketenpark bij de Maresiusstraat zal compensatie plaatsvinden in het gebied ten westen van Leegkerk. Dit gebeurt door middel van het invoeren van extensief beheer gericht op het verbeteren van leefgebied voor hazen. Voor de rest van de gebiedsontwikkeling is aanvullende aankoop en hazenbeheer in voorbereiding. Dit zal in de nabije omgeving van het plangebied zijn.

OVERIGE BESCHERMDE SOORTEN: BROEDVOGELS, VLEERMUIZEN EN POELKIKKER

Altenburg & Wymenga duiden in de quickscan maatregelen om verstoring van broedvogels en vliegroutes van vleermuizen te voorkomen. Daarnaast staan er maatregelen in, in het kader van algemene zorgplicht. Deze worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Wanneer de bomen en bebouwing op het erf van Leegeweg 6 blijven behouden, is geen sprake van schadelijke handelingen ten aanzien van steenmarter en verblijfplaatsen van vleermuizen.

Aandachtspunten zijn het inpassen van vliegroutes van vleermuizen en het afstemmen van verlichting op het sportpark en binnen het wijkpark. Verder komt de poelkikker voor in de sloot langs het Aquamarijnpad. Tijdens de uitvoer van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de poelkikker en dient de sloot behouden te blijven in het wijkpark. Daarnaast wordt het areaal geschikt leefgebied voor de poelkikker uitgebreid.

In (de omgeving van) het plangebied is voldoende ruimte voor het nemen van compenserende en mitigerende maatregelen voor de in deze paragraaf genoemde soorten. In het planvoornemen worden ecologische waarden voor soorten (beschermd of niet) verbeterd. Dat gebeurt, doordat er een robuuste groen-blauwe structuur wordt gerealiseerd, die voor vleermuizen, vissen, amfibieën, insecten, zoogdieren en vogels een verbetering vormt.

Er is geen reden om aan te nemen dat er niet voldaan kan worden aan een 'evenwichtige toedeling van functies aan locaties' of dat het plan niet uitvoerbaar is. Dit aspect zal ook niet leiden tot een MER-plicht.

3.2.4 Milieu en veiligheid

Geluid door wegen

Met het voornemen worden geluidgevoelige gebouwen mogelijk gemaakt, namelijk woningen en een aanvullende onderwijsfunctie. Daarnaast is de ligging van de doorgaande weg door het gebied aangepast en leidt de ontwikkelingen in de westflank tot een toename van verkeer. Hierdoor kan de geluidbelasting in en rondom het plangebied toenemen.

EFFECTEN VAN AAN TE LEGGEN TOEGANGSWEG EN N355 OP NIEUWE WONINGEN

De nieuwe geluidsgevoelige gebouwen liggen deels binnen de geluids aandachtsgebieden van de bestaande gemeentelijke Leegeweg en de provinciale N355. De voor het plan nieuw aan te leggen wegen zorgen voor een vergroting van het geluids aandachtsgebied van gemeentelijke wegen. De nieuwe geluidsgevoelige bebouwing ligt deels binnen dit te vergroten geluids aandachtsgebied. De provincie Groningen werkt aan onderzoeken naar de verdubbeling van de N355 ter hoogte van het plangebied. Uitgangspunt is dat deze verdubbeling planologisch reeds geregeld is als De Held III in procedure komt en dat de provincie Groningen op dat moment de geluidproductieplafonds (GPP's) voor haar wegen heeft vastgesteld.

De benodigde verkeersgegevens zijn opgenomen in GIS bestanden van het GROVEM model voor toekomstjaar 2040. Deze bestanden zijn door de opdrachtgever reeds beschikbaar gesteld en in het onderliggende verkeersmodel is zowel rekening gehouden met de realisatie van De Held III als met de verdubbeling van de N355. Wel is de aansluiting van de Boulevard op de N355 uitsluitend schetsmatig bekend waardoor het verkeersmodel naar verwachting later nog nadere detaillering behoeft.

De geluidbelasting vanwege gemeentewegen is bij voorkeur niet hoger dan de standaardwaarde van 53 dB (artikel 5.78t Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bk)l). Onder voorwaarden zijn hogere geluidbelastingen mogelijk tot en met de dan de grenswaarde van 70 dB (art 5.78u Bkl). Na vaststelling van GPP's geldt voor provinciale wegen een standaardwaarde van 50 dB en een grenswaarde van 60 dB. Bij de te maken afwegingen over de aanvaardbaarheid van geluidbelastingen die de standaardwaarden overschrijden spelen de (on)doelmatigheid van geluidsbeperkende maatregelen en de cumulatieve geluidbelasting een rol.

Eerder is voor de ontwikkeling van 'De Nieuwe Held' verkennend geluidsonderzoek uitgevoerd. In 2026 is door Geluidszaken een akoestisch onderzoek uitgevoerd op basis van bovengenoemd verkeersmodel, om de geluidbelasting als gevolg van wegverkeer op nieuwe woningen te berekenen.

Uit het onderzoek blijkt dat de nieuwe woningen niet allemaal voldoen aan de standaardwaarde voor gemeentewegen, maar wel kunnen voldoen aan de grenswaarden. Voor provinciale wegen voldoen vrijwel alle woningen in 'De Nieuwe Held' aan de standaardwaarde. Wanneer beide wegen worden

meegenomen in de berekening, blijkt dat er circa 200 woningen een geluidbelasting hebben tussen 53 en 58 dB en afhankelijk van eventuele bronmaatregelen, tussen 70 en 140 woningen een geluidbelasting tussen 58 en 63 dB. Uit het onderzoek blijkt dat met maatregelen, zoals bronmaatregelen als stil wegdek en snelheidsverlagingen, een afname te bereiken is van het aantal woningen met een hogere geluidbelasting.

In deze fase van het omgevingsprogramma vindt uitsluitend een toets plaats aan de niet evidente uitvoerbaarheid. In de verdere uitwerking van deelplannen wordt, indien nodig, aanvullend akoestisch onderzoek uitgevoerd en worden passende maatregelen uitgewerkt.

Advies GGD Groningen

De concept plan-mer-beoordeling is voorgelegd aan de GGD Groningen. De GGD Groningen adviseert over het thema geluid de gezondheidskundige advieswaarden voor geluid na te streven. De gezondheidskundige advieswaarde voor de cumulatieve geluidbelasting op de gevel van een gevoelige bestemming is maximaal 50 dB L_{den} en 40 dB L_{night} met een maximale binnenwaarde van 33 dB L_{den} .

Voor veel woningen in 'De Nieuwe Held' zal hieraan voldaan kunnen worden. Bij te hoge geluidbelasting adviseert de GGD maatregelen te nemen om de geluidbelasting op gevoelige bestemmingen te reduceren tot in elk geval de gezondheidskundige richtwaarden. Bij de uitwerking van de plannen zal dit worden afgewogen en waar mogelijk maatregelen worden genomen.

Geluid door (bedrijfsmatige) activiteiten

Het plan 'De Nieuwe Held' maakt naast nieuwe woningen en onderwijs, de vestiging van activiteiten mogelijk die geluidhinder kunnen veroorzaken, waaronder detailhandel en een omnisportcomplex. Het zuidelijk deel van het plangebied ligt binnen de historische geluidzone van de industrieterreinen Hoogkerk-Vierverlaten/Westpoort en Groningen-West. Hoewel deze zonering juridisch nog van kracht is, is de feitelijke geluidbelasting de afgelopen jaren sterk afgenomen door het beëindigen van grootschalige industriële activiteiten. De juridisch beschikbare geluidsruimte is daardoor ruimer dan de huidige en beoogde situatie vraagt.

Zolang de zonering nog niet is omgezet naar het stelsel van de Omgevingswet, blijft voor nieuwe woonfuncties het regime van de Wet geluidhinder van toepassing. In deze overgangsfase wordt gebruikgemaakt van de procedure voor het vaststellen van hogere waarden wanneer kan worden voldaan aan de voorkeursgrenswaarde. De gemeente streeft ernaar om uiterlijk bij de vaststelling van het definitieve omgevingsplan in 2032 de transitie te voltooien en de verouderde zonering te vervangen door geluidproductieplafonds die aansluiten bij de actuele situatie en de gebiedsontwikkeling.

Voor de activiteiten binnen het plangebied worden richtafstanden gehanteerd conform de VNG-handreiking *Activiteiten en milieuzonering*. De bedrijfsmatige activiteiten die onderdeel vormen van het voornemen, zijn bedrijfsactiviteiten waarvoor een beperkte richtafstand aangehouden kan worden tot

geluidgevoelige objecten zoals woningen. De activiteiten vallen onder positie 'FM' (functiemenging), zoals detailhandel, positie 1, zoals scholen, of positie 2, zoals een veldsportcomplex met verlichting van de VNG-brochure 'Activiteiten en milieuzonering'. Deze posities kunnen getransponeerd worden naar richtafstanden ter indicatie. De afstanden die bij deze posities horen zijn 0 of 10 meter voor positie FM en 30 of 50 meter voor positie 1 en 2. Binnen het plangebied is voldoende ruimte om bij het precies bepalen van de ligging van deze activiteiten, te voldoen aan deze afstanden. Dit geldt voor de afstanden die aangehouden moeten worden ten opzichte van nieuwe woningen en ten opzichte van bestaande woningen.

Ook ten aanzien van omliggende functies, waaronder een school aan de Maresiusstraat en een glaseratelier en winkel aan de Leegeweg 10, kan bij de inrichting van de wijk worden voldaan aan de relevante richtafstanden.

Bij de verdere uitwerking van deelplannen wordt op kavelniveau beoordeeld of sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat. Indien nodig worden aanvullende onderzoeken uitgevoerd en mitigerende maatregelen getroffen, zodat wordt voldaan aan een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

Integrale afweging en cumulatie Industrielawaai en wegverkeerslawaai

Omdat het plangebied belast wordt door meerdere bronnen (de provinciale weg én lokaal verkeer en Industrielawaai), is de gecumuleerde geluidbelasting leidend voor de beoordeling van de aanvaardbaarheid. Waar de optelsom van geluidbronnen leidt tot een hoge belasting, zetten we in op gebouw gebonden maatregelen, zoals het realiseren van een geluidluwe gevel en een rustige buitenruimte voor elke woning.

Dit aspect leidt niet tot een negatief effect waarvoor een MER zou moeten worden opgesteld.

Trillinghinder

In de directe omgeving van het plangebied komen geen bronnen voor die trillingen veroorzaken. Andersom zorgen de beoogde functies in het gebied, woonfunctie en bijbehorende voorzieningen, niet voor trillinghinder op de omgeving.

Tijdens de bouwwerkzaamheden kan wel sprake zijn van trillingen. In het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) zijn hier regels over opgenomen waaraan voldaan zal moeten worden bij de realisatie van "De Nieuwe Held". Dit aspect leidt niet tot een negatief effect waarvoor een MER zou moeten worden opgesteld.

Geurhinder

Met het planvoornemen worden geen geur veroorzakende activiteiten mogelijk gemaakt. Wel worden er extra geurgevoelige functies zoals woningen en onderwijs ontwikkeld. Het geurbeleid van de gemeente Groningen is op het moment van schrijven in ontwikkeling.

Paragraaf 5.1.4.6. Van het Bkl geeft aan dat bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties rekening dient te worden gehouden met geur door activiteiten op geurgevoelige gebouwen. In de directe omgeving van het projectgebied zijn een aantal bronnen aanwezig die geur veroorzaken. De aanwezige agrarische bedrijven liggen op voldoende afstand van het plangebied ingevolge de handreiking Activiteiten en milieuzonering. Het bedrijf COSUN, de suikerfabriek in Hoogkerk, vormt wel een aandachtspunt voor de ontwikkeling van “De Nieuwe Held”.

COSUN

Ten zuiden van het plangebied ligt het bedrijf COSUN, de suikerfabriek in Hoogkerk. Tot 2023 was er een convenant van kracht tussen de provincie Groningen, de gemeente Groningen en Suiker Unie. Hierin waren randvoorwaarden vastgelegd met betrekking tot milieu en ruimtelijke ordening binnen een specifieke zone rond het bedrijf.

Wat betreft geur was in het convenant bepaald dat de geurbelasting niet hoger mocht zijn dan vastgesteld binnen de geldende milieucontouren. Daarnaast voerde de gemeente een terughoudend beleid ten aanzien van woningbouw binnen de zogeheten IMR-zone (Invloedsgebied Milieuregelgeving). In deze zone mochten in de periode tot 2018 maximaal 105 nieuwe of vervangende woningen worden gerealiseerd.

Het convenant had een looptijd van tien jaar en is in 2023 niet verlengd. Begin 2025 is een nieuwe geurrapportage opgesteld² gebaseerd op de door Gedeputeerde Staten vergunde maximale bedrijfssituatie van het bedrijf COSUN. Aanleiding voor dit onderzoek was de vergunningaanvraag van het bedrijf. Hoewel het onderzoek met deze insteek is uitgevoerd, biedt het ook inzicht in de recente geursituatie in de omgeving van het bedrijf en daarmee ook input voor de ruimtelijke motivering op het gebied van geur, voor de woningbouwontwikkeling ‘De Nieuwe Held’.

In het onderzoek is onder andere een geurcontour berekend van 3,6 ouE/m³ 99,5-percentiel. De Handreiking Geur en Industrie 2025 van de VNG, duidt een geurbelasting rond 3,6 ouE/m³ 99,5-percentiel als een lichte tot matige belasting die in stedelijke of gemengde situaties vaak als aanvaardbaar wordt geacht, mits gemotiveerd. Een deel van het plangebied “De Nieuwe Held” ligt binnen deze contour. Dit gegeven maakt niet dat woningbouw in dit gebied niet mogelijk is want er is beleidsruimte, maar het vraagt wel een goede onderbouwing – en een kader - voor vervolgbesluiten.

Met het vervallen van het convenant tussen gemeente, provincie en Cosun Beet Company ontbreekt een expliciet bestuurlijk kader voor geur in dit gebied. Op grond van de Omgevingswet ligt de verantwoordelijkheid voor deze integrale afweging sindsdien primair bij de gemeente.

De gemeente Groningen acht het daarom noodzakelijk om voor Groningen-West een gemeentelijk geurbeleid vast te stellen. Dit beleid vormt een richtinggevend kader voor ruimtelijke besluiten en gebiedsontwikkelingen en draagt bij aan voorspelbare, uitlegbare en juridisch houdbare keuzes. Het

² Witteveen+Bos, Geurrapportage CBC Vierverlaten Groningen, 13 maart 2025, referentie 144384/25-003.937

geurbeleid is bedoeld om duidelijkheid te bieden over de aanvaardbaarheid van geurbelasting bij stedelijke ontwikkeling, met respect voor bestaande vergunde rechten van bedrijven, en om te voorkomen dat woningbouw en gebiedsontwikkeling stagneren door onzekerheid of juridische procedures.

Advies GGD Groningen

De concept plan-mer-beoordeling is voorgelegd aan de GGD Groningen. De GGD Groningen adviseert over het thema geur dat de situatie gezondheidskundig gezien goed is, als er geen (ernstige) hinder is. De richtwaarde is dat maximaal 12% van de blootgestelde omwonenden gehinderd is en minder dan 3% ernstige hinder bij woonfuncties. De GGD merkt hierbij op dat geur niet altijd is te voorkomen. Zet in dat geval in op goede communicaties en participatie. Dit kan overlast beperken.

Luchtkwaliteit

In het aangepaste plan worden 250 extra woningen, een omnisportcomplex en voorzieningen mogelijk gemaakt. Het beleid van de gemeente Groningen betreffende luchtkwaliteit is op het moment van schrijven in ontwikkeling. De hoofdlijnen voor regelgeving rondom luchtkwaliteitseisen staan beschreven in de instructieregels opgenomen in paragraaf 5.1.4.1 van het Bkl. Volgens deze instructieregels gelden rijksomgevingswaarden voor onder andere de in de buitenlucht voorkomende stikstofdioxide (NO₂) en fijnstof (PM₁₀). Een activiteit is toelaatbaar als aan één van de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Er is geen sprake van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde.
- Het project leidt per saldo niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit.
- Het project draagt alleen niet in betekenende mate bij aan de luchtverontreiniging.

Voor activiteiten die niet in betekenende mate (NIBM) bijdragen aan de luchtverontreiniging is geen toetsing aan de rijksomgevingswaarden voor NO₂ en PM₁₀ nodig. Uit artikel 5.53 en 5.54 Bkl volgt dat een project valt onder NIBM als de toename van de concentratie NO₂ en PM₁₀ niet hoger is dan 1,2 µg/m³. Conform artikel 5.54 sub b Bkl valt een plan onder een NIBM-project, indien er sprake is van:

- Één ontsluitingsweg: ten hoogste 1500 woningen; of
- Twee ontsluitingswegen: ten hoogste 3.000 woningen;
- Kantoren: 100.000m² bruto vloeroppervlak met een enkele ontsluitingsweg.

Gelet op de aard en omvang van deze gevallen, is er met de realisatie van maximaal 1.850 woningen en twee ontsluitingswegen zonder meer sprake van een plan dat 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging. Daarnaast geldt, zoals gezegd, dat een groot deel van de woningen planologisch al zijn toegestaan.

Tot slot ligt de achtergrondconcentratie van de bepalende stoffen stikstofdioxide en fijnstof, ruim onder de normen voor de achtergrondwaarden in Groningen en omgeving, namelijk respectievelijk rond de 8 en 12 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. De norm voor beide stoffen is 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddelde.

Advies GGD Groningen

De concept plan-mer-beoordeling is voorgelegd aan de GGD Groningen. De GGD Groningen geeft over het thema luchtkwaliteit aan dat de gezondheidkundige grenswaarden voor fijnstof (PM10) 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ is. De GGD Groningen adviseert op zijn minst de gezondheidkundige advieswaarden na te streven. Verder adviseert de GGD om woningen en voorzieningen waar kinderen, ouderen, zwangere vrouwen of mensen met een zwakke gezondheid langdurig verblijven op ruime afstand van drukke wegen te realiseren. Daarnaast wordt geadviseerd om houtrook te beperken door geen rookkanalen aan te leggen in woningen.

Omgevingsveiligheid

Door het voornemen wordt geen risicobron toegevoegd waardoor er effect op de omgeving zou kunnen ontstaan.

Andersom worden er wel kwetsbare objecten (woningen, sportcomplex en buurtwinkelcentrum) en zeer kwetsbare objecten (school en kinderopvang) mogelijk gemaakt met het voornemen. In de omgeving van het plangebied zijn drie type risicobronnen aanwezig, namelijk gasleiding N-507-26, de N355 als route voor gevaarlijke stoffen en COSUN als risicovolle activiteit.

GASLEIDING N-507-26

De gasleiding heeft een brandaandachtsgebied van circa 175 meter aan weerszijde, die een deel van het plangebied overlapt. Binnen het brandaandachtsgebied is het sportcomplex en de school gepland.

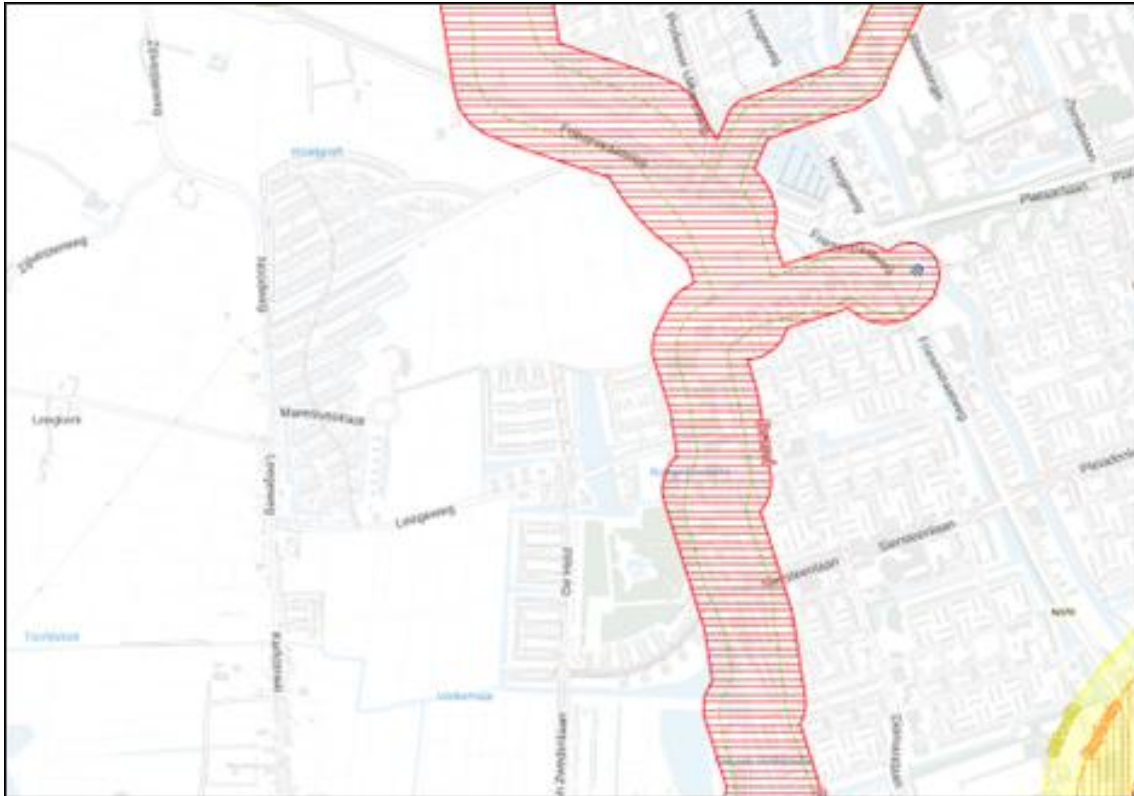

Fig. 11. Uitsnede register externe veiligheid met in rood gearceerd het brandaandachtsgebied van de buisleiding (bron: Register externe veiligheid)

Conform het advies van de Veiligheidsregio Groningen, moet de gemeente vanwege de ligging van het plangebied binnen het brandaandachtsgebied van de gasleiding, een afweging maken van het risico. Daarnaast moet de gemeente mogelijke maatregelen afwegen en de bestuurlijke verantwoordelijk voor het restrisico nemen. Bij de verantwoording moet de mate van zelfredzaamheid van de (toekomstige) aanwezige personen worden betrokken. De Veiligheidsregio adviseert om verminderd zelfredzamen uit te sluiten in het gebied dat wordt overlapt door het brandaandachtsgebied (zie ook verderop in deze paragraaf).

N355: ROUTE VOOR GEVAARLIJKE STOFFEN

De N355 (Friesestraatweg) is aangewezen als route voor gevaarlijke stoffen. In de provinciale Omgevingsverordening zijn voor deze weg veiligheidszones opgenomen. Op onderstaande afbeelding zijn deze zones zichtbaar gemaakt. De donkeroranje zone is 'Veiligheidszone 2' en de lichtoranje zone is 'Veiligheidszone 4'.

Specifiek voor het gifwolkaandachtsgebied is bepaald vanuit artikel 4.124 lid 4 van het Besluit Bouwwerken Leefomgeving dat de mechanische ventilatievoorziening bij een externe calamiteit handmatig moet kunnen worden uitgeschakeld zodat er een veilige schuilmogelijkheid wordt gecreëerd.

Door middel van risicocommunicatie worden bewoners geïnstrueerd, om ramen en deuren te sluiten en mechanische ventilatie af te sluiten. Op deze manier kunnen bewoners in het plangebied veilig binnen schuilen.

GEMEENTELIJKE AFWEGING

In vervolgbesluiten moet het aspect omgevingsveiligheid nader onderbouwd worden en is het aan de gemeente een afweging te maken, (de acceptatie van) het risico te wegen tegen andere maatschappelijke belangen en daarbij veiligheid verhogende maatregelen te overwegen. Het kan dan gaan om bronmaatregelen, bijvoorbeeld bij de buisleiding om deze beter te beschermen tegen invloeden van buitenaf. Het kan ook gaan om het uitsluiten van zeer kwetsbare objecten of het ontvluchten van risicobronnen af goed te organiseren. Deze afweging en maatregelen worden nog verder uitgewerkt maar vormen op voorhand geen reden om een plan-MER voor het voornemen op te stellen.

Bij de afweging kan het advies van de Veiligheidsregio ook worden betrokken. De Veiligheidsregio heeft in het kader van het voornemen onder andere het volgende al geadviseerd:

- Sluit verminderd zelfredzamen uit in het brandaandachtsgebied van de gasleiding. Zorg ook voor een goede ontvluchting van bron af.
- Borg ontvluchting van de risicobron N355 in het plangebied.
- Voor het gifwolkaandachtsgebied heeft de Veiligheidsregio geen aanvullend advies. Door middel van risicocommunicatie wordt de burger geïnstrueerd om ramen en deuren te sluiten en mechanische ventilatie af te sluiten.

De Veiligheidsregio heeft ook geadviseerd over bestrijdbaarheid (bereikbaarheid en bluswater) en hiervoor regels meegestuurd. Dit wordt in de verdere uitwerking van het plan meegenomen en waar nodig afgestemd met de Veiligheidsregio.

Groene leefomgeving, duurzaamheid, klimaatadaptatie en gezondheid

Zoals beschreven in paragraaf 2.2.1 vormt de groene leefomgeving één van de belangrijkste hoofdlijnen in de gebiedsvisie: *Groen en landschap vormen op alle schaalniveaus de kernkwaliteit van het plan “De Nieuwe Held”. Op het hoogste schaalniveau is dat een groene, landschappelijke contramal, die alle woonbuurten in “De Nieuwe Held” omgeeft.*

Verder zijn in het stedenbouwkundige kaders de kaders opgenomen ten aanzien van een duurzaam en landschappelijk karakter van het plangebied: *Groen en water zijn de dragers van de identiteit van “De Nieuwe Held”. We streven naar een landschappelijk, duurzaam en ingetogen beeld, dat eenheid, rust en samenhang biedt. De bebouwing gaat op in het groene landschap. Er is veel aandacht voor de relatie tussen*

woning en openbare ruimte en voor de vormgeving van de overgangszone van privé naar collectief en openbaar. In de openbare ruimte streven we naar veel natuurlijk groen, veel en zichtbaar water en minimale verharding. We passen in de hele wijk dezelfde duurzame materialen toe: gebakken klinker, open bestrating, groene bermen, zoveel mogelijk natuurlijk groen.

Ook in het ontwerp van de bebouwing is duurzaamheid beeldbepalend. De bebouwing is zichtbaar klimaatadaptief en natuurinclusief. Nestkasten worden onderdeel van het gevelontwerp, platte daken worden zoveel mogelijk uitgevoerd als groendaken en maatregelen tegen hittestress worden integraal onderdeel van de architectuur, bijvoorbeeld met een pergola als zonwering. We streven naar een eenduidige hoofdvorm en kiezen voor duurzame, natuurlijke materialen. Het materialenpalet bestaat uit hout en gebakken steen in natuurlijke, gedekte tinten, van roodbruin tot zandkleur, in combinatie met antracieten kappen.

In de gebiedsvisie zijn vijf leidende principes over de openbare ruimte opgenomen, die bijdragen aan de groene uitstraling, duurzaamheid en gezondheid. Ten aanzien van gezondheid is opgenomen dat de openbare ruimte bijdraagt aan spelen, bewegen en dat de voetganger en fietser staan centraal in “De Nieuwe Held”. “De Nieuwe Held” krijgt veel verbindingen naar omliggende buurten en elke wierde is ingericht met de voetganger als uitgangspunt. De auto parkeert waar mogelijk op eigen erf en anders geclusterd op weinig gevoelige plekken in de buurten. Niet aan of in de groene buurtharten.

Hoewel het voornemen de bebouwing en het aantal parkeerplaatsen in het gebied laat toenemen, zal het plan in totaal tot een positief effect hebben ten aanzien van de groene leefomgeving en de gezondheid. De beleving van het gebied als groen gebied om in te wonen en te verblijven zal positief zijn na uitvoering van het voornemen en het plan draagt door de inrichting bij aan de gezondheid van de nieuwe inwoners van het gebied.

Tot slot heeft de gemeente Groningen eigen beleid ten aanzien van klimaatadaptatie. In de Hemelwaterverordening staan bijvoorbeeld eisen ten aanzien van toepassen van groen en waterberging, gericht op zware regenval. Het gebied moet hier in de toekomst aan voldoen.

Er worden op dit punt geen potentiële negatieve effecten verwacht.

3.2.5 Spuitzones

Uit vaste rechtspraak volgt dat in het algemeen een afstand van 50 meter moet worden aangehouden tussen gevoelige functies (zoals wonen) en agrarische bedrijvigheid waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Die zone van 50 meter wordt een spuitzone genoemd.

Bij het vaststellen van een ruimtelijk plan dat nieuwe gevoelige functies toelaat, moet voor de nabijgelegen agrarische percelen worden uitgaan van wat op grond van het bestemmingsplan (of omgevingsplan) maximaal is toegelaten. Als gronden een agrarische functie hebben en niet expliciet het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt uitgesloten, is dit gebruik dus ‘toegelaten’. Of dit

feitelijk ook gebeurt, is in principe niet relevant. Een nieuwe gevoelige functie kan namelijk een belemmering opleveren voor de toekomstige exploitatie op het agrarische perceel.

Rondom het te ontwikkelen woongebied van 'De Nieuwe Held' liggen enkele agrarische percelen, met name aan de noord- en zuidkant. Op deze percelen vindt voornamelijk beweiding plaats en er worden niet tot nauwelijks gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Mogelijk is het nodig om dit ook juridisch uit te sluiten in het gemeentelijk omgevingsplan, om hiermee de woningen van 'De Nieuwe Held' te beschermen en het plan goed en juridisch houdbaar te kunnen motiveren. Vanwege het feitelijke gebruik worden hier geen belemmeringen verwacht, maar dit geldt als aandachtspunt voor de vervolgbesluiten.

3.2.6 Mobiliteit

BEREIKBAARHEID GEMOTORISEERD VERKEER

Als gevolg van de bouw van woningen en voorzieningen zal sprake zijn van een zekere verkeersgeneratie. Uit het uitgevoerde verkeersonderzoek is gebleken dat er geen grote knelpunten naar voren komen. De aansluiting op de N355 is geen onderdeel van de ontwikkeling van "De Nieuwe Held" maar is onderdeel van een ander programma (MIRT Westflank).

Er gelden een paar aandachtspunten voor de verdere uitwerking:

- vormgeving van het centrum;
- aansluiting van de Leegeweg op de hoofdontsluiting;
- capaciteit van bestaande wegen is voldoende, maar aandacht is nodig voor veranderende verkeersstromen in de bestaande wijken.

In december 2025 is door Sweco een onderzoek uitgevoerd naar de ontsluitingsmogelijkheden van de wijk Gravenburg en 'De Nieuwe Held', om een samenhangende verkeersstructuur te realiseren. De hoofdvraag van het onderzoek was of Gravenburg kan worden ontsloten via twee of drie wegen aan de oostzijde van de buurt richting 'De Nieuwe Held'. Uit het onderzoek is gebleken dat verkeerskundige beide varianten uitvoerbaar zijn. De variant met twee aansluitingen zorgt er wel voor dat er aanvullende maatregelen nodig zijn om hiërarchie en voorrang duidelijk te maken.

BEREIKBAARHEID LANGZAAM VERKEER EN OV

"De Nieuwe Held" wordt een wijk voor de voetganger en fietser. Basisscholen, sport- en wijkvoorzieningen bevinden zich in de wijk, dus op loop- of fietsafstand. De wijk is via meerdere fietsroutes aangesloten op het fietsnetwerk in de stad. De hoofdfietsroute langs de boulevard loopt grotendeels over ventwegen.

Alle buurten zijn ingericht op de voetganger. Op sommige plekken heeft de voetganger een eigen ruimte nodig, i.v.m. de intensiteit van fiets- of autoverkeer. Dat is het geval langs de ventwegen en bij de buurtentrees. Andere 'leefstraten' worden zoveel mogelijk ingericht voor gemengd gebruik.

Met de realisatie van “De Nieuwe Held” wordt de aansluiting op het stads openbaar vervoer verbeterd in dit deel van de stad. Een nieuwe stadsbusroute loopt dan vanaf hoofdstation Groningen via station Suikerzijde naar ‘De Held’ en P&R Reitdiep en mogelijk verder naar Zernike. Op verschillende plekken komen haltes.

Bij verdere uitwerking van het plan moet dit thema gedetailleerder worden uitgewerkt, ook ten aanzien van verkeersveiligheid.

PARKEREN

In de gebiedsvisie wordt uitgegaan van de gemeentelijke parkeernormen. Hiermee is voldoende duidelijkheid over dat het opgenomen omgevingsprogramma inclusief de benodigde parkeer capaciteit, en de andere ambities en functies, in het gebied ingepast kunnen worden.

3.2.7 Kabels en leidingen

Kabels, leidingen en straalpaden moeten worden beschermd tegen ingrepen die de werking ervan kunnen bedreigen. Aan de andere kant moet de omgeving worden beschermd tegen het gevaar dat van bestaande en toekomstige leidingen, kabels en hoogspanningslijnen kan uitgaan.

Ten noorden van het projectgebied is een hoogspanningsleiding gelegen van TenneT. De gronden onder en direct naast de hoogspanningsleiding vallen onder de magneetveldzone. Deze zone wordt ingericht als groenstrook met water. In deze zone komen geen stralingsgevoelige objecten zoals woningen of andere gebouwen. Door GGD Groningen is aangegeven dat ook bij hoog- en middenspanningsstations, transformatorhuisjes en ondergrondse kabels rekening gehouden moet worden met magneetveldzones. Voor “De Nieuwe Held” is dit nog relevant voor het Enexis Transformator- en verdeelstation dat ten noordwesten van de wijk wordt gerealiseerd. Voor dit station wordt in de uitwerking rekening gehouden met de magneetveldzone.

Fig. 13. Ligging hoogspanning tracé en magneetveldzone (bron: Gebiedsvisie)

In paragraaf 3.2.4 onder het kopje 'Omgevingsveiligheid' wordt ingegaan op de ligging van aardgastransportleidingen in het gebied. Daarnaast loopt op dit moment van zuid naar noord een afvalwaterleiding (de HOWA-leiding (Hoogkerk – Waddenzee)) door het gebied. Deze leiding is van het waterschap. In overleg met het waterschap is besloten dat deze leiding verlegd mag worden. Andere kabels, leidingen en straalpaden zijn niet aan de orde ofwel hiermee kan rekening worden gehouden in de uitvoering.

Het voornemen heeft geen negatief effect op dit thema en dit thema vormt daarmee geen aanleiding om een MER op te stellen.

4 Conclusie

In deze mer-beoordeling zijn de milieueffecten van de toevoeging van 250 woningen aan het reeds toegestane programma voor “De Nieuwe Held” en de bijbehorende voorzieningen beoordeeld³. Dit is gedaan als onderbouwing voor het op te stellen Omgevingsprogramma voor “De Nieuwe Held”. De beoordeling is uitgevoerd op basis van de relevante criteria uit bijlage II van de SMB-richtlijn. Hierbij is gekeken naar zowel de kenmerken van het programma als naar de aard, omvang en locatie van mogelijke milieueffecten.

Wanneer er geen sprake is van ‘belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu’, is het volgens de geldende wet- en regelgeving niet verplicht een volledige mer-procedure te doorlopen.

Het betreft hier een globale plan-mer-beoordeling op programmaniveau. De voorgenomen ruimtelijke inrichting is in grote lijnen beschreven en getoetst aan de relevante milieukundige aspecten.

Uit de beoordeling blijkt dat, gezien de aard en omvang van de voorgenomen ontwikkeling en de wijze van inpassing, er op dit moment geen aanwijzingen zijn voor significante negatieve milieueffecten. Er zijn daarom geen gronden om een volledige mer-procedure te starten. Een dergelijke procedure zou in dit stadium ook geen aanvullende inzichten opleveren voor de besluitvorming. In het programma is een overzicht opgenomen van eventuele maatregelen die nodig zijn, volgend uit deze plan-mer-beoordeling, de ETFAL-toets of toets aan de instructieregels van het Rijk, de provincie en/of het waterschap.

Deze beoordeling biedt inzicht in de mogelijke milieueffecten van de totale gebiedsontwikkeling van “De Nieuwe Held”, inclusief eventuele cumulatieve effecten van de gefaseerde realisatie. Dit is relevant, omdat hiermee voorafgaand aan de afzonderlijke afwegingen voor de BOPA's, al een overkoepelende beoordeling heeft plaatsgevonden. Voor iedere BOPA is een afzonderlijke mer-beoordeling nodig. Daarbij wordt gebruikgemaakt van deze plan-mer-beoordeling en waar nodig aangevuld met nadere onderzoeken. Op basis van die beoordelingen kunnen mitigerende of compenserende maatregelen worden genomen of verder worden uitgewerkt om milieueffecten te voorkomen of te beperken.

³ Voor de uitvoerbaarheidstoets ten aanzien van stikstof is niet enkel uitgegaan van de toevoeging ten opzichte van wat planologisch al is toegestaan. Conform wetgeving wordt in deze toets uitgegaan van wat planologisch legaal aanwezig is, in dit geval zijn er nog geen woningen aanwezig in het gebied dus is als toevoeging de gehele wijk inclusief voorzieningen meegenomen in de berekeningen en de uitvoerbaarheidstoets.

5 Bronvermelding

- Altenburg & Wymenga (oktober 2025), Ecologische beoordeling inrichting 'De Nieuwe Held' in de gemeente Groningen, projectcode 24-157
- Antea (april 2025), 'De Nieuwe Held' – Waterhuishouding en riolering, projectnummer 0477453.117
- Geluidzaken (februari 2026), Akoestisch onderzoek contouren
- Gemeente Groningen (2009), Bestemmingsplan 'de Held III'
- Gemeente Groningen (februari 2026), Gebiedsvisie "De Nieuwe Held"
- Gemeente Groningen (november 2024), Ontwerp-omgevingsprogramma Gemeentelijke ecologische structuur
- GGD Groningen (november 2025), Reactie GGD op concept omgevingsprogramma "'De Nieuwe Held'", kenmerk: 251126 Advies GGD Programma de Held
- Koolstra advies (februari 2026), Uitvoerbaarheidstoets 'De Nieuwe Held', als bijlage bij deze plan-mer-beoordeling gevoegd
- MUG (juni 2017), Archeologisch proefsleuvenonderzoek De Held III te Groningen, gemeente Groningen, MUG-publicatie 2017-43
- Provincie Groningen (november 2024), Omgevingsverordening provincie Groningen
- Portal Atlas Veiligheid (geraadpleegd 22 april 2025)
- RAAP (januari 2026), Archeologisch vooronderzoek: proefsleuvenonderzoek, Plangebied 'De Nieuwe Held' te Groningen, gemeente Groningen, RAAP-rapport 8089
- Relevante wetgeving via wetten.nl
- Sweco (december 2025), Memo ontsluiting De Held/Gravenburg
- Veiligheidsregio Groningen (december 2025), adviesbrief 'Gebiedsontwikkeling "De Nieuwe Held" Groningen', referentie: Z2025-00006647

Bijlagen

Bijlage 1 – Uitvoerbaarheidstoets De Nieuwe Held

KOOLSTRA ADVIES

ECOLOGIE EN NATUURWETGEVING

Uitvoerbaarheidstoets

De Nieuwe Held

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Relatie met de Omgevingswet.....	4
1.3	Stikstofdepositieberekening.....	4
1.4	Doel van dit onderzoek.....	7
1.5	Samenvatting van de conclusie.....	7
2	Toelichting op de beoordelingswijze	8
2.1	Inleiding.....	8
2.2	Jurisprudentie over de ecologische beoordeling	8
2.3	Gevolgen voor de ecologische kwaliteit.....	9
2.4	Gevolgen voor het beheer	11
3	Beoordeling depositie bouw- en gebruiksfase.....	14
3.1	Inleiding.....	14
3.2	Drentsche Aa-gebied	14
3.2.1	Kwaliteit van de habitattypen	15
3.2.2	Beoordeling van de extra depositiebijdrage	17
3.2.3	Conclusie Drentsche Aa	18
3.3	Norgerholt.....	18
3.3.1	Kwaliteit van de habitattypen	20
3.3.2	Beoordeling van de extra depositiebijdrage	21
3.3.3	Conclusie Norgerholt	22
3.4	Bakkeveense Duinen	22
3.4.1	Kwaliteit van de habitattypen	23
3.4.2	Beoordeling van de extra depositiebijdrage	24
3.4.3	Conclusie Bakkeveense Duinen.....	25
3.5	Fochteloërveen	25
3.5.1	Kwaliteit van de habitattypen	27
3.5.2	Beoordeling van de extra depositiebijdrage	28
3.5.3	Conclusie Fochteloërveen.....	29
4	Cumulatie en conclusie	30
4.1	Cumulatie	30
4.2	Conclusie uitvoerbaarheidstoets.....	30
	Colofon.....	31

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Gemeente Groningen is voornemens een nieuwe woonwijk te realiseren. De woonwijk De Nieuwe Held is gepland aan de noordwestzijde van de stad, westelijk van de stadswijken Vinkhuizen en De Held. Daarvoor stelt de gemeente een 'omgevingsprogramma' zoals bedoeld in de Omgevingswet vast. Zowel gedurende de bouw, die in totaal ongeveer 15 jaar in beslag zal nemen, als tijdens de daaropvolgende gebruiksfase ontstaat een extra depositiebijdrage op stikstofgevoelige en (naderend) overbelaste Natura 2000-gebieden. De gemeente Grondingen wil weten of het omgevingsprogramma uitvoerbaar is oop op de stikstofdepositie die zal ontstaan als gevolg van de uitvoering van het omgevingsprogramma. In verband daarmee wordt in deze studie onderzocht of deze stikstofdepositiebijdrage significante gevolgen kan hebben voor deze Natura 2000-gebieden.

1.2 Relatie met de Omgevingswet

Als een plan afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet een passende beoordeling voor de gevolgen van het plan voor het Natura 2000-gebied gemaakt worden (Ow artikel 16.53c, eerste lid). Bij plannen gaat het in de eerste plaats om omgevingsplannen en andere ruimtelijke plannen die het kader vormen voor het verlenen van vergunningen voor projecten. Een omgevingsprogramma is geen 'plan' in de zin van de Omgevingswet en daarom is een plantoets niet aan de orde.

Onderhavig onderzoek is dan ook uitsluitend bedoeld om de uitvoerbaarheid van het omgevingsprogramma te onderzoeken.

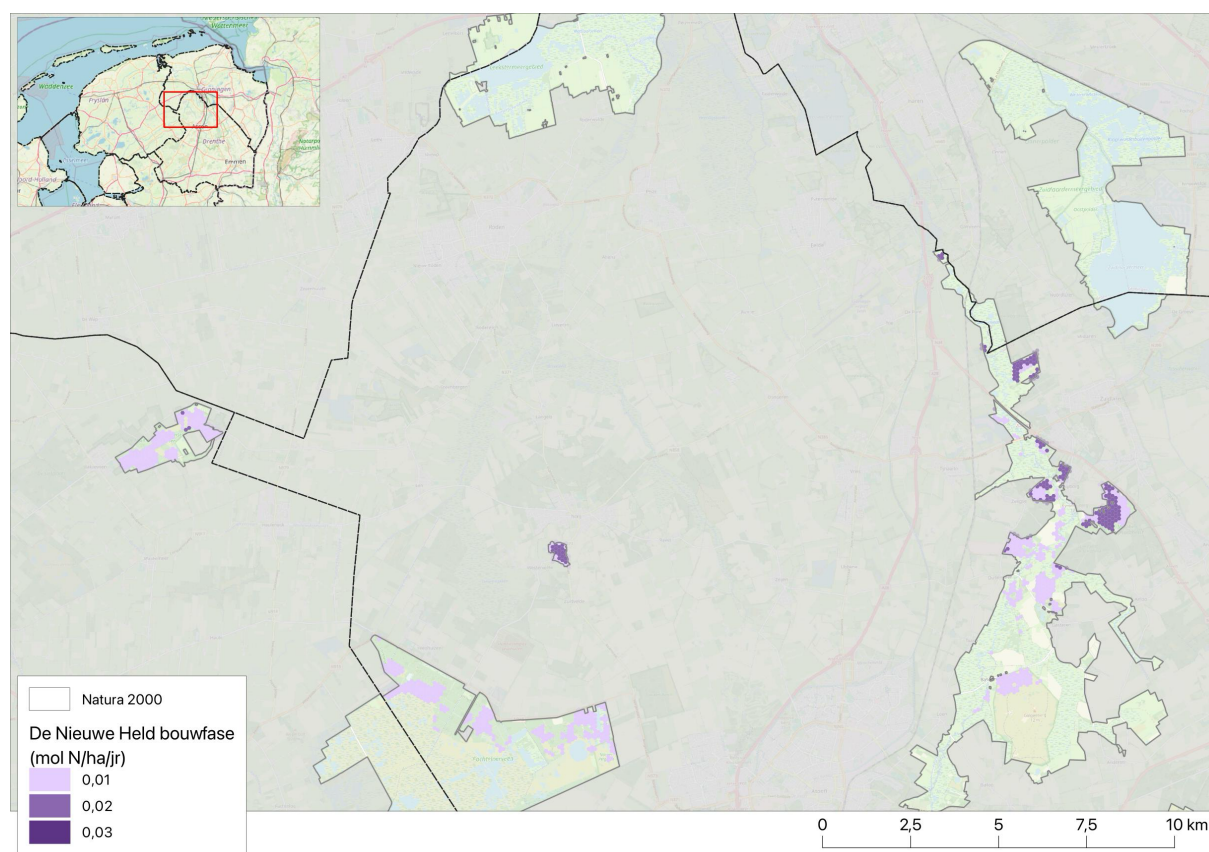
1.3 Stikstofdepositieberekening

Voor het project is een serie stikstofdepositieberekening uitgevoerd. Deze zijn uitgevoerd voor alle bouwjaar en voor de eindsituatie als alle woningen in gebruik zijn. Uit de berekeningen van alle afzonderlijke bouwjaar, blijkt dat bouwjaar 2035 maatgevend is voor de depositie die gedurende de bouwperiode kan ontstaan. Daarom wordt deze voortoets gebaseerd op de berekening van 2035 als maatgevend bouwjaar en de berekening voor 2038 als eerste jaar van volledig gebruik van de nieuwe woonwijk. Uit die berekening is gebleken dat de in het maatgevende bouwjaar een depositiebijdrage plaatsvindt op (naderend) overbelaste habitats in de Natura 2000-gebieden Bakkeveense Duinen, Drentsche Aa-gebied, Fochteloërveen en Norgerholt. De depositiebijdrage is nergens hoger dan 0,03 mol N/ha/jr. Als alle woningen in gebruik zijn, resteert een blijvende depositiebijdrage van maximaal 0,02 mol N/ha/jr op deze Natura 2000-gebieden.

Overbelast of naderend overbelast

Een stikstofgevoelig habitatype of leefgebiedtype (in dit rapport ook samen aangeduid als "habitat") is overbelast als de jaarlijkse totale stikstofdepositie (de achtergronddepositiewaarde, ADW) hoger is dan de kritische depositiewaarde (KDW). De KDW is de depositiegrens waarboven significante verslechtering van de kwaliteit van een habitat niet zondermeer kan worden uitgesloten. Dat bekend dat voor stikstofgevoelige habitats waarop depositie plaatsvindt, en waarvoor de ADW hoger is dan de KDW, nader onderzocht moet worden of sprake kan zijn van negatieve effecten door die extra depositie. Wanneer de ADW minder dan 70 mol N/ha/jaar lager is dan de KDW, is sprake van een naderend overbelaste situatie. Uit voorzorg worden naderend overbelaste situaties bij de beoordeling betrokken. Bij overbelaste situaties wordt onderscheid gemaakt in lichte overbelasting (ADW maximaal 70 mol hoger dan de KDW); matige overbelasting (ADW is meer dan 70 mol hoger dan de KDW, maar niet hoger dan 2 maal de KDW) en sterke overbelasting, waarbij de ADW meer dan 2 maal de KDW bedraagt.

Onderstaande afbeelding en tabel laten de depositiebijdrage zien zoals die gedurende de bouwphase maximaal ontstaat.

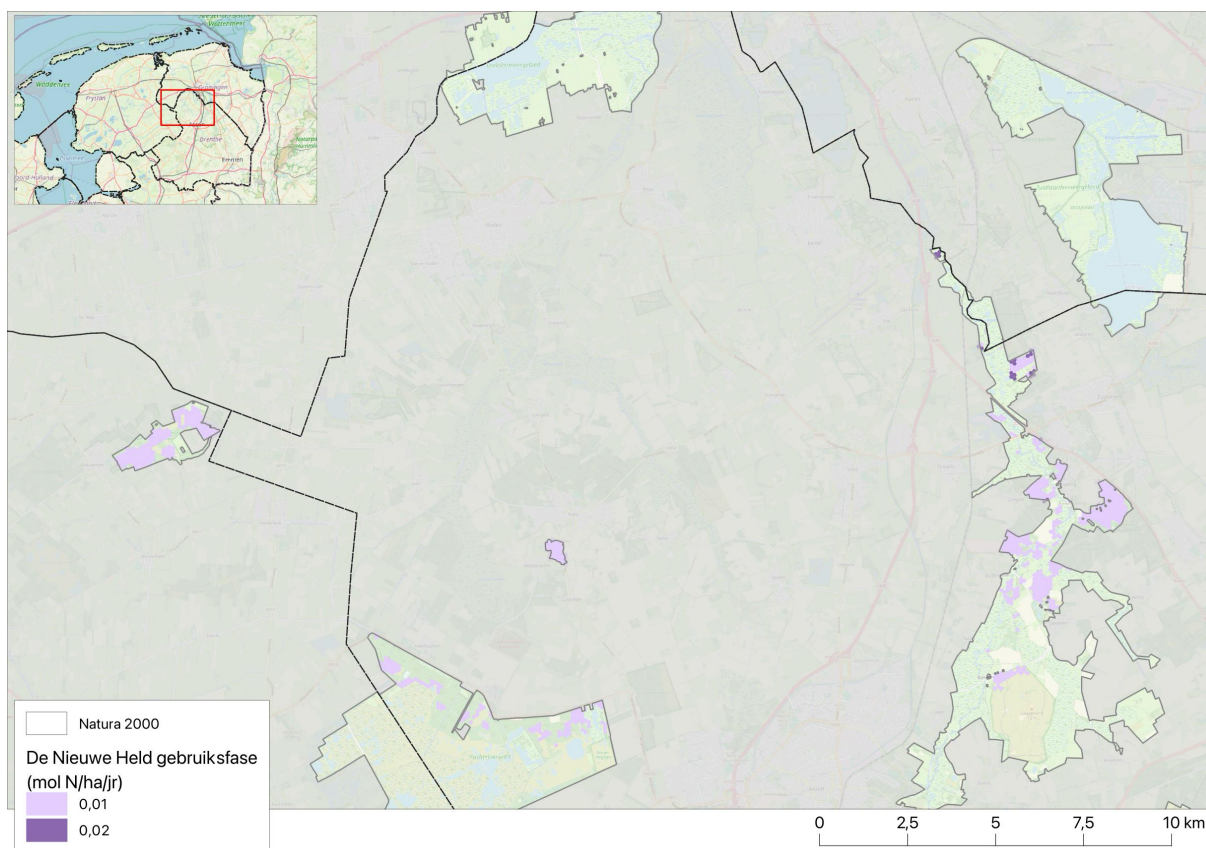
Afbeelding 1 Depositiebijdrage op (naderend) overbelast habitat gedurende de bouwphase, op basis van de berekening voor het maatgevende jaar 2035.

Tabel 1 Depositiebijdrage op (naderend) overbelast habitat gedurende de bouwphase, op basis van de berekening voor het maatgevende jaar 2035.

Natura 2000-gebied en -habitat	Depositie (mol N/ha)	
	Maximaal	Gemiddeld
Drentsche Aa-gebied		
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	0,02	0,01
H3160 - Zure vennen	0,01	0,01
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	0,02	0,01
H4030 - Droge heiden	0,02	0,01
H6230 - Heischrale graslanden	0,02	0,01
H6410 - Blauwgraslanden	0,01	0,01
H7110B - Actieve hoogvenen (heideveentjes)	0,01	0,01
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	0,02	0,01
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	0,01	0,01
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	0,02	0,02
H9190 - Oude eikenbossen	0,03	0,02
H91D0 - Hoogveenbossen	0,02	0,02
Norgerholt		
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	0,02	0,01
H91D0 - Hoogveenbossen	0,02	0,02
Bakkeveense Duinen		
H2310 - Stuifzandheiden met struikhei	0,02	0,01
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	0,01	0,01

H2330 - Zandverstuivingen	0,01	0,01
H3130 - Zwakgebufferde vennen	0,01	0,01
H3160 - Zure vennen	0,01	0,01
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	0,01	0,01
H4030 - Droge heiden	0,02	0,01
H6230 - Heischrale graslanden	0,01	0,01
H7110B - Actieve hoogvenen (heideveentjes)	0,01	0,01
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	0,01	0,01
Fochteloërveen		
H4030 - Droge heiden	0,01	0,01
H7120 - Herstellende hoogvenen	0,01	0,01

Onderstaande afbeelding en tabel laten de depositiebijdrage zien zoals die gedurende de gebruiksfase maximaal ontstaat.

Afbeelding 2 Depositiebijdrage op (naderend) overbelast habitat gedurende de gebruiksfase, op basis van de berekening voor het eerste jaar dat de woonwijk volledig in gebruik zal zijn (2038).

Tabel 2 Depositiebijdrage op (naderend) overbelast habitat gedurende de bouwphase, op basis van de berekening voor het eerste jaar dat de woonwijk volledig in gebruik zal zijn (2040).

Natura 2000-gebied en -habitat	Depositie (mol N/ha)	
	Maximaal	Gemiddeld
Drentsche Aa-gebied		
H2310 - Stufzandheiden met struikhei	0,02	0,01
H3160 - Zure vennen	0,01	0,01
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	0,02	0,01
H4030 - Droge heiden	0,02	0,01
H6230 - Heischrale graslanden	0,01	0,01
H6410 - Blauwgraslanden	0,01	0,01

H7110B - Actieve hoogvenen (heideveentjes)	0,01	0,01
H7140A - Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	0,02	0,01
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	0,01	0,01
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	0,02	0,01
H9190 - Oude eikenbossen	0,02	0,01
H91D0 - Hoogveenbossen	0,02	0,02
Norgerholt		
H9120 - Beuken-eikenbossen met hulst	0,01	0,01
H91D0 - Hoogveenbossen	0,01	0,01
Bakkeveense Duinen		
H2310 - Stufzandheiden met struikhei	0,01	0,01
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	0,01	0,01
H2330 - Zandverstuivingen	0,01	0,01
H3130 - Zwakgebufferde vennen	0,01	0,01
H3160 - Zure vennen	0,01	0,01
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	0,01	0,01
H4030 - Droge heiden	0,01	0,01
H6230 - Heischrale graslanden	0,01	0,01
H7110B - Actieve hoogvenen (heideveentjes)	0,01	0,01
H7150 - Pioniervegetaties met snavelbiezen	0,01	0,01
Fochteloërveen		
H4030 - Droge heiden	0,01	0,01
H7120 - Herstellende hoogvenen	0,01	0,01

1.4 Doel van dit onderzoek

Het doel dit onderzoek is vast te stellen of als gevolg van de kleine en eenmalige extra stikstofdepositiebijdrage sprake kan zijn van significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied waarop deze extra bijdrage plaatsvindt. Dit wordt gedaan in de vorm van een 'uitvoerbaarheidstoets' die wordt opgesteld om de uitvoerbaarheid van het omgevingsprogramma te bepalen.

Het verschil met een 'normale' voortoets Natura 2000 ligt hierin dat in een normale voortoets een beoordeling per Natura 2000-gebied voor ieder afzonderlijk habitat wordt uitgevoerd, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke milieumomstandigheden van het betreffende habitat. In de uitvoerbaarheidstoets wordt volstaan met een meer globale beoordeling waarbij op basis van algemene uitgangspunten en principes en met behulp van expertkennis van de betreffende Natura 2000-gebieden een beoordeling wordt uitgevoerd.

1.5 Samenvatting van de conclusie

Uit het in dit rapport beschreven onderzoek blijkt dat de tijdelijke depositiebijdrage van maximaal 0,03 mol N/ha op de Natura 2000-gebieden Drentsche Aa-gebied, Bakkeveense Duinen, Norgerholt en Fochteloërveen tijdens de bouw van de woonwijk en een permanente depositiebijdrage van maximaal 0,02 mol N/ha/jr op deze gebieden als gevolg van het gebruik van de woonwijk niet leidt tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstelling van dit Natura 2000-gebied. Dat betekent dat het omgevingsprogramma uitvoerbaar is met oog op de gevolgen voor de omliggende Natura 2000-gebieden.

2 TOELICHTING OP DE BEOORDELINGSWIJZE

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is toegelicht op welke wijze de ecologische beoordeling is uitgevoerd en welke uitgangspunten en wetenschappelijke principes daarbij zijn gebruikt. Omdat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in een aantal uitspraken een duidelijk kader heeft gegeven voor de manier waarop een ecologische beoordeling moet worden uitgevoerd, is in de volgende paragraaf een toelichting op de jurisprudentie gegeven. Vervolgens is in paragraaf 2.3 beschreven wat de gevolgen zijn van een kleine verandering in de hoeveelheid stikstofdepositie waarmee een habitat jaarlijks belast wordt. Tot slot is in paragraaf 2.4 beschreven wat de relatie is tussen een kleine verandering in de hoeveelheid stikstofdepositie en de beheerinspanning in een natuurgebied.

2.2 Jurisprudentie over de ecologische beoordeling

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in een aantal uitspraken aangegeven aan welke eisen een ecologische beoordeling van stikstofdepositie moet voldoen. Deze jurisprudentie (onder meer Porthos¹, Kustzone Petten² en Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland³) laat zien dat er ruimte is om toestemming te verlenen voor plannen of projecten die een kleine extra depositiebijdrage veroorzaken, mits onderbouwd is dat dit geen significante gevolgen heeft, ofwel, niet tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken leidt.

De Afdeling gebruikt daar bij het antwoord op de vraag of wel of geen sprake kan zijn van significante gevolgen termen als 'concreet waarneembaar' en 'meetbaar'. Zo concludeert de Afdeling in de Porthos-uitspraak (zie voetnoot 1, r.o. 15.2): 'De conclusie is dat de aanleg van het Porthos-project, bezien in het licht van de drie omschreven ecologische processen, geen meetbare gevolgen heeft, zodat significante effecten op Natura 2000-gebieden op voorhand zijn uitgesloten.'

In de uitspraak Kustzone Petten (Zie voetnoot 2, r.o. 31.2) geeft de Afdeling aan dat een habitat zich niet in een goede staat van instandhouding hoeft te bevinden om een aantasting van de natuurlijke kenmerken door een depositiebijdrage te kunnen uitsluiten. Vast moet staan dat de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied als gevolg van het project niet worden aangetast. Die conclusie kan ook worden getrokken als de huidige kwaliteit van het habitattype niet als 'goed' beoordeeld is.

Dat de stikstofproblematiek het gevolg is van vele kleine (en grote) bronnen die samen leiden tot een depositie die op veel plaatsen aanzienlijk hoger is dan de kritische depositiewaarde (KDW), is een gegeven. De effecten van de al aanwezige depositie zijn zichtbaar in de huidige kwaliteit van de habitats en vormen op die manier de context voor de beoordeling. De vraag die in de passende beoordeling beantwoord moet worden is of - rekening houdend met de huidige kwaliteit van de habitat die in veel gevallen mede bepaald wordt door de te hoge stikstofdepositie - de extra depositiebijdrage van de projecten kan leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken.

Het beoordelen van de gevolgen van een bestaande overbelasting hoort niet plaats te vinden bij de toets van een afzonderlijk voornemen (Habitatrichtlijn artikel 6.3) maar bij het afwegen van de te nemen instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen (Habitatrichtlijn artikel 6.1 en 6.2). Als die natuurlijke kenmerken al worden aangetast of bedreigd door een te hoge achtergronddepositie, wil dat niet zeggen dat iedere toename automatisch ontoelaatbaar is, of kan leiden tot een sterkere

¹ ECLI:NL:RVS:2023:3129, 16 augustus 2023

² ECLI:NL:RVS:2022:3914, 21 december 2022

³ ECLI:NL:RVS:2022:2752, 21 september 2022

aantasting van de natuurlijke kenmerken dan al het geval is door de al aanwezige depositie. Het gaat dus om de vraag of het additionele effect van het voornemen t.o.v. de huidige situatie significante gevolgen kan hebben.

Niet iedere kleine toename leidt tot een meetbaar of merkbaar effect. In de hierboven aangehaalde uitspraak Kustzone Petten concludeert de afdeling (r.o. 20.3) dan ook dat het enkele feit dat de stikstofdepositie op een aantal habitattypen toeneemt terwijl de KDW al wordt overschreden, niet ook zonder meer betekent dat de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden worden aangetast. Verderop (r.o. 30.2) concludeert de Afdeling dat het standpunt dat bij elke toename, hoe gering ook, van de stikstofdepositie in een overbelaste situatie, steeds sprake is van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van dat gebied, niet juist is.

2.3 Gevolgen voor de ecologische kwaliteit

Directe schade aan planten

Hoge concentraties van gasvormige stikstofverbindingen en hoge concentraties van ammonium (NH_4^+) in de bodem, kunnen directe toxische effecten veroorzaken op planten. Dit betekent dat deze hoge concentraties een directe schadelijke werking uitoefenen op de (cel)fysiologie van planten. Bij indirecte effecten, waarop de overige bouwstenen zijn gebaseerd, treden de schadelijke effecten op door geleidelijke veranderingen in het bodemmilieu (waarbij overigens ook giftige stoffen zoals aluminium kunnen ontstaan) en/of door veranderingen in beschikbaarheid van voedingsstoffen voor planten.

De huidige concentraties van NH_3 , NO_x en SO_2 zijn in Nederland (inmiddels) op een niveau waarop directe toxische schade aan planten (bijna) niet meer voorkomt (Smits & Bal 2014). Dit effectmechanisme speelt daarom in Nederland t.a.v. atmosferische depositie van stikstof geen rol. Hieruit volgt ook de conclusie dat kleine toenames van depositie van stikstof nooit kunnen leiden tot meetbare directe schade aan planten.

De invloed van andere processen op de kwaliteit van het habitat

In vrijwel alle situaties zijn andere processen dan de stikstofbelasting ook bepalend voor de aanwezigheid en kwaliteit van een habitat. Een slechte habitatkwaliteit heeft in de meeste gevallen meerdere oorzaken waar stikstof er bij stikstofgevoelige habitats vaak één van is. Andere factoren die van invloed zijn op de aanwezigheid en kwaliteit van een habitat zijn bijvoorbeeld een te lage grondwaterstand, wegvallen van kwelstromen en gebufferd water door grondwateronttrekkingen, vervuiling van grondwater met nutriënten uit de landbouw, inwaai van bestrijdingsmiddelen, overmatige betreding door recreatie en te weinig natuurlijke dynamiek (verstuiving, begrazing, overstroming). Dit betekent dat een matige of slechte kwaliteit van een habitat niet alleen of per definitie aan een overbelasting met stikstof toe te rekenen is, maar ook (mede) kan worden veroorzaakt door andere 'knelpunten' waar stikstof géén invloed op heeft of bijdrage aan levert.

Stikstofkringloop

In alle habitattypen functioneert een stikstofkringloop waarin jaarlijks grote hoeveelheden stikstof circuleren, veelal tientallen kilo's per ha. Ter duiding: in de duinen van twee Waddeneilanden (Schiermonnikoog en Ameland) werden bij metingen in de bovenste 30 cm van de bodem hoeveelheden in de orde van 125.000 tot 450.000 mol stikstof per ha aangetroffen (Arcadis 2019). Een extra depositiebijdrage van één mol of enkele molen N/ha heeft in deze stikstofkringlopen geen betekenis.

Jaarlijkse fluctuaties achtergronddepositie

Uit het rapport dat hoort bij de berekeningen van de achtergronddepositie van het RIVM (Velders et al. 2018) blijkt dat meteorologische fluctuaties leiden tot variaties in jaargemiddelde concentraties en

deposities leiden in de orde grootte van 5 tot 10 procent. Dit betekent dat de jaarlijkse fluctuatie 50 tot 200 mol N/ha/jr bedraagt. Een extra depositie van -als voorbeeld- 1 mol N/ha is een te verwaarlozen fractie van deze fluctuatie.

Ecologische betekenis van en kleine hoeveelheid stikstof

Bij een hoge stikstofdepositie is sprake van een grotere beschikbaarheid van voor planten opneembaar stikstof (nitraat en ammonium), dat dient als bouwstof voor de plant. Een grotere beschikbaarheid van deze bouwstoffen bevoordeelt relatief snelgroeende planten, die daardoor concurrentievoordeel kunnen krijgen t.o.v. minder snelgroeende soorten. Dit effect treedt overigens niet op wanneer andere nutriënten beperkend zijn voor groei (zoals fosfaat). Deze laatste soorten zijn veelal de voor zeldzame en bedreigde habitattypen kenmerkende soorten. Afname van deze soorten leidt tot vermindering van de kwaliteit van de habitattypen, en op den duur zelfs tot areaalverlies. Vermesting en verzuring zijn processen die met elkaar in verband staan. De verzurende werking van stikstofdepositie zorgt ervoor dat de buffercapaciteit afneemt waardoor stikstof gemakkelijker wordt opgenomen en concurrentieverhoudingen veranderen.

Om een beeld te krijgen van de vermestende invloed van een kleine depositietoename van -als voorbeeld- 1 mol/ha is de volgende berekening illustratief.

- Een depositie van 1 mol N/ha komt overeen met 14 gram N per hectare.
- De productie van een natuurlijk habitatype zoals bijvoorbeeld blauwgrasland loopt uiteen van 1000 tot 7500 kg droge stof/ha/jaar (Runhaar et al. 2009).
- Het aandeel in stikstof in natuurlijk grasland is ongeveer 10 gram per kg droge stof, dus ongeveer 1% (Eichhorn et al 2020).
- Voor de biomassaproduktie van een natuurlijk habitatype zoals blauwgrasland is dus gemiddeld 10-750 kg N/ha/jaar nodig. Dit komt overeen met ca. 1.000 tot meer dan 5.000 mol N/ha/jaar. Dit betreft de totale aanvoer van stikstof, dus ook vanuit bronnen naast atmosferische depositie zoals grond- en oppervlaktewater, nalevering uit de bodem, mineralisatie van organische materiaal en natuurlijke bemesting (via dieren of vee dat ingezet wordt bij natuurlijke begrazing).
- Een jaarlijkse depositie van 1 mol/ha/jaar komt dus overeen met maximaal 0,1% van de jaarlijks benodigde hoeveelheid stikstof voor planten in natuurlijke habitats. Ook wanneer deze dosis volledig ter beschikking komt aan de vegetatie, leidt dit niet tot meetbare veranderingen in groeisnelheid van individuele planten, en daarmee tot veranderingen in concurrentiepositie.

Een kleine toename van de depositie leidt dus niet tot meetbare verschillen in groeisnelheid van individuele planten. Daardoor ontstaan geen meetbare verschuivingen in concurrentiepositie, en ook geen veranderingen in de verhouding waarmee individuele soorten in de vegetatie voorkomen. Die samenstelling bepaalt de vegetatiekundige kwaliteit van het habitatype. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een kleine depositietoename de oppervlakte en de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden niet meetbaar aantast. Ongeacht de huidige kwaliteit van de betrokken habitattypen en/of de instandhoudingsdoelstellingen voor een specifiek Natura 2000-gebied leidt een kleine depositietoename nimmer tot negatieve gevolgen voor de kwaliteit van de habitats. Gelet daarop kan de stikstofdepositiebijdrage niet leiden tot een verschuiving in concurrentiepositie of een verandering in de verhouding waarmee individuele soorten in de vegetatie voorkomen.

Plotselinge verslechtering van de kwaliteit ("omklappen") van een habitat

Voor een aantal habitats verloopt het effect van een langdurige overbelasting met stikstof als gevolg van verzuring niet gradueel, maar kan op een zeker moment een omslagpunt bereikt worden waarbij de kwaliteit van het habitat plotseling zeer sterk verslechtert en herstel niet zondermeer meer mogelijk is.

Dit geldt met name voor aquatische habitats en sommige terrestrische habitats die van nature zwak gebufferd zijn, en waarvan de buffercapaciteit vrijwel verdwenen is. Uitloging en verzuring is in deze habitattypen een natuurlijk proces, maar het kan mede het gevolg zijn veranderingen in de hydrologie en van de verzurende werking van stikstofdepositie. Daardoor verzuurt een zwak gebufferde standplaats eerder en verandert de vegetatie sneller van karakter ('omslag'). In een Natura 2000-gebied, en daarbinnen binnen het areaal van een habitatype, is nooit sprake van uniforme situaties over het hele areaal. Binnen dit areaal is sprake van een grote heterogeniteit in (doorwerking van) ecologische factoren die de samenstelling en kwaliteit van een habitatype ter plekke (kunnen) bepalen. Stikstof is daar één van. Het is daarom onmogelijk dat een heel habitatype zich over het hele areaal en op hetzelfde moment in een exact identieke situatie bevindt t.a.v. een mogelijk omslagpunt. Het kan hooguit zo zijn dat er lokaal situaties aanwezig zijn waar een dergelijk omslagpunt zo dicht is genaderd dat een omslagpunt zou dreigen, en dan alleen voor de twee hierboven genoemde habitattypen. Als er voor deze habitattypen een omslagpunt wordt overschreden, dan speelt dit vanwege de grote ruimtelijke heterogeniteit alleen zeer lokaal, en dan is - zoals hierna wordt toegelicht - de belangrijkste oorzaak de autonome stikstofdepositie. Een kleine extra depositiebijdrage kan dus nooit zorgen voor grootschalig omklappen van een systeem.

Voor deze habitattypen geldt dat in het geval van mogelijke effecten er een nadere lokale, project-specifieke ecologische effectbeoordeling noodzakelijk kan zijn. Voor de overige habitattypen bestaat alleen een gradueel verband tussen omvang van de stikstofdepositie en kwaliteitsvermindering, waardoor hiervoor dus geen sprake is van dergelijke omslagpunten (Goderie & Vertegaal, 2020).

Het bereiken van een eventueel omslagpunt kan niet veroorzaakt of meetbaar versneld worden door een kleine extra depositiebijdrage. Deze omslagpunten zullen dan worden bereikt als gevolg van de (veel grotere) jaarlijkse achtergronddepositie die zich in de bodem heeft geaccumuleerd. De extra depositiebijdragen van het voornemen zijn marginaal in verhouding tot die autonoom optredende stikstofdeposities. Als in delen van een habitat een omslagpunt bereikt wordt vanwege een te hoge achtergronddepositie zal dit ook zonder een kleine extra depositiebijdrage plaatsvinden en het moment waarop het omslagpunt bereikt wordt kan niet meetbaar versneld worden door deze extra depositiebijdrage. Bij een gemiddelde achtergronddepositie van 1500 mol N/ha/jaar zou dit namelijk betekenen dat een extra depositiebijdrage van -als voorbeeld- 1 mol N/ha het bereiken van een eventueel omslagpunt ongeveer 6 uur versnelt (namelijk $(1/1500) \times (365 \text{ dagen} \times 24 \text{ uren})$). Kortom, als sprake is van het aanstaande "omklappen" van een deel van het habitat, zal dat met of zonder een kleine extra depositiebijdrage plaatsvinden en deze extra depositiebijdrage is niet van wezenlijke invloed op het moment waarop deze omslag plaatsvindt.

Het effect van een kleine depositiebijdrage is niet afhankelijk van de mate van overbelasting

In een ecologische beoordeling wordt rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van de betrokken gebieden, waaronder een eventuele overschrijding van de KDW. De conclusies van de ecologische beoordeling zijn echter niet afhankelijk van de precieze mate van al aanwezige overbelasting: zeer kleine depositiebijdragen hebben – gelet op het voorgaande - ongeacht de mate van de bestaande stikstofbelasting geen, of slechts verwaarloosbare effecten op de vegetatiekundige kwaliteit van de betrokken habitats. Als de kwaliteit van de vegetatie niet verandert zijn er ook geen gevolgen voor de overige kwaliteitsaspecten zoals het voorkomen van typische soorten, de abiotiek en de (goede) structuur en functie.

2.4 Gevolgen voor het beheer

Los van de negatieve effecten van stikstofdepositie is voor het in standhouden van de meeste habitattypen regulier en bestendig beheer noodzakelijk. Zonder beheer zullen bijvoorbeeld duinvegetaties op den duur verbossen als gevolg van natuurlijke successie. Stikstofdepositie kan deze

successie versnellen. Met dit reguliere beheer worden over het algemeen grote hoeveelheden stikstof afgevoerd. Reguliere beheersmaatregelen bestaan onder meer uit maaien, plaggen, begrazen, opslag verwijderen en strooisel verwijderen. De meeste maatregelen kunnen desgewenst jaarlijks uitgevoerd worden. Plaggen is echter een vrij ingrijpende maatregel die eens in de 10 à 50 jaar wordt uitgevoerd, afhankelijk van de noodzaak voor de instandhouding. In deze paragraaf maken we inzichtelijk welke hoeveelheden stikstof met de verschillende maatregelen uit het terrein kunnen worden afgevoerd. Vervolgens wordt inzichtelijk gemaakt welke extra beheersmaatregelen genomen moeten om de additionele stikstofdepositie ten gevolge van dit plan af te voeren.

Plaggen

Het plaggen van vegetaties gebeurt eens in de zoveel jaar onder meer bij heide- en stuifzandvegetaties. De maatregel kan echter ook ingezet worden bij diverse andere korte vegetaties, bijvoorbeeld in de duinen. Het plaggen van heideterreinen met voornamelijk struikheide levert een netto stikstofafvoer van ruim 900 kg N/ha (ruim 60.000 mol N/ha) op (Härdtle et al. 2009). In een reguliere beheercyclus kan bijvoorbeeld 10 % van het totale oppervlak worden geplagd. Uitgaande van de hiervoor genoemde stikstofafvoer voor struikheide levert het plaggen van 0,1 ha per jaar een stikstofafvoer van ruim 6.000 mol N/ op. Bij een additionele stikstofdepositie van 1 mol N/ha/jaar zou minder dan 0,2 m² extra geplagd moeten worden om deze depositie uit het terrein te verwijderen. Voor andere (kortere) vegetaties dan struikheide kan de stikstofafvoer lager liggen, maar de orde van grootte blijft min of meer hetzelfde. Het plaggen van minder dan 0,2 m² van korte vegetaties is geen reële maar ook geen noodzakelijke beheermaatregel.

Begrazing

Een andere gunstige vorm van het beheer van korte vegetaties is gescheperde begrazing. Ook dit kan worden ingezet bij duinvegetaties, maar ook bij andere korte vegetaties, zoals heide. Over het algemeen wordt dit toegepast met schapen, waarbij de schapen 's nachts uit het terrein worden gehaald om elders te overnachten. Hierdoor verdwijnt alle stikstof in de urine en faeces die 's nachts door de schapen wordt geproduceerd direct uit het terrein. Ook 's zomers leidt dit tot een forse afvoer van stikstof. Zo bleek de netto stikstofafvoer in een vrij intensief begraasd heideterrein in Duitsland na een jaar begrazing uit te komen op 22,1 kg N/ha (Fottner e.a., 2007); dit is ruim 1.500 mol N/ha/j. Afhankelijk van de intensiteit van begrazing en de voedselrijkdom van de bodem kunnen deze waarden nog hoger komen te liggen. De afvoer ligt bij een minder productief duingrasland wellicht iets lager, maar is nog steeds substantieel.

Maaien

Maaien is een beheermaatregel die voor een zeer groot deel van alle Habitattypen met korte vegetaties kan worden ingezet, van diverse soorten graslanden tot veenmosrietlanden. De hoeveelheid stikstof die door 's zomers maaien (van vaatplanten) kan worden afgevoerd, varieerde in een onderzoek van Dorland (2012) tussen 26 - 66 kg N/ha en kan hiermee worden geschat op gemiddeld 39 kg N/ha/jaar (ruim 2.700 mol N/ha/jaar). De werkelijke effectiviteit hangt af van de lokale situatie. Uitgaande van bovengenoemde waardes wordt met het maaien van 4 m² de additionele depositie van 1 mol N/ha al afgevoerd. Dit is geen reële maar ook geen noodzakelijke beheermaatregel.

Strooisel verwijderen

Deze maatregel wordt ingezet om verruiging van de ondergroei in Habitattypen die bestaan uit bossen tegen te gaan. Tijdens een onderzoek van De Keersmaeker et al. (2016) op de Lüneburger Heide in Duitsland is in de strooisellaag van het beuken-eikenbossen met hulst is een stikstofgehalte van 4860 kg N/ha (ruim 340.000 mol N/ha) gemeten (De Keersmaeker et al. 2016). In andere habitattypen en afhankelijk van de lokale situatie kan meer of minder strooisel verwijderd worden dan in beuken-eikenbossen. Echter ook bij een klein percentage van bovengenoemde waardes wordt al

zeer veel stikstof afgevoerd. Om 1 mol/ha/jaar additionele stikstofdepositie af te voeren hoeft van minder dan 1 m²/ha/jaar strooisel verwijderd te worden. Dit is geen reële maar ook geen noodzakelijke beheermaatregel.

Opslag verwijderen

Deze beheermaatregel kan worde toegepast bij heide- en hoogveenvegetaties en bij de meeste Habitattypen die bestaan uit bostypen. Bij heide kan het gaan om berkenopslag, bij bostypen kan het gaan om het verwijderen van exoten (Amerikaanse vogelkers), of andere ongewenste opslag. Het stikstof- gehalte in stammen en takken van berkenopslag varieert van 0,2-0,4% (Martin et al., 1998; Jacobsen et al, 2003; De Jong, 2011; allen geciteerd in Mol-Dijkstra & Bolhuis, 2013). In het Fochteloërveen is de hoeveelheid stikstof in berkenopslag berekend. Het stikstofgehalte varieerde in uitlopers van eerder gekapte bomen van 1927,19 mol N/ha/jaar tot normaal ontwikkelde bomen 11.277,66 mol N/ha/jaar (Mol-Dijkstra & Bolhuis, 2013). In deze berekening zijn oppervlaktes betrokken waar ook verbossing had plaatsgevonden, dus geen open terreindelen. In habitattype beuken - eikenbossen met hulst zal vermoedelijk minder opslag verwijderd worden dan in een gebied als het Fochteloërveen. In open vegetaties (zoals heide en hoogveen) is het verwijderen van opslag een noodzakelijk beheermaatregel om de kwaliteit van de vegetatie in stand te houden. Ook bij een klein percentage van bovengenoemde waardes wordt al meer dan de 1 mol N/ha/jaar aan stikstof afgevoerd dat door het project wordt aangevoerd. Bij het verwijderen van 10 m² aan opslag wordt al meer dan 1 mol N aan stikstof afgevoerd. Uitgedrukt in gewicht betekent dit dat met deze hoeveelheid stikstof ca. 10 kg opslag verwijderd moet worden uit 1 hectare natuurgebied. Dit is geen reële maar ook geen noodzakelijke beheermaatregel.

3 BEOORDELING DEPOSITIE BOUW- EN GEBRUIKSFASE

3.1 Inleiding

In hoofdstuk 1 is beschreven dat de bouw en het gebruik van de woonwijk in het maatgevende bouwjaar 2035 en in de gebruiksfase vanaf 2038 jaar een depositiebijdrage veroorzaakt op vier Natura 2000-gebieden: Bakkeveense Duinen, Drentsche Aa-gebied, Fochteloërveen en Norgerholt. De depositiebijdrage is in de bouwphase nergens hoger dan 0,03 mol N/ha/jaar en in de gebruiksfase nergens hoger dan 0,02 mol N/ha/jr.

3.2 Drentsche Aa-gebied

Ligging en oppervlakte

Het Natura 2000-gebied Drentsche Aa ligt in het stroomdalcomplex ten oosten van Assen en omvat een mozaïek van beekdalen, beekdalflanken, hogere zandgronden en infiltratiegebieden. Het strekt zich uit tussen Glimmen, Hooghalen en Borger en beslaat bijna 4.000 hectare, verdeeld over elf landschapsecologische deelgebieden, waaronder beneden-, midden- en bovenlopen en meerdere infiltratiecomplexen zoals het Ballooërveld, de Zeegser Duinen en de Gasterse Duinen. Het gebied vormt een van de meest intacte laaglandbeeksystemen van Europa en wordt gekenmerkt door een volledige gradiënt van bron- tot benedenloop, waarin geomorfologie, hydrologie en vegetatie op korte afstand sterk variëren.

Landschappelijke en ecologische waarde

Het Drentsche Aa-gebied combineert een uitzonderlijk gave beekdaldynamiek met een rijk cultuurlandschap bestaande uit esdorpen, essen, houtwallen, heidevelden en oude eikenbossen. Natuurlijke processen als kwelstroming, periodieke inundatie en zandverstuiving bepalen mede de structuur en soortensamenstelling. De variatie aan bodemtypen—van dekzanden tot keileem en potklei—schept scherpe hydrologische overgangen, waardoor soortenrijke trilvenen, blauwgraslanden, heischrale graslanden, vennen en natte heiden kunnen voorkomen.

Het gebied herbergt negentien habitattypen en zeven Habitatrichtlijnsoorten, waaronder trilvenen, actieve hoogvenen, jeneverbesstruwelen, stuifzandheiden, vochtige en droge heiden, beekbegeleidende bossen, en soorten als rivierprik, kamsalamander, gevlekte witsnuitlibel en bever. Deze diversiteit wordt mede gedragen door kwelafhankelijke vegetaties en soorten die sterk afhankelijk zijn van voedselarme omstandigheden. Juist in het Drentsche Aa-gebied zijn zulke condities nog aanwezig, zij het steeds onder druk van externe invloeden.

Instandhoudingsdoelen

De instandhoudingsdoelen richten zich op zowel oppervlakte als kwaliteit, met behouds- of uitbreidingsopgaven per habitatype. Veel typen hebben een verbeterdoelstelling, vooral waar verzuring, vergrassing, vermesting of verdroging kwaliteit hebben aangetast. Uitbreidingsdoelen gelden onder meer voor vochtige heiden (H4010A), heischrale graslanden (H6230) en blauwgraslanden (H6410), terwijl behoud gecombineerd met kwaliteitsverbetering geldt voor onder meer stuifzandheiden (H2310), jeneverbesstruwelen (H5130) en diverse bostypen.

Voor acht habitattypen en de rivierprik geldt bovendien een wateropgave, omdat herstel van een natuurlijker grond- en oppervlaktewaterregime noodzakelijk is. Dit hangt samen met bestaande knelpunten zoals versnelde afwatering, beekverdieping en verstoring van grondwaterstromen. Voor drie habitattypen—vochtige heiden, heischrale graslanden en blauwgraslanden—bestaat een sense of urgency: zonder gerichte maatregelen treedt binnen tien jaar mogelijk onherstelbare schade op.

Bijzondere kenmerken en kwetsbaarheid

Het Drentsche Aa-gebied onderscheidt zich door een hoge mate van ecologische compleetheid, maar deze wordt bedreigd door meerdere structurele drukfactoren.

Ten eerste vormt stikstofdepositie een van de meest bepalende bedreigingen. Voor vrijwel alle habitattypen worden de kritische depositiewaarden overschreden. Dit leidt tot verruiging, vergrassing en verzuring, waardoor typische soorten verdwijnen en de vegetatiesoortensamenstelling verschaalt. Tweede structurele factor is verdroging: door drainage, grondwateronttrekking en vermindering van kwelwater dreigt kwaliteitsverlies bij vennen, trilvenen, blauwgraslanden en vochtige heiden. Waar kweldruk afneemt of het grondwaterpeil daalt, verdwijnen karakteristieke veenmosgemeenschappen en neemt successie naar struikvormige of grasrijke vegetaties toe.

De kwetsbaarheid wordt versterkt doordat veel habitattypen in het gebied kleine en versnipperde oppervlakten beslaan. Het ontbreken van voldoende functionele omvang maakt vooral stuifzandheiden, kraaiheibegroeiingen, jeneverbesstruwelen en vencomplexen gevoelig voor lokale verstoringen. Ook typische diersoorten kunnen hierdoor moeilijk duurzame populaties vormen: de kamsalamander behoort tot de meest kwetsbare soorten door beperkte leefgebiedscontinuïteit en hydrologische gevoeligheid.

Ondanks deze kwetsbaarheden biedt het gebied belangrijke herstelpotenties. Waar hydrologische ingrepen, natuurvriendelijk beheer en extensivering van omliggende landbouw worden toegepast, zijn positieve trends zichtbaar, bijvoorbeeld bij trilvenen, blauwgraslanden en bepaalde hoogveenrestanten. Toch laten de documenten zien dat het huidige maatregelenpakket onvoldoende is om verslechtering structureel uit te sluiten; aanvullende hydrologische en stikstofreducerende maatregelen zijn noodzakelijk om de instandhoudingsdoelen daadwerkelijk te bereiken.

3.2.1 Kwaliteit van de habitattypen

Stuifzandheiden met struikhei (H2310)

De stuifzandheiden liggen vooral in de Zeegser Duinen, het Ballooërveld en enkele kleinere infiltratiegebieden. Het beeld is dat de oppervlakte grotendeels behouden is, maar de kwaliteit blijft achter. De heide is soortenarm en mist de korstmosrijke vormen die kenmerkend zijn voor een optimaal ontwikkelde stuifzandheide. Typische soorten zoals heivlinder en kommavlinder staan onder druk en laten een negatieve trend zien. De belangrijkste drukfactoren zijn stikstofdepositie en het ontbreken van dynamiek: door de beschutte ligging en hoge stikstofbelasting groeien open plekken snel dicht. Zonder actief beheer zal de kwaliteit verder afnemen. Het huidige beheer bestaat uit plaggen, maaien en begrazing, maar dit zijn overlevingsmaatregelen die slechts tijdelijk effect hebben. Voor duurzaam herstel is vermindering van stikstofdepositie cruciaal, aangevuld met maatregelen die zorgen voor meer open zand en variatie in structuur.

Zure vennen (H3160)

De vennen liggen vooral op het Ballooërveld en in kleinere veentjes bij Eexterveld en Westlaren. De oppervlakte is afgenomen, maar de resterende vennen zijn overwegend van goede kwaliteit. Toch is het aantal typische soorten beperkt, wat wijst op een matige kwaliteit in ecologisch opzicht. Verdroging en stikstofdepositie zijn de belangrijkste drukfactoren: verzuring en interne vermessing tasten de vegetatie aan. Hydrologisch herstel is ingezet door het dempen van greppels en het verminderen van ontwatering, maar er blijft een restopgave. Verdere maatregelen richten zich op het verbeteren van de waterhuishouding en het terugdringen van stikstofbelasting om de kwetsbare veenmosvegetaties te behouden.

Vochtige heiden (hogere zandgronden) (H4010A)

Vochtige heiden komen verspreid voor, met het zwaartepunt op het Ballooërveld. De kwaliteit is plaatselijk goed, met soorten als klokjesgentiaan en beenbreek, maar in veel kleinere deelgebieden overheerst vergrassing. Stikstofdepositie versterkt deze vergrassing en leidt tot verlies van typische soorten. Verdroging speelt eveneens een rol, vooral langs randen van het habitatype. Beheermaatregelen zoals plaggen, chopperen en drukkbegrazing zijn uitgevoerd, maar het effect is beperkt. Voor herstel is een robuuste hydrologische aanpak nodig, gecombineerd met vermindering van stikstofdepositie. Zonder deze ingrepen blijft het habitatype kwetsbaar en zal de kwaliteit verder achteruitgaan.

Droge heiden (H4030)

Droge heiden beslaan grote oppervlakten, vooral op het Ballooërveld. De oppervlakte is toegenomen door herstelmaatregelen, maar de kwaliteit blijft matig. Slechts een klein deel van de heide is optimaal ontwikkeld; het grootste deel bestaat uit soortenarme, regressieve stadia. Hoge stikstofdepositie is de belangrijkste drukfactor en belemmert herstel naar soortenrijke heide. Vergrassing en opslag nemen toe, vooral in kleine terreinen zoals de Vijftig Bunder. Beheer door begrazing en kleinschalig plaggen houdt de heide in stand, maar kan de negatieve trend niet keren zolang stikstofbelasting hoog blijft. Voor duurzaam herstel is een combinatie van stikstofreductie en variatie in beheer noodzakelijk.

Heischrale graslanden (H6230)

Heischrale graslanden liggen op beekdalflanken en komen vooral voor op het Eexterveld en Ballooërveld. De oppervlakte is toegenomen, maar de kwaliteit blijft achter, vooral op het Ballooërveld waar soortenarme vormen domineren. Verzuring door stikstofdepositie en een tekort aan basenrijke kwel zijn de belangrijkste knelpunten. Typische soorten zoals valkruid en liggende vleugeltjesbloem nemen af. Beheermaatregelen zoals plaggen en drukkbegrazing zijn uitgevoerd, maar zonder herstel van de hydrologie en vermindering van stikstofdepositie blijft het habitatype kwetsbaar. Het Eexterveld laat zien dat herstel mogelijk is bij een goede vochttoestand en actief beheer.

Blauwgraslanden (H6410)

Blauwgraslanden hebben zich sterk uitgebreid, vooral op het Eexterveld, dankzij grootschalig plaggen en hydrologisch herstel. De kwaliteit is op veel plekken goed, met soorten als Spaanse ruiter en blonde zegge, maar blijft elders matig. Hoge stikstofdepositie vormt een blijvende bedreiging: verruiging met algemene soorten neemt toe en typische soorten verdwijnen. Voor duurzaam herstel is het vasthouden van natte condities en schoon kwelwater essentieel, gecombineerd met stikstofreductie. Het huidige beheer richt zich op verschraling en maaien, maar dit kan de effecten van stikstof slechts tijdelijk compenseren.

Actieve hoogvenen (heideveentjes) (H7110B)

Heideveentjes komen voor in kleine veentjes op het Ballooërveld en enkele andere locaties. De oppervlakte is afgenomen, maar de kwaliteit van enkele goed ontwikkelde veentjes is verbeterd. Toch ontbreken typische soorten vaak, wat wijst op een matige kwaliteit. Verdroging en stikstofdepositie zijn de belangrijkste drukfactoren; vooral de bultvormende veenmossen blijven achter. Vernattingsmaatregelen hebben lokaal effect gehad, maar er is een restopgave. Voor herstel is een stabiele waterhuishouding en vermindering van stikstof cruciaal.

Overgangs- en trilvenen (H7140A)

Dit habitatype heeft zich sterk uitgebreid door vernatting en verschraling, vooral in de middenlopen. De kwaliteit is echter wisselend: goed ontwikkelde vormen komen voor, maar soortenrijke stadia blijven achter. Verdroging, interne vermesting en stikstofdepositie belemmeren herstel.

Vernattingsmaatregelen hebben geleid tot een betere hydrologie, maar zomerse grondwaterdalingen en instroom van verrijkt water blijven knelpunten. Verdere systeemmaatregelen zijn nodig om de potenties van dit habitatype volledig te benutten.

Pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150)

Dit habitatype betreft pioniergemeenschappen op kale zandgrond in natte heiden. De kale plekken waar de pioniervegetaties met snavelbiezen kunnen ontwikkelen, ontstaan in natte heide op natuurlijke wijze door langdurige waterstagnatie in laagten. Dat gebeurt tegenwoordig nog maar zelden. Meestal ontstaan ze onder invloed van menselijk handelen, bijvoorbeeld na het steken van plaggen of na intensieve betreding. Stikstofdepositie is voor het habitatype in dit Natura 2000-gebied geen knelpunt.

Beuken-eikenbossen met hulst (H9120)

Deze bossen liggen vooral in De Strubben en Amerholt. De kwaliteit is matig en staat onder druk door stikstofdepositie, die leidt tot verzuring en verlies van typische soorten. De beperkte oppervlakte en sterke randeffecten maken het habitatype extra kwetsbaar. Het huidige beheer is grotendeels 'niets-doen', aangevuld met onderzoek naar het functioneren van het bos. Voor herstel is stikstofreductie noodzakelijk; zonder die ingreep blijft de kwaliteit achteruitgaan.

Oude eikenbossen (H9190)

Oude eikenbossen komen uitsluitend voor in De Strubben. De oppervlakte lijkt afgenomen door karteereffecten, maar de kwaliteit is

s matig. Stikstofdepositie veroorzaakt verzuring en verzuiging, waardoor typische soorten verdwijnen. Het huidige beheer is beperkt en richt zich op behoud. Voor duurzaam herstel is stikstofreductie en mogelijk kleinschalige ingrepen nodig om de structuur en soortenrijkdom te verbeteren.

Hoogveenbossen (H91D0)

Hoogveenbossen liggen in slenken en stroeten en hebben een kleine oppervlakte. De kwaliteit is stabiel, maar matig. Verdroging en stikstofdepositie zijn de belangrijkste drukfactoren. Hydrologische maatregelen voor andere habitattypen dragen bij aan betere condities, maar randeffecten blijven een knelpunt. Verdere systeemmaatregelen en stikstofreductie zijn nodig om dit habitatype duurzaam te behouden.

3.2.2 Beoordeling van de extra depositiebijdrage.

Het Drentsche Aa-gebied omvat een complex van stikstofgevoelige habitattypen, waaronder droge en vochtige heiden, heischrale graslanden, blauwgraslanden, zwakgebufferde vennen en beekdalen met bronbossen. Voor vrijwel alle typen geldt dat de huidige kwaliteit matig tot slecht is, met stikstofdepositie als structureel knelpunt. Deze overbelasting leidt tot vergrassing, verzuiging en verlies van typische soorten. Verdroging en hydrologische verstoringen versterken deze processen, terwijl herstelmaatregelen zoals plaggen, maaien en begrazing slechts lokaal effect sorteren. In beekdalen en bronbossen speelt stikstof een rol naast hydrologische ingrepen en buffering van de bodem. Tegen deze achtergrond is beoordeeld of een tijdelijke extra depositiebijdrage van maximaal 0,03 mol N/ha/jr in de realisatiefase en 0,02 mol N/ha/jr in de gebruiksfase een meetbare verslechtering kan veroorzaken.

Ecologische context en knelpunten

De huidige stikstofbelasting overschrijdt in alle stikstofgevoelige habitattypen ruimschoots de ecologische draagkracht. Voor heiden betekent dit dominantie van pijpenstrootje en opslag van struiken; voor heischrale graslanden en blauwgraslanden leidt het tot verlies van soortenrijkdom en uitbreiding van ruigtesoorten. Zwakgebufferde vennen zijn gevoelig voor verzuring, maar hun kwaliteit wordt primair bepaald door waterstand en interne nutriëntenprocessen. Bronbossen en beekdalen

kennen een complex samenspel van stikstof, hydrologie en bodemchemie, waarbij stikstof vooral op lange termijn effect sorteert. In alle typen is stikstof een bepalende drukfactor, maar de processen die de huidige kwaliteit sturen zijn langdurig en grootschalig, met achtergronddeposities die honderden keren groter zijn dan de hier beoordeelde extra bijdrage.

Beoordeling van de extra bijdrage

Een tijdelijke toename van 0,03 mol N/ha/jr komt overeen met circa 0,42 gram stikstof per hectare per jaar. Er is geen plausibel mechanisme waarlangs deze minimale extra input leidt tot een meetbare verandering in vegetatiestructuur, concurrentieverhoudingen of soortensamenstelling. Ook bij habitats in slechte staat (overbelast) kan deze bijdrage geen versnelling van kwaliteitsverlies veroorzaken en geen omslagpunt dichterbij brengen. Voor aquatische typen zoals zwakgebufferde vennen en bronbossen geldt dat hydrologie en interne nutriëntenprocessen bepalend zijn; een extra depositiebijdrage van 0,03 mol N/ha/jr is niet detecteerbaar in waterchemie of vegetatieontwikkeling. Voor pioniervegetaties en heischrale graslanden is de verblijfsduur van het stadium afhankelijk van beheer en waterstand, niet van deze additionele stikstofinput.

Relatie met beheer en instandhoudingsdoelen

Regulier beheer (maaien, plaggen, begrazing) verwijdert jaarlijks vele kilo's stikstof per hectare. De extra bijdrage van maximaal 0,03 mol N/ha/jr (bouw) of 0,02 mol N/ha/jr (gebruik) is ten opzichte daarvan verwaarloosbaar. Er is dus geen sprake van een verzwaring van de beheerinspanning en geen belemmering voor het realiseren van instandhoudingsdoelen. De bestaande knelpunten – structureel te hoge achtergronddepositie, verdroging en hydrologische verstoringen – blijven bepalend voor herstel, niet deze marginale tijdelijke bijdrage.

3.2.3 Conclusie Drentsche Aa

De tijdelijke extra depositiebijdrage van maximaal 0,03 mol N/ha/jr (bouw) of 0,02 mol N/ha/jr (gebruik) veroorzaakt geen aantoonbare verslechtering van de kwaliteit en geen afname van de oppervlakte van stikstofgevoelige habitattypen in het Drentsche Aa-gebied. De mogelijkheden om instandhoudingsdoelstellingen te realiseren blijven ongewijzigd; de ecologische sleutel ligt in bronmaatregelen voor stikstofreductie en hydrologisch herstel, niet in deze additionele depositie. Er zijn geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

3.3 Norgerholt

Ligging en oppervlakte

Het Norgerholt ligt in het esdorpenlandschap van Noord-Drenthe, tussen de dorpen Norg, Westervelde en Zuidvelde. Het gebied beslaat ongeveer vijftientig hectare en behoort tot een van de best bewaarde oude boscomplexen van de hogere zandgronden. Door zijn ligging op een noordwestelijke uitloper van het Drents Plateau bevindt het bos zich op een hoogte van negen tot elf meter boven NAP, met een reliëf dat wordt bepaald door dekzand op een slecht doorlatende keileemlaag. In het noorden ligt een kleine pingoruïne met een ven en een smalle zone hoogveenbos, dat slechts een fractie van het gebied beslaat. Het overgrote deel van het Natura 2000-gebied bestaat uit het karakteristieke beuken-eikenbos met hulst. De grenzen van het gebied zijn al eeuwenlang onveranderd en worden aan vrijwel alle zijden omgeven door landbouwgronden. Binnen het gebied lopen enkele oude wegen die het bos in tweeën delen, maar ondanks deze doorsnijdingen is de bosstructuur grotendeels intact gebleven.

Landschappelijke en ecologische waarde

Norgerholt is een van de meest waardevolle oude bossen van Nederland. De hoge ouderdom van de bosbodem, met dikke, ongestoorde humuslagen, vormt de basis voor een uitzonderlijke soortenrijkdom. Het bos wordt gedomineerd door zomereiken die in leeftijd variëren van ruim een

eeuw tot ouder, met daaronder een opvallend goed ontwikkelde hulstlaag. Deze structuur is kenmerkend voor slechts enkele oude bossen in Noordoost-Nederland en Noordwest-Duitsland. Open plekken ontstaan door natuurlijke boomsterfte, waardoor licht binnendringt en lokaal een rijkere ondergroei aanwezig is.

In de kruidlaag komen talrijke soorten voor die gebonden zijn aan oude bosgroeiplaatsen, zoals lelietje-van-dalen, dalkruid, witte klaverzuring, bosgierstgras en gewone salomonszegel. De bosranden behoren tot de meest soortenrijke zones en herbergen de karakteristieke Norger bosmuur, een zeldzame ondersoort die wereldwijd vrijwel alleen hier voorkomt. Ook de bramenflora is bijzonder: veertien soorten zijn vastgesteld, waarvan meerdere zeldzaam en typisch voor eeuwenoude bossen. De fauna weerspiegelt deze hoge waarde: meer dan 75 broedvogelsoorten zijn vastgesteld, waaronder houtsnip, groene en zwarte specht, matkop, boomklever en appelvink. Het gebied wordt daarnaast gebruikt door verschillende soorten zogdieren.

De ecologische betekenis ligt bovendien in de unieke bodem- en hydrologische context. De combinatie van dekzand, keileem en een stabiele schijngrondwaterspiegel levert een mozaïek van droge en vochtige bosdelen op. De pingoruïne met een klein veenbos vormt een afzonderlijke biotoop met natte, enige omstandigheden en soorten als pitrus en veenmossen.

Instandhoudingsdoelen

Het Norgerholt is aangewezen voor het habitattype beuken-eikenbossen met hulst (H9120). Hiervoor geldt behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. De verbetering richt zich op de structuur en samenstelling van het bos, waaronder een gevarieerde leeftijdsopbouw, behoud van oude bomen en een stabiele populatie van typische soorten. Het habitattype hoogveenbos (H91D0) is slechts zeer lokaal aanwezig aan de rand van het ven en kent in dit gebied een behoudsdoel.

Onderzoek toont aan dat de oppervlakte van beide habitattypen stabiel is en dat de kwaliteit van het beuken-eikenbos zich blijft ontwikkelen richting kenmerken van ouder en natuurlijker bos, zoals toename van dood hout en een complexere structuur. Typische soorten zijn grotendeels aanwezig, hoewel enkele lichtminnende soorten langs de randen onder druk staan. Het veenbos bezit een matige kwaliteit door verruiging met pitrus en het ontbreken van karakteristieke veenmossen. De instandhoudingsdoelen worden nog niet volledig gehaald door het ontbreken van perspectief op structurele kwaliteitsverbetering bij blijvende omgevingsdruk.

Bijzondere kenmerken en kwetsbaarheid

Het Norgerholt is in meerdere opzichten een zeldzaam en kwetsbaar natuurgebied. De kleine omvang en grote randlengte maken het uiterst gevoelig voor invloeden vanuit de omgeving. De grootste drukfactor is de structureel te hoge stikstofdepositie. Voor het beuken-eikenbos wordt de kritische depositiewaarde al decennialang overschreden, waardoor verzuring en verruiging van met name bosranden dreigt. Hoewel de effecten in de kern van het bos nog niet sterk tot uiting komen, wijzen analyses erop dat achteruitgang op termijn niet is uit te sluiten. Voor het veenbos is naast stikstof ook de inspoeling van nutriënten uit aangrenzende landbouwgronden een risico, evenals schommelingen in de waterstand. De hydrologische kennis is nog onvolledig, maar duidelijk is dat stabiliteit van grondwaterstanden belangrijk is voor beide habitattypen.

De natuurlijke ontwikkeling van het bos, zonder ingrijpend beheer, heeft tot nu toe bijgedragen aan behoud van de hoge natuurwaarde. Tegelijkertijd beperkt de kwetsbaarheid van de dikke humuslaag de mogelijkheden voor herstelmaatregelen: ingrepen zoals strooiselverwijdering of begrazing kunnen het ecosysteem meer schaden dan helpen. Hierdoor rest vooral het terugdringen van stikstofdepositie als noodzakelijke voorwaarde voor duurzaam behoud. De combinatie van eeuwenoude bodemontwikkeling, unieke soorten en de ligging in een cultuurhistorisch waardevol

esdorpenlandschap maakt het Norgerholt zowel ecologisch als erfgoedkundig bijzonder, maar eveneens afhankelijk van zorgvuldige bescherming en monitoring.

3.3.1 Kwaliteit van de habitattypen

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst

Het beuken-eikenbos met hulst beslaat vrijwel het gehele Norgerholt en vormt een van de best ontwikkelde voorbeelden van dit habitatype in Nederland. De structuur van het bos weerspiegelt een lange geschiedenis van natuurlijke ontwikkeling: een oude bosbodem met dikke humuslagen, een boomlaag gedomineerd door zomereik en een steeds dichter wordende struiklaag waarin hulst de boventoon voert. Deze ontwikkeling is kenmerkend voor een bosreservaat waarin sinds decennia het principe van nietsdoen wordt toegepast. Het bos bevat tal van indicatoren van hoge ouderdom, zoals adelaarsvaren en lelietje-van-dalen, en herbergt een rijke bramenflora met soorten die vrijwel uitsluitend in oude bossen voorkomen. Ook typische soorten zoals dalkruid, salomonszegel en boomklever zijn aanwezig, al is hun verspreiding grotendeels beperkt tot randen en paden.

De kwaliteit van het habitatype is stabiel, maar verbetering blijft noodzakelijk. De afwezigheid van verjonging van eik en beuk, gecombineerd met een sterke uitbreiding van hulst, wijst op een voortgaande successie naar een meer gesloten bosstructuur. Dit proces is op zichzelf niet problematisch, maar maakt het habitatype kwetsbaar voor externe drukfactoren. De belangrijkste daarvan is stikstofdepositie. Het Norgerholt ontvangt structureel een belasting die ruim boven de ecologische randvoorwaarden ligt. Hoewel de effecten nog niet zichtbaar zijn in de kernvegetatie, is bekend dat stikstof in bossystemen langzaam maar ingrijpend werkt: verzuring van de bodem, nutriëntenonbalans en afname van mycorrhiza-diversiteit zijn processen die zich sluipend voltrekken. Zodra deze effecten manifest worden, is herstel uiterst moeilijk en ecologisch risicovol. Daarnaast speelt hydrologie een rol. Het bos voldoet grotendeels aan de vereisten voor grondwaterstand, maar lokale verdroging kan de varianten met rijkere ondergroei onder druk zetten. Het vasthouden van regenwater boven de keileemlaag is daarom een aandachtspunt.

Het beheer blijft gericht op het handhaven van de natuurlijke ontwikkeling. Ingrijpen in de bosstructuur of het verwijderen van strooisel wordt als ecologisch ongewenst beschouwd. Ook maatregelen zoals begrazing of steenmeeltoepassing zijn niet geborgd en worden wetenschappelijk betwist. Daarmee resteert stikstofreductie als enige effectieve strategie om verslechtering op termijn te voorkomen. Zonder substantiële daling van de depositie is het instandhoudingsdoel – behoud van oppervlakte en verbetering van kwaliteit – niet met zekerheid haalbaar.

H91D0 – Hoogveenbossen

Aan de zuidrand van het ven in het noordelijk deel van het Norgerholt bevindt zich een klein, kwetsbaar fragment hoogveenbos. Het habitatype beslaat slechts enkele tienden van een hectare en bestaat uit berkenopslag met een ondergroei van veenmossen en pitrus. Deze vegetatie weerspiegelt een complexe ontstaansgeschiedenis: van agrarisch gebruik en heide naar een ven met natte ruigten, waarin zich recent een mozaïek van veenmosvegetaties heeft ontwikkeld. De kwaliteit van het habitatype is echter matig. De dominantie van pitrus wijst op een verrijkte bodem, een erfenis van vroegere landbouw en mogelijk van inspoeling van nutriënten uit omliggende akkers. Typische veenmossoorten ontbreken, wat de ecologische waarde beperkt. Wel komen enkele karakteristieke broedvogels voor, zoals matkop en houtsnip, maar deze zijn onvoldoende om de lage kwaliteit te compenseren.

De abiotische condities zijn onzeker. Het ven kent hoge waterstanden in de winter, maar het verloop in droge perioden is niet goed gedocumenteerd. Stabiliteit van de waterstand is cruciaal voor het behoud van veenmosgroei en het voorkomen van verdere verzuuring. De ligging van het ven, direct grenzend aan landbouwpercelen, vergroot het risico op vermeting en maakt hydrologische buffering

complex. Ook hier speelt stikstofdepositie een rol: de belasting overschrijdt de ecologische randvoorwaarden en draagt bij aan de verrijking van het systeem. Herstelmaatregelen zijn tot nu toe beperkt gebleven tot het opschonen van het ven en het vasthouden van water, maar structurele oplossingen ontbreken. Verdere verbetering vraagt om onderzoek naar hydrologische ingrepen en het tegengaan van nutriënteninstroom vanuit de omgeving.

Het instandhoudingsdoel voor hoogveenbos is behoud van oppervlakte en kwaliteit. Gezien de huidige situatie is behoud haalbaar, maar verbetering blijft onzeker zolang stikstofdepositie en hydrologische instabiliteit niet worden aangepakt. Zonder aanvullende maatregelen is het risico op verdere achteruitgang reëel, zeker in een systeem dat door zijn geringe omvang en geïsoleerde ligging weinig veerkracht bezit.

3.3.2 Beoordeling van de extra depositiebijdrage

Het Norgerholt is een klein, eeuwenoud bosreservaat dat is aangewezen voor het habitattype H9120 Beuken-eikenbossen met hulst en herbergt daarnaast een klein fragment van H91D0 Hoogveenbossen. Beide typen zijn stikstofgevoelig en structureel overbelast. Voor H9120 betekent dit dat processen van verzuring en nutriëntenonbalans op termijn kunnen leiden tot afname van typische soorten en veranderingen in de bodemchemie. Hoewel de huidige vegetatie nog stabiel oogt, is er geen verjonging van eik en beuk en neemt hulst sterk toe, wat wijst op een gesloten bosstructuur. Voor H91D0 is de situatie kwetsbaarder: het habitattype komt slechts voor aan de rand van een ven en wordt gekenmerkt door verruiging met pitrus en het ontbreken van typische veenmossoorten. Hydrologische instabiliteit en inspoeling van nutriënten uit omliggende landbouwgronden versterken deze problematiek. Herstelmaatregelen zijn beperkt tot exotenbestrijding en hydrologisch beheer; effectieve maatregelen tegen stikstofeffecten ontbreken.

Ecologische context en knelpunten

De huidige stikstofbelasting overschrijdt in beide habitattypen ruimschoots de ecologische draagkracht. Voor H9120 betekent dit dat effecten zoals afname van mycorrhiza-diversiteit en bodemverzuring op termijn waarschijnlijk zijn. Voor H91D0 belemmert stikstof het herstel van veenmosvegetaties en bevordert het verruiging. Tegen deze achtergrond is beoordeeld of een tijdelijke extra depositiebijdrage van 0,01 mol N/ha/jr een meetbare verslechtering kan veroorzaken.

Beoordeling van de extra bijdrage

Een tijdelijke toename van 0,01 mol N/ha/jr komt overeen met circa 0,14 gram stikstof per hectare per jaar. Er is geen plausibel mechanisme waarlangs deze minimale extra input leidt tot een meetbare verandering in vegetatiestructuur, concurrentieverhoudingen of soortensamenstelling. Ook bij habitats in slechte staat (overbelast) kan deze bijdrage geen versnelling van kwaliteitsverlies veroorzaken en geen omslagpunt dichterbij brengen. Voor H91D0 geldt dat hydrologie en interne nutriëntenprocessen bepalend zijn voor herstel; een extra 0,01 mol N/ha/jr is niet detecteerbaar in waterchemie of vegetatieontwikkeling. Voor H9120 is de ontwikkeling van het bosecosysteem afhankelijk van successie en beheer, niet van deze additionele stikstofinput.

Relatie met beheer en instandhoudingsdoelen

Het huidige beheer van nietsdoen in het bos en het vasthouden van water in het ven verwijdert jaarlijks vele kilo's stikstof via natuurlijke processen en beheer van exoten. De extra bijdrage van 0,01 mol N/ha/jr is ten opzichte daarvan verwaarloosbaar. Er is dus geen sprake van een verzwaring van de beheerinspanning en geen belemmering voor het realiseren van instandhoudingsdoelen. De bestaande knelpunten – structureel te hoge achtergronddepositie en hydrologische instabiliteit – blijven bepalend voor herstel, niet deze marginale tijdelijke bijdrage.

3.3.3 Conclusie Norgerholt

De tijdelijke extra depositiebijdrage van 0,01 mol N/ha/jr veroorzaakt geen aantoonbare verslechtering van de kwaliteit en geen afname van de oppervlakte van stikstofgevoelige habitattypen H9120 en H91D0 in het Norgerholt. De mogelijkheden om instandhoudingsdoelstellingen te realiseren blijven ongewijzigd; de ecologische sleutel ligt in bronmaatregelen voor stikstofreductie en hydrologisch herstel, niet in deze additionele depositie. Er zijn geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

3.4 Bakkeveense Duinen

Ligging en oppervlakte

Het Natura 2000-gebied Bakkeveense Duinen ligt in het oosten van de provincie Fryslân. Met een oppervlakte van circa 261 hectare ligt het gebied op een zandrug tussen de beekdalen van het Koningsdiep en de Tjonger, nabij de grens met Groningen en Drenthe. Het gebied is aangewezen als Habitatrichtlijngebied.

Landschappelijke en ecologische waarde

De Bakkeveense Duinen onderscheiden zich door een kleinschalig en reliëfrijk landschap, gevormd door geologische processen tijdens de ijstijden. Het gebied bestaat uit stuifzandruggen, uitgestoven laagten en pingoruïnes, waarin een mozaïek van droge en natte heiden, zandverstuivingen, vennen en bos voorkomt. De ondergrond wordt gekenmerkt door dekzand en keileem, wat leidt tot een hydrologisch systeem waarin regenwater infiltreert en stagneert op slecht doorlatende lagen. Deze abiotische omstandigheden creëren een milieu dat van nature voedselarm en zuur is, waardoor zich vegetaties hebben ontwikkeld die behoren tot de meest kwetsbare habitattypen van Europa.

De variatie in hoogte en vochtigheid resulteert in een gradiënt van droge stuifzandheiden op de hogere delen tot vochtige heiden en zure vennen in de laagten. Deze overgangen zijn ecologisch van groot belang: zij bieden niches voor een breed scala aan soorten, waaronder typische fauna zoals boomleeuwerik, roodborsttapuit, levendbarende hagedis en adder, en flora zoals klokjesgentiaan, veenbies en buntgras. Daarnaast herbergen de stuifzandvegetaties een rijke korstmossenflora en een specifieke insectenfauna, waaronder zeldzame stuifzandwespen en wilde bijen.

Instandhoudingsdoelen

Het gebied is aangewezen voor aantal stikstofgevoelige habitattypen, waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd. Deze doelen zijn vastgelegd in het aanwijzingsbesluit en vormen het toetsingskader voor alle activiteiten in en rond het gebied. De landelijke staat van instandhouding van enkele van deze habitattypen, zoals stuifzandheiden en zandverstuivingen, is zeer ongunstig. Voor kraaiheibegroeiingen is de bijdrage van het gebied zelfs van zeer groot belang op nationaal niveau.

Naast deze specifieke doelen geldt een kernopgave op landschapsniveau: het vergroten van de interne samenhang door herstel van geleidelijke overgangen tussen bos, heide en open zand. Deze opgave is cruciaal voor het behoud van structuurdiversiteit en voor soorten die afhankelijk zijn van deze overgangszones.

Bijzondere kenmerken en kwetsbaarheid

De Bakkeveense Duinen zijn niet alleen ecologisch waardevol, maar ook cultuurhistorisch van betekenis. In het gebied bevinden zich grafheuvels uit het Neolithicum, restanten van een middeleeuwse holle weg, vuursteenvindplaatsen en pingoruïnes. Deze elementen onderstrepen de lange geschiedenis van menselijke interactie met het landschap.

De zandige bodem en het regenwater zijn van nature arm aan voedingsstoffen en mineralen, waardoor de habitattypen gevoelig zijn voor externe invloeden. De belangrijkste bedreigingen zijn stikstofdepositie, verdroging en verstoring door recreatie. Stikstofdepositie, afkomstig van landbouw, verkeer en industrie, overschrijdt ruimschoots de kritische waarden voor alle aangewezen habitattypen. Dit leidt tot vermesting en verzuring, waardoor karakteristieke soorten verdwijnen en vegetaties vergrassen. Verdroging vormt een tweede knelpunt, vooral voor vochtige heiden en zure vennen, die afhankelijk zijn van stabiele en hoge grondwaterstanden. Recreatiedruk, met name betreding van stuifzandcomplexen, belemmert de vestiging van pioniervegetaties en verstoort broedvogels.

3.4.1 Kwaliteit van de habitattypen

Stuifzandheiden met struikhei (H2310)

In de Bakkeveense Duinen liggen de stuifzandheiden verspreid over de hogere delen van het gebied, vaak in mozaïek met kraaiheide en droge heide. Het landschap oogt structuurrijk, maar de kwaliteit staat onder druk. Op veel plekken treedt vergrassing en opslag op, waardoor de openheid afneemt. Beheermaatregelen zoals begrazing en kleinschalig plaggen zorgen lokaal voor herstel, maar het ontbreken van winddynamiek maakt dat natuurlijke verjonging uitblijft. Hierdoor ontwikkelt de heide zich te snel richting latere successiestadia en gaat de variatie verloren.

Binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320)

De kraaiheibegroeiingen komen vooral voor in het Mandefjild en de Bakkefeansterdunen, waar ze samen met stuifzandheide en droge heide een geaccidenteerd landschap vormen. De vegetatie is soortenarm, maar kraaihei lijkt zich goed te handhaven en zelfs uit te breiden. Toch is de kwaliteit niet stabiel: vergrassing en verbossing nemen toe en zetten de openheid onder druk. Het beheer met begrazing en het verwijderen van opslag houdt deze ontwikkeling deels tegen, maar niet overal. Klimaatverandering kan op termijn een extra bedreiging vormen voor dit habitatype.

Zandverstuivingen (H2330)

De zandverstuivingen in de Bakkeveense Duinen zijn klein en liggen beschut, waardoor windwerking vrijwel ontbreekt. De natuurlijke dynamiek die nodig is om kale zandplekken te behouden, is verdwenen. Open zand wordt vooral door recreatie opengehouden, maar dit belemmert de vestiging van pioniervegetaties. Kleinschalige ingrepen zoals plaggen en het verwijderen van bosranden hebben slechts tijdelijk effect. Het habitatype is daardoor kwetsbaar en dreigt op termijn geheel te verdwijnen.

Zwakgebufferde vennen (H3130)

In enkele laagtes in het westen van het gebied liggen zwakgebufferde vennen, vaak omzoomd door heide en bos. De vegetatie bestaat uit pionierssoorten zoals oeverkruid, maar de kwaliteit is wisselend. Op sommige plekken treedt opslag op en lijkt vermesting een rol te spelen. Bij de Poepedobbe zijn door boskap betere omstandigheden ontstaan, maar de opmars van watercrassula vormt een risico. Verdroging lijkt voorsnog geen groot probleem, al ontbreken actuele gegevens om dit met zekerheid te zeggen.

Zure vennen (H3160)

De zure vennen liggen bij de Poepedobbe en in het Mandefjild. Ze zijn soortenarm en vallen in droge zomers geregeld droog, wat de kwaliteit aantast. Recent is een sloot gedempt om de waterhuishouding te verbeteren, maar het effect daarvan is nog niet duidelijk. Ook hier vormt watercrassula een bedreiging. De vegetatie blijft kwetsbaar en lijkt zonder aanvullende maatregelen verder achteruit te gaan.

Vochtige heiden (H4010A)

De vochtige heiden zijn versnipperd en van zeer lage kwaliteit. Vooral in de Heide fan Allardseach is de verdroging zo sterk dat het grondwater in het groeiseizoen ver onder het maaiveld wegzakt. Hierdoor treedt grootschalige vergrassing op en verdwijnen kenmerkende soorten. Plaggen en begrazing bieden slechts tijdelijk soelaas. Zonder ingrijpende hydrologische maatregelen is behoud van dit habitatype niet haalbaar.

Droge heiden (H4030)

De droge heiden komen verspreid voor en vormen samen met stuifzandheide en kraaiheide een belangrijk deel van het landschap. De kwaliteit varieert: er zijn zowel soortenrijke heischrale vormen als mosrijke varianten aanwezig. Toch blijft vergrassing en opslag een probleem, vooral in de Heide fan Allardseach. Het beheer met begrazing en het openmaken van bosranden houdt de situatie voorlopig stabiel, maar structurele verbetering blijft uit.

Heischrale graslanden (H6230)

De heischrale graslanden liggen vooral in de Wolfshaar, waar ze het meest soortenrijk zijn. In andere delen van het gebied zijn ze grazig en soortenarm. Verzuring en vermesting spelen waarschijnlijk een rol, en verdroging kan de situatie verder verslechteren. Maaibeheer en hydrologische maatregelen zijn nodig om de kwaliteit te verbeteren, maar vooralsnog blijft het habitatype kwetsbaar.

Actieve hoogvenen (H7110B)

De actieve hoogvenen komen slechts op enkele kleine locaties voor, bij vennen in de Poepedobbe en het Mandefjild. Er is lokaal een goede ontwikkeling van veenmossen, maar verdroging en vermesting vormen een groot risico. Het dempen van een sloot moet helpen om waterstanden te stabiliseren, maar structurele borging van het hydrologisch systeem is noodzakelijk om dit habitatype te behouden.

Pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150)

De pioniervegetaties met snavelbiezen bevinden zich op natuurlijke pionierplekken langs vennen en lijken in goede staat. De typische soorten zijn aanwezig en het habitatype is niet afhankelijk van plagwerk, al kan plaggen het ontstaan van nieuwe pionierplekken bevorderen. Verdroging en successie blijven aandachtspunten, maar vooralsnog lijkt dit habitatype zich goed te handhaven.

3.4.2 Beoordeling van de extra depositiebijdrage

De Bakkeveense Duinen herbergen een mozaïek van stikstofgevoelige habitattypen, waaronder stuifzandheiden, droge en vochtige heiden, vennen en heischrale graslanden. Voor vrijwel alle typen geldt dat de huidige kwaliteit matig tot slecht is, met stikstofdepositie als een structureel knelpunt dat leidt tot vergrassing, vermossing en verlies van typische soorten. Verdroging en het ontbreken van winddynamiek versterken deze processen, terwijl herstelmaatregelen zoals plaggen, maaien en begrazing slechts lokaal effect sorteren. Tegen deze achtergrond is beoordeeld of een tijdelijke extra depositiebijdrage van 0,01 mol N/ha/jr een meetbare verslechtering kan veroorzaken.

Ecologische context en knelpunten

De huidige stikstofbelasting overschrijdt in alle habitattypen ruimschoots de ecologische draagkracht, waardoor successie versnelt en pionierstadia verdwijnen. Voor stuifzandheiden en zandverstuivingen betekent dit dat korstmosrijke stadia en open zand worden verdrongen door grassen en mossen; voor droge en vochtige heiden leidt het tot dominantie van pijpenstrootje en opslag, terwijl heischrale graslanden hun soortenrijkdom verliezen. Zwakgebufferde en zure vennen zijn gevoelig voor verzuring en verruiging, maar hun kwaliteit wordt primair bepaald door hydrologie. Pioniervegetaties met snavelbiezen zijn dynamisch en afhankelijk van beheer, waardoor stikstof slechts een secundaire rol speelt. In alle typen is stikstof een bepalende drukfactor, maar de processen die de huidige kwaliteit

sturen zijn langdurig en grootschalig, met achtergronddeposities die honderden keren groter zijn dan de hier beoordeelde extra bijdrage.

Beoordeling van de extra bijdrage

De tijdelijke toename van 0,02 mol N/ha/jr en de permanente extra depositie van 0,01 mol N/ha/jr komt overeen met respectievelijk circa 0,28 en 0,14 gram stikstof per hectare per jaar. Er is geen plausibel mechanisme waarlangs deze minimale extra input leidt tot een meetbare verandering in vegetatiestructuur, concurrentieverhoudingen of soortensamenstelling. Ook bij habitats in slechte staat (overbelast) kan deze bijdrage geen versnelling van kwaliteitsverlies veroorzaken en geen omslagpunt dichterbij brengen. Voor aquatische typen zoals zwakgebufferde en zure vennen geldt dat hydrologie en interne nutriëntenprocessen bepalend zijn; een extra depositiebijdrage van deze omvang is niet detecteerbaar in waterchemie of vegetatieontwikkeling.

Relatie met beheer en instandhoudingsdoelen

Regulier beheer (maaien, plaggen, begrazing) verwijdert jaarlijks vele kilo's stikstof per hectare. De extra bijdrage van 0,02 mol N/ha/jr (bouwphase) en 0,01 mol N/ha/jr (gebruiksphase) is ten opzichte daarvan verwaarloosbaar. Er is dus geen sprake van een verzwaring van de beheerinspanning en geen belemmering voor het realiseren van instandhoudingsdoelen. De bestaande knelpunten – structureel te hoge achtergronddepositie, verdroging en gebrek aan dynamiek – blijven bepalend voor herstel, niet deze marginale tijdelijke bijdrage.

3.4.3 Conclusie Bakkeveense Duinen

De tijdelijke extra depositiebijdrage van 0,02 mol N/ha/jr tijdens de bouwphase en 0,01 mol N/ha/jr in de gebruiksfase veroorzaakt geen aantoonbare verslechtering van de kwaliteit en geen afname van de oppervlakte van stikstofgevoelige habitattypen in de Bakkeveense Duinen. De mogelijkheden om instandhoudingsdoelstellingen te realiseren blijven ongewijzigd; de ecologische sleutel ligt in bronmaatregelen voor stikstofreductie en hydrologisch herstel, niet in deze additionele depositie. Er zijn geen significante gevolgen de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

3.5 Fochteloërveen

Ligging en oppervlakte

Het Natura 2000-gebied Fochteloërveen ligt op de grens van Drenthe en Fryslân, tussen Veenhuizen, Smilde, Appelscha, Fochteloo en Assen. Het gebied beslaat ongeveer 2.600 hectare en behoort tot de meest uitgestrekte, grotendeels boomloze hoogveenlandschappen van Nederland. De centrale hoogveenkern ligt relatief hoog, tot circa 12,5 meter boven NAP, waardoor het gebied duidelijk boven de omliggende landbouwgronden uitsteekt. Deze hoogte, samen met slecht doorlatende gliedelagen en keileem in de ondergrond, maakt dat regenwater hier van nature lang kan blijven staan. Hoewel het gebied nu grotendeels door verdroging is aangetast, zijn nog steeds delen aanwezig waar actief hoogveen voorkomt, zij het op zeer beperkte schaal. Het landschap wordt begrensd door de bossen van Veenhuizen in het noorden en de Compagnonsbossen van Ravenswoud in het zuiden, terwijl aan de overige randen uitgestrekte veenkoloniale akkers liggen.

Landschappelijke en ecologische waarde

Fochteloërveen behoort tot de laatste grote restanten van het Smildigerveengebied dat ooit grote delen van Drenthe en Fryslân bedekte. Door eeuwenlange ontwatering, turfwinning en landbouwontginning is een substantieel deel van het veenpakket verdwenen of gedegradeerd. Toch bezit het gebied een uitzonderlijke landschappelijke en ecologische betekenis. Het open, stille hoogveenlandschap vormt een karakteristiek ecosysteem dat internationaal zeldzaam is. De vegetaties bestaan uit een mozaïek van natte heide, herstellend en actief hoogveen, droge heide op zandruggen zoals de Bonghaar, veenputten, vennen en enkele moerasgebieden. De variatie in

microreliëf, zoals slenken en bulten van veenmossen, weerspiegelt herstelprocessen die hier dankzij hydrologische maatregelen opnieuw op gang komen.

Het gebied is belangrijk voor plantensoorten die afhankelijk zijn van oligotrofe, zure milieus, zoals witte snavelbies, zachte veenmossen en lavendelhei. Ook voor fauna heeft het gebied een uitzonderlijk belang. Het herbergt alle drie Nederlandse slangensoorten en herstelt als kerngebied voor enkele karakteristieke insecten van veengebieden, waaronder het veenhooibeestje en de hoogveenglanslibel. Daarnaast is Fochteloërveen een cruciale broed- en rustplaats voor diverse vogelsoorten. De kraanvogel broedt diep in het veen en soorten als paapje en roodborsttapuit maken gebruik van de halfopen zones rond het hoogveen. Voor watervogels zoals geoorde fuut, porseleinhoen en verschillende soorten overwinterende ganzen en zwanen is het gebied eveneens van groot belang.

Instandhoudingsdoelen

Fochteloërveen is aangewezen op basis van zowel de Habitat- als de Vogelrichtlijn en kent instandhoudingsdoelen voor vijf habitattypen en meerdere Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten. De habitattypen omvatten binnenlandse kraaiheibegroeiingen, vochtige en droge heiden, herstellende hoogvenen en de actieve hoogvenen. Voor verschillende typen geldt dat de oppervlakte moet worden behouden of uitgebreid, terwijl voor actieve hoogvenen zowel uitbreiding van areaal als verbetering van kwaliteit is vereist. Het gebied speelt op nationale schaal een sleutelrol in het behoud en herstel van hoogveenecosystemen, mede omdat het door zijn omvang tot de weinige locaties behoort waar grootschalige hoogveenvorming nog mogelijk is.

Daarnaast zijn doelen geformuleerd voor broedvogelsoorten zoals geoorde fuut, porseleinhoen, paapje en roodborsttapuit, en voor niet-broedvogels waaronder kleine zwaan, wilde zwaan, kolgans, toendrarietgans, wintertaling en slobbeend. Sommige doelen, zoals die voor paapje en roodborsttapuit, worden in recente jaren gehaald of zelfs ruim overschreden, terwijl andere – zoals voor geoorde fuut en porseleinhoen – achterblijven. Ook de gevlekte witsnuitlibel heeft een instandhoudingsdoel, gericht op behoud van populatie en kwaliteit van leefgebied.

Bijzondere kenmerken en kwetsbaarheid

Fochteloërveen onderscheidt zich door zijn uitgestrekte, open hoogveenlandschap, maar dit maakt het gebied tegelijk bijzonder kwetsbaar. De hydrologie vormt het ecologische fundament: hoge en stabiele waterstanden zijn essentieel voor veenmosgroei en daarmee voor actief hoogveen. Ondanks decennialange herstelmaatregelen blijft verdroging een dominante drukfactor, mede door wegzijging naar omliggende landbouwgronden, lekkages in compartimenteringskades en effecten van droge zomers. De hoge stikstofdepositie vormt een tweede structurele bedreiging. Voor de meest gevoelige habitattypen, vooral herstellend en actief hoogveen, ligt de kritische depositiewaarde ver onder de huidige depositieniveaus. Hierdoor ontstaan vergrassing door pijpenstrootje, verzuring en een afnemende concurrentiekracht van veenmossen, met negatieve effecten op de structurele opbouw van het veenlandschap.

Daarnaast vormen opslag van berk en andere houtige soorten, recreatieve verstoring en veranderingen in voedselterreinen voor watervogels belangrijke knelpunten. Bij soorten als kleine en wilde zwaan speelt verstoring in de brede omgeving een rol, terwijl voor de geoorde fuut vermoedelijk verminderde broed- en foerageersucces meespeelt. Het geheel maakt duidelijk dat het Fochteloërveen een ecosysteem is dat zich in een langlopend herstelproces bevindt. De huidige maatregelen, waaronder hydrologische optimalisatie, beheer tegen vergrassing en opslag, en monitoring van zowel abiotische als biotische parameters, zijn noodzakelijk om de instandhoudingsdoelen te realiseren, maar zijn tegelijk kwetsbaar door externe drukfactoren zoals

klimaatverandering en stikstofdepositie. Hierdoor blijft structurele versterking van hydrologie en verlaging van stikstofdruk onmisbaar voor duurzaam herstel van dit unieke hoogveenlandschap.

3.5.1 Kwaliteit van de habitattypen

Droge heiden (H4030)

In het Fochteloërveen ligt de droge heide vooral op de Bonghaar, een zandrug die als een eiland in het veenlandschap ligt. Hier heeft zich een uitgestrekte struikheivegetatie ontwikkeld, die in recente jaren sterk is uitgebreid door natuurontwikkeling en het afplaggen van voormalige landbouwgronden. Ook in het Bankenbosch en rond het Esmeer zijn nieuwe heidevelden ontstaan. Deze uitbreiding geeft het gebied een gevarieerde structuur, maar de kwaliteit van de heide staat onder druk. In de kern van de Bonghaar is pijpenstrootje steeds dominanter geworden, een ontwikkeling die versneld optrad na droge zomers en door een te hoge stikstofbelasting. De vergrassing verdringt de kenmerkende soorten van het habitatype en beïnvloedt de structuur van het landschap. Opslag van bomen en bramen speelt op de Bonghaar nauwelijks een rol, maar vraagt wel om voortdurend beheer om dichtgroeien te voorkomen.

De stikstofdepositie heeft een duidelijke invloed op de vegetatie. Hoewel de belasting niet overal ver boven de KDW ligt, is het effect zichtbaar in de verstoorde nutriëntenbalans en de sterke vergrassing. Dit gaat samen met een verstoorde verhouding tussen stikstof en fosfaat, waardoor de voedselkwaliteit voor fauna achteruitgaat. Het habitatype is daardoor afhankelijk van intensieve maatregelen om de kwaliteit te behouden.

Het beheer richt zich op het terugdringen van vergrassing en het voorkomen van opslag. Plaggen, maaien en begrazing worden ingezet om pijpenstrootje te verminderen en ruimte te geven aan heide en korstmossen. Deze maatregelen zijn echter tijdelijk van aard en kunnen niet onbeperkt worden toegepast zonder schade aan flora en fauna. Het herstel van de hydrologie in het veen heeft indirect invloed op de heide, omdat hogere waterstanden in aangrenzende delen de dynamiek van het landschap veranderen. Voor de droge heide blijft het cruciaal om stikstofreductie op systeemniveau te realiseren, want zonder die bronaanpak zal de kwaliteit verder achteruitgaan, ondanks alle inspanningen in het beheer.

Herstellende hoogvenen (H7120)

Het Fochteloërveen wordt gedomineerd door herstellend hoogveen, dat zich uitstrekt over het grootste deel van het gebied. Het landschap toont een mozaïek van vegetaties: van natte heide en veenmosrijke slenken tot grote oppervlakten met pijpenstrootje. In de kern van het veen zijn compartimenten aangelegd om water vast te houden, waardoor op sommige plekken hoogveenbulten en veenmosvegetaties zich herstellen. Deze ontwikkeling is een teken van vooruitgang, maar het beeld is wisselend. In delen van het gebied neemt de kwaliteit toe, met een groei van veenmossen en typische soorten, terwijl elders verdroging en vergrassing de overhand hebben.

De hydrologie vormt de sleutel tot herstel. Ondanks jarenlange inspanningen om het watersysteem te verbeteren, blijft de dynamiek in de waterstanden op veel plaatsen te groot. Droge zomers en lekkages in dammen zorgen voor uitzakking van het peil, waardoor veenmossen onvoldoende kunnen groeien en pijpenstrootje en berken zich uitbreiden. Verdroging versterkt bovendien de effecten van stikstofdepositie: het veenmosfilter raakt verzadigd, waardoor voedingsstoffen beschikbaar komen voor concurrenten. Zo ontstaat een vicieuze cirkel van vergrassing en vermesting, die het herstel van hoogveen vertraagt.

Het beheer is intensief en veelzijdig. Naast hydrologische maatregelen zoals compartimentering en het opzetten van peilen, worden technieken toegepast om veenmosgroei te stimuleren, bijvoorbeeld

door het opvullen van open water met witveen en het inbrengen van structuren waarop veenmossen zich kunnen vestigen. Tegelijkertijd wordt opslag van berken en exoten zoals grote veenbes verwijderd, en wordt vergrassing bestreden door maaien en begrazing. Deze maatregelen zijn noodzakelijk om het systeem overeind te houden, maar kunnen niet op zichzelf zorgen voor een duurzaam functionerend hoogveen. Daarvoor is een structurele verlaging van stikstofdepositie onmisbaar.

Ondanks de knelpunten zijn er duidelijke tekenen van herstel. Hoogveenbulten nemen toe, slenkvegetaties ontwikkelen zich beter en zeldzame soorten zoals hoogveenglanslibel en veenhooibeestje vinden hier een geschikt leefgebied. Toch blijft het toekomstperspectief afhankelijk van het slagen van hydrologisch herstel en van bronmaatregelen tegen stikstof. Zonder die combinatie dreigt het habitatype, ondanks alle inspanningen, zijn tipping point te bereiken.

3.5.2 Beoordeling van de extra depositiebijdrage

Het Fochteloërveen is een uitgestrekt hoogveengebied met een mozaïek van stikstofgevoelige habitattypen. Voor deze beoordeling zijn H4030 Droge heide en H7120 Herstellende hoogvenen relevant. Beide typen zijn structureel overbelast met stikstof, wat leidt tot verruiging, vergrassing en verlies van typische soorten. Voor H4030 betekent dit dominantie van pijpenstrootje en opslag van berken en dennen, waardoor de heidevegetatie verarmt. Voor H7120 is stikstof een belangrijke factor naast hydrologie: het belemmert de vestiging van veenmossen en bevordert de groei van grassen en pitrus, waardoor het herstel van hoogveen vertraagt. Verdroging en fluctuaties in waterstand versterken deze processen. Herstelmaatregelen zoals plaggen, maaien en het verhogen van waterstanden sorteren lokaal effect, maar de achtergronddepositie blijft bepalend voor de kwaliteit.

Ecologische context en knelpunten

De huidige stikstofbelasting overschrijdt in beide habitattypen ruimschoots de ecologische draagkracht. Voor droge heiden betekent dit dat successie naar bos versnelt en soortenrijke heidevegetaties verdwijnen. Voor herstellende hoogvenen is de situatie nog kritischer: veenmossen vestigen zich slechts in kleine kernen, terwijl verruiging door grassen en pitrus dominant is. Tegen deze achtergrond is beoordeeld of een extra depositiebijdrage van 0,01 mol N/ha/jr een meetbare verslechtering kan veroorzaken.

Beoordeling van de extra bijdrage

Een tijdelijke toename van 0,01 mol N/ha/jr komt overeen met circa 0,14 gram stikstof per hectare per jaar. Er is geen plausibel mechanisme waarlangs deze minimale extra input leidt tot een meetbare verandering in vegetatiestructuur, concurrentieverhoudingen of soortensamenstelling. Ook bij habitats in slechte staat (overbelast) kan deze bijdrage geen versnelling van kwaliteitsverlies veroorzaken en geen omslagpunt dichterbij brengen. Voor H7120 geldt dat hydrologie en interne nutriëntenprocessen bepalend zijn voor herstel; een extra 0,01 mol N/ha/jr is niet detecteerbaar in waterchemie of vegetatieontwikkeling. Voor H4030 is de verblijfsduur van heidevegetaties afhankelijk van de huidige achtergronddepositie, beheer en successie, niet van deze additionele stikstofinput.

Relatie met beheer en instandhoudingsdoelen

Regulier beheer (plaggen, maaien, begrazing, hydrologisch herstel) verwijdert jaarlijks vele kilo's stikstof per hectare. De extra bijdrage van 0,01 mol N/ha/jr is ten opzichte daarvan verwaarloosbaar. Er is dus geen sprake van een verzwaring van de beheerinspanning en geen belemmering voor het realiseren van instandhoudingsdoelen. De bestaande knelpunten – structureel te hoge achtergronddepositie en hydrologische instabiliteit – blijven bepalend voor herstel, niet deze marginale tijdelijke bijdrage.

3.5.3 Conclusie Fochteloërveen

De extra depositiebijdrage van 0,01 mol N/ha/jr veroorzaakt geen aantoonbare verslechtering van de kwaliteit en geen afname van de oppervlakte van stikstofgevoelige habitattypen H4030 en H7120 in het Fochteloërveen. De mogelijkheden om instandhoudingsdoelstellingen te realiseren blijven ongewijzigd; de ecologische sleutel ligt in bronmaatregelen voor stikstofreductie en hydrologisch herstel, niet in deze additionele depositie. Er zijn geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

4 CUMULATIE EN CONCLUSIE

4.1 Cumulatie

Op grond van de Omgevingswet moeten de gevolgen van een plan worden beoordeeld in cumulatie met de gevolgen van andere plannen en projecten. Dit betekent dat ingeval een plan op zichzelf niet leidt tot significante gevolgen, ook beoordeeld moet worden of het plan in cumulatie alsnog hiertoe kan leiden. In de ecologische beoordeling speelt de achtergronddepositie een belangrijke rol. Deze achtergronddepositie bestaat uit alle bestaande bronnen. Daarnaast zijn er ook plannen of projecten waarvoor een natuurtoestemming is verleend maar die nog geen onderdeel uitmaken van de achtergronddepositie omdat zij nog niet gerealiseerd zijn. Het betrekken van deze plannen of projecten (dus die wel vergund maar nog niet gerealiseerd zijn) in de ecologische beoordeling wordt in de praktijk ook wel de cumulatietoets genoemd.

Cumulatie met andere stikstofbronnen

In de voorgaande paragrafen is voor de stikstofgevoelige habitattypen in de Natura 2000-gebieden Natura 2000-gebieden Bakkeveense Duinen, Drentsche Aa-gebied, Fochteloërveen en Norgerholt geconcludeerd dat de projectbijdrage met zekerheid niet tot significante gevolgen leidt, ondanks een overschrijding van de KDW. De Habitatrichtlijn vereist dat ook de cumulatieve effecten van reeds vergunde, maar nog niet gerealiseerde, plannen of projecten inzichtelijk worden gemaakt en worden betrokken in de voortoets, zodat geen enkel negatief natuureffect over het hoofd wordt gezien. Voor de depositiebijdrage die wordt veroorzaakt door de bouw en het gebruik van de woonwijk worden de ecologische conclusies niet anders wanneer de projectbijdrage wordt beoordeeld in cumulatie met andere plannen of projecten die zijn vergund, maar nog niet zijn uitgevoerd op het moment dat deze beoordeling werd opgesteld. Wanneer deze projecten worden uitgevoerd, leidt dat op bepaalde locaties tot een tijdelijke en/of blijvende bijdrage aan de achtergronddepositie en dus tot een grotere overschrijding van de KDW. De mate van overschrijding van de KDW als gevolg van de achtergronddepositie is echter niet bepalend in de conclusie dat significante gevolgen uitgesloten zijn; ook bij een grotere overschrijding van de KDW kunnen significante gevolgen op basis van dezelfde locatie specifieke ecologische gronden worden uitgesloten.

Voor de habitattypen en soorten waar geen sprake is van significante gevolgen door het project, geldt dat ook ingeval van cumulatie met reeds vergunde, maar nog niet gerealiseerde plannen/projecten geen sprake is van significante gevolgen.

Overigens zijn er geen andere projecten vergund die nog niet gerealiseerd zijn, die stikstofdepositie veroorzaken op de natura 2000-gebieden waarop de woonwijk in de bouw- of gebruiksfase een depositiebijdrage heeft.

4.2 Conclusie uitvoerbaarheidstoets

Uit het in dit rapport beschreven onderzoek blijkt dat de tijdelijke depositiebijdrage van maximaal 0,03 mol N/ha op de Natura 2000-gebieden Drentsche Aa-gebied, Bakkeveense Duinen, Norgerholt en Fochteloërveen tijdens de bouw van de woonwijk en een permanente depositiebijdrage van maximaal 0,02 mol N/ha/jr op deze Natura 2000-gebieden in de gebruiksfase niet leidt tot significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstelling van dit Natura 2000-gebied. Dat betekent dat het omgevingsprogramma uitvoerbaar is met oog op de gevolgen voor de omliggende Natura 2000-gebieden.

COLOFON

Titel: Uitvoerbaarheidstoets, De Nieuwe Held

Auteur: B.J.H. Koolstra MSc

Opdrachtgever: Gemeente Groningen

Rapportnummer: 2025-323-02

Versie: 1.0

Datum: 11 februari 2026

Status: Definitief

Citeren als: Koolstra, B.J.H., 2026. Uitvoerbaarheidstoets, De Nieuwe Held. Rapportnummer 2025-323-02. Koolstra Advies, Assen.

©Koolstra Advies 2026. Overname van delen van dit rapport of hergebruik van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

De in dit rapport gebruikte verspreidingsgegevens uit de NDFF mogen niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Disclaimer

De informatie in dit rapport is op de meest zorgvuldige manier tot stand gekomen. Desondanks kan er een fout of een onvolledigheid in voorkomen. Hieraan kunnen geen rechten worden ontleend.

Koolstra Advies is een handelsnaam van Koolstra Advies B.V., bij de Kamer van Koophandel geregistreerd onder nummer 84504781.

Koolstra Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus

